

NORGES BANK

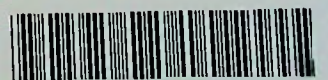
ARKIVEKSEMPLAR

Penger og Kreditt

1984 / 2

NORGES BANKS
BIBLIOTEK

Norges Banks bibliotek

013036VPA

Penger og Kreditt
Nr. 2/juni 1984/årg. 12

Norges Bank

NORGES BANKS
BIBLIOTEK

INNHold

- 91 Leder v/dir. Skånland
- 93 Konjunkturoversikt – konjunkturindikatorer
- 107 Kredittoversikt
- 114 Valutaoversikt
- 120 Pressemelding
- 122 Bruk av kredittpolitiske virkemidler i årene fremover
v/Einar Magnussen
- 129 Norges Banks uttalelse til NOU:39 «Lov om Norges Bank og pengevesenet»
- 133 Kreditt- og likviditetsoversikt for året 1983
- 147 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 153 Tabeller

Penger og Kreditt utgis hvert kvartal
av Norges Bank, Oslo

Redaktør: Hermod Skånland
Redaksjonssekretær: Liv Kielland
Redaksjonsutvalg: Jarle Bergo, formann
Knut Andreassen, Valutaavdelingen
Martinus Halsen, Kredittpolitisk avdeling
Erik Chr. Kolderup, Administrasjonsavdelingen
Oddvar Trones, Ekspedisjons- og regnskapsavdelingen

Redaksjonens adresse:
Norges Bank, Utrednings- og informasjonsavdelingen
Boks 336 Sentrum
0101 Oslo 1
Telex: 71369 nbank n

De synspunkter som fremkommer i signerte artikler
i denne publikasjon, representerer artikkelforfatterens
egen oppfatning og kan ikke tas som uttrykk
for direksjonens standpunkt til de
forskjellige spørsmål

Ettertrykk med kildeangivelse er tillatt

Design: Anisdahl/Christensen
Sats og trykk: Norges Banks Seddeltrykkeri, Oslo
Teksten er satt med 10 pkt. Garamond

ISSN-0332-5598

Konjunktur og perspektiver

Konjunkturoversikten i dette heftet forteller oss at konjunktorene internasjonalt peker oppover, og at de antakelig vil fortsette å gjøre det en tid fremover. Dette gir utslag også for oss, og det er det all grunn til å glede seg over. Men ser vi nærmere etter, er der tendenser i vår økonomi og vår håndtering av den som på lengre sikt er vel så viktige og som bør gi grunn til både uro og ettertanke.

— Den relativt gunstige sysselsettingsutviklingen vi har hatt i den senere tid, beror helt ut på arbeidsmarkedstiltak og øking i tallet på offentlig ansatte. Sysselsettingen i privat virksomhet har vist nedgang siden 1981. Foreløpig er der ingen tegn til at denne nedgangen har stoppet opp. På lengre sikt vil både hensynet til budsjettbalansen og nødvendigheten av (ønsket om) å unngå et for høyt skattenivå, sette grenser for hvor mye den offentlige sysselsetting kan øke.

— Finanspolitikken er i denne konjunkturfasen klart ekspansiv. Bruker vi prosentvis økning i likviditetstilførsel gjennom offentlig inntektsunderskott (uten petroleumsinntekter) som målestokk, har den ikke vært så ekspansiv siden motkonjunkturpolitikken i 1970-årene. Men denne gang går den *med* konjunktorene. Dette har gitt de utslag i sysselsettingen som det er pekt på foran, foruten at overføringene er økt.

— Relativt kostnadsnivå i forhold til konkurrentland fortsetter å svekkes med 2–3% årlig når en ser bort fra mer tilfeldige kurssvingninger innenfor de grenser som vårt valutasystem tillater, og tekniske justeringer av systemet. I hvilken grad vi her står overfor et utslag av en ekspansiv finanspolitikk eller det følger av vårt system for inntektsfastsettelse, skal være

usagt. I alle fall er denne tendensen til kontinuerlig forverring av vårt relative kostnadsnivå et hovedproblem i norsk økonomi. Med fortsatt opprettholdelse av et høyere sysselsettingsnivå enn det andre land finner det mulig å holde, må vi bare erkjenne at vi i dag står uten virkemidler til å løse dette problemet.

— Med de bindinger det for tiden er lagt på rentepolitikken, har vi i praksis ingen muligheter for å regulere den innenlandske likviditetstilgang eller den kredittfinansierte etterspørsel når presstendenser gjør seg gjeldende. Det er rimelige utsikter til at dette kan gå bra i innværende år med det rentenivå som er etablert, men skulle utviklingen gå i retning av en forsterket likviditetstilgang, er det for tiden ikke noe særlig vi kan gjøre for å hindre det. Vi har valgt å føre rentepolitikk; da har vi samtidig avskåret oss muligheten for å føre kredittmengdepolitikk med noen effekt.

Med fortsatt oppgangskonjunktur i 1984 og inn i 1985, stigende olje- og gassproduksjon og en sterk dollar som gir høye eksportpriser, er vår situasjon den nærmeste tiden fremover slett ikke dårlig. Men det er et tids spørsmål hvor lenge oppgangen varer, olje- og gassproduksjonen kan ikke ventes å stige ytterligere de nærmeste år, og nervøsiteten omkring dollarens stilling er påtakelig i de internasjonale valutamarkeder. Både internasjonalt og nasjonalt er det usikkert hvor lenge inflasjonen vil fortsette å avta. I en mindre gunstig situasjon enn den vi i dag står overfor, vil virkningene av en stadig forverring av vårt relative kostnadsnivå og sviktende privat sysselsetting tre skarper fram. Med en finanspolitikk som i utgangspunktet er ekspansiv, vil det være store betenkeligheter med hensyn

til å gå videre på den vegen. Og jo mer ekspansiv finanspolitikken er, jo sterkere blir behovet for å kunne begrense kredittfinansiert etterspørsel. Prisutviklingen og internasjonal renteutvikling kan også gjøre det stadig vanskeligere å føre økonomisk politikk med fastlåste priser på lånekapital.

Det er i den konjunkturoppgang vi nå er inne i, at vi har de beste muligheter for å angripe de problemer som kaster skygge over

de økonomiske perspektiver. Jo før vi kan løsne på de bindinger vi selv har pålagt oss, jo bedre vil vi kunne møte de utfordringer den økonomiske utvikling vil stille oss overfor. Det er riktig at vår utenriksøkonomiske stilling gir oss en større handlefrihet enn de fleste andre land har. Men denne handlefrihet må ikke få tjene som en begrunnelse for å la være å handle.

H. Sk.

Den internasjonale konjunktursituasjon

Den internasjonale konjunkturoppgangen forsterket seg i første halvår 1984. Samtidig med sterk økonomisk vekst i USA har aktiviteten tatt seg markert opp i Japan og etter hvert også i de europeiske landene. Utenom Nord-Amerika er veksten i OECD-landene fortsatt lav sett i historisk sammenheng. Positive trekk ved konjunktursituasjonen er at produksjonsoppsvinget foreløpig ikke har slått ut i ny prisvekst, og at driftsbalanseproblemene er redusert eller eliminert i mange land. Arbeidsledigheten er derimot fortsatt høy, og i Europa er den i svak oppgang. Selv om konjunkturbildet utenom OECD-områ-

det er noe gunstigere enn før, er produksjonsveksten i utviklingslandene stadig lavere enn økningen i befolkning og arbeidsstyrke. I mange ikke-oljeproduserende utviklingsland preges den økonomiske politikk av tiltak for å løse gjeldsproblemene og dempe inflasjonen, mens OPEC-landene prøver å tilpasse seg de lavere reelle oljeprisene. Landene i syd-øst Asia utgjør imidlertid et lyspunkt med kraftig økonomisk vekst.

Som det fremgår av teksttabellen, antas veksten i OECD-landenes bruttonasjonalprodukt (BNP) å komme opp i over 4% i 1984 mot 2,4% året før. Gjennom 1984 og 1985 ventes produksjonsveksten å stagnere i USA, holde seg stabil i Japan og vise svak oppgang i

Teksttabell: Bruttonasjonalprodukt og konsumpriser i utvalgte land. Prosentvis endring fra foregående år.

	Bruttonasjonalprodukt, faste priser			Konsumpriser		
	1983	1984	1985	1983	1984	1985
USA	3,4	6	2½	3,9	4¾	5¼
Canada	3,0	4½	3	5,9	5	5¼
Japan	3,0	4¾	2¾	1,5	2¼	3
Vest-Tyskland	1,3	3	2¾	3,0	3	3½
Storbritannia	3,1	2½	2¼	5,4	5	5¼
Frankrike	0,7	1¼	1¾	9,6	7½	5¾
Italia	-1,2	2¼	2¼	14,9	10½	10
Østerrike	1,9	2	2¼	3,5	5¾	3½
Sveits	-0,1	2¾	2¼	3,0	2¾	2½
Belgia	0,5	1½	2	7,7	6½	5½
Nederland	1,0	1½	1½	2,5	3¾	3½
Sverige	2,3	3¼	2 ½	10,6	7½	6
Danmark	2,5	2¾	2¾	6,7	5½	4½
Finland	3,0	4½	3½	8,4	7¾	7
Norge	3,2	2¾	2½	8,4	6½	6
OECD-området veid med landenes BNP	2,4	4¼	2¾	5,5	5½	5½
Norges viktigste markedsland ¹⁾	2,1	3	2½	5,6	5	5

1) BNP er veid med andel av tradisjonell norsk vareeksport.
Konsumprisene er veid med IMF's konkurransevnevekter.
Kilde: OECD, DRI og egne anslag.

Europa. I 1985 er BNP-økningen for OECD-området under ett anslått til 2¾%, samtidig med at veksttakten mellom de viktigste industrilandene vil bli mer likeartet. I USA er ledende indikatorer svekket i den senere tid, noe som understøtter forventningen om forestående avmatning i aktiviteten. Det er for tiden forholdsvis bred enighet mellom de ulike prognoseinstituttene om de økonomiske utsikter fram til utgangen av 1985. Usikkerheten knytter seg særlig til utviklingen i USA, der økende rentenivå og budsjettunderskudd kan føre til sterkere svikt i den økonomiske aktivitet i 1985 enn det som nå legges til grunn.

Den store ulikheten i økonomisk utvikling mellom OECD-landene i 1983 og 1984 må tilskrives forskjeller i økonomisk politikk så vel som i økonomisk struktur. Mens USA fører en ekspansiv finanspolitikk - som har gitt betydelige kortsiktige etterspørselsimpulser, men usikkerhet med hensyn til varigheten av konjunkturoppgangen - har man i Europa og Japan lagt opp til en restriktiv etterspørselspolitikk, der hovedmålet er å rette opp strukturelle skjevheter og legge grunnlaget for en mer varig økonomisk vekst. Dette resulterte i nedgang i flere europeiske lands budsjettunderskudd i 1983, og fortsatte reduksjoner er ventet i 1984 og 1985. Ytterligere tiltak er likevel nødvendige for å rette opp strukturproblemene, og i stadig flere OECD-land blir økende vekt lagt på å styrke produksjons-, arbeids- og kapitalmarkedene. Slike tiltak får imidlertid først merkbare virkninger på aktiviteten på lengre sikt. På kort sikt kunne i første rekke større grad av økonomisk-politisk samarbeid mellom de toneangivende industriland ha gitt vesentlige vekstimpulser.

I samsvar med tradisjonelt konjunktur-mønster antas foretaksinvesteringer etterhvert å overta som viktigste drivkraft i oppgangen. Et usikkerhetsmoment ved det internasjonale konjunkturbildet er det høye rentenivået internasjonalt, som gir klart negative effekter på investeringsaktiviteten, samtidig som utviklingslandenes gjeldsproblemer

forsterkes. Etter et kortvarig fall i det internasjonale rentenivået, som bidrog til konjunkturomslaget i 1983, har renten i USA igjen steget de siste månedene. Dette kan særlig tilskrives kombinasjonen av stort offentlig lånebehov for å finansiere den ekspansive finanspolitikken og økende privat kredittetterspørsel, etterhvert som det amerikanske aktivitetsnivået har tatt seg opp. Den betydelige kapital-inngangen fra utlandet har dempet presset på det amerikanske kapitalmarkedet, men har samtidig bidratt til å holde dollarkursen oppe. I den senere tid er det lagt internasjonalt press på myndighetene i USA for å redusere budsjettunderskuddet og derved bringe rentenivået ned. Regjeringens planlagte budsjett-pakke, som vil føre til nedtrapping av underskuddet de neste tre årene, er ett skritt i denne retning, men ytterligere nedskjæringer synes påkrevet. USAs økende underskudd på driftsbalansen har styrket Europas pengepolitiske handlefrihet, men nødvendigheten av å unngå et kursfall for egen valuta som forsterker prisstigningen, setter fortsatt grenser for et europeisk rentefall. Mindre ekspansiv finanspolitikk i USA kombinert med lettelser i pengepolitikken i Europa kunne ha resultert i en mer balansert og varig økonomisk utvikling i OECD-området.

Det kraftige økonomiske oppsvinget i USA gjennom 1983 og første halvår 1984 har i hovedtrekk fulgt det tradisjonelle mønstret for amerikanske konjunkturoppganger. I første omgang førte reduserte skatter og lavere inflasjon til fall i spareraten og betydelig vekst i privat konsum. Etterhvert har bedriftsinvesteringene økt, samtidig som boliginvesteringene har holdt seg godt oppe til tross for det høye realrentenivået. I løpet av annet halvår 1983 ble bedriftenes lagernedbygging reversert, og lagrene har siden økt i takt med produksjonen. Den sterke produksjonsøkningen har slått ut i en betydelig produktivetsvekst, og i industrien økte gjennomsnittlig timeproduktivitet med 7% i 1983. Høye kapitalkostnader sammen med moderat lønnsvekst utgjør en viktig grunn for det sterke fallet i arbeidsledigheten i USA, fra

10,2% i første halvår 1983 til 7½% i første halvår 1984. Kapasitetsutnyttningen i industrien har det siste året økt fra 70% til vel 80%, og den ligger nå på et nivå som normalt leder til markert investeringsoppgang.

Den sterke veksten i *Japans* økonomi i annet halvår 1983 har fortsatt i 1984. Mens oppgangen tidligere var eksportledet, har også privat konsum og investeringer tatt seg opp i den senere tid. Til tross for en stram penge- og finanspolitikk med sikte på å redusere budsjettunderskuddet, ventes innenlandsk etterspørsel å ta over som viktigste vekstimpuls.

Etter beskjeden oppgang i 1983 er den økonomiske veksten i *Europa* i ferd med å få større bredde og styrke. Privat konsum er fremdeles viktigste vekstfaktor, men også eksport og private investeringer har tatt seg opp. Det er store ulikheter i konjunkturbildet de europeiske landene imellom. Mens oppgangen er forholdsvis markert i Vest-Tyskland, Storbritannia, Sverige og Finland, er det knapt vekst i Frankrike og Belgia. I Europa er produksjonsutviklingen de siste månedene influert av arbeidskonflikter (særlig i Frankrike, Storbritannia og Vest-Tyskland), og dette er trolig hovedårsaken til at ledende indikatorer er blitt svekket.

I *Vest-Tyskland* bidrog omslag i eksporten og økte foretaksinvesteringer til at veksten i første halvår i år var gunstigere enn regnet med. For inneværende år anslås BNP-veksten til 3%, men det knytter seg usikkerhet til virkningene av de arbeidskonfliktene. Innenlandsk etterspørsel og eksport ventes å holde seg oppe også gjennom 1985, og BNP-veksten antas å ligge mellom 2½ og 3% fram til utgangen av neste år. Sterkere økonomisk vekst kombinert med restriktiv finanspolitikk resulterte i fjor i markert lavere offentlig budsjettunderskudd. Denne tendensen ventes å fortsette i 1984 og 1985.

I *Storbritannia* økte BNP i 1983 med 3%, som er den sterkeste veksten etter at konjunkturoppgangen ble innledet i 1981. I første rekke har økt privat konsum gjennom lavere sparinger og en mer ekspansiv økonomisk politikk bidratt til oppgangen, men i den

senere tid har også investeringene tatt seg opp. Regjeringens økonomiske opplegg for 1984-85 innebærer en viss innstramning i forhold til 1983. Samtidig antas stabilisering av sparinger og avtakende konsumvekst. Foretaksinvesteringer og til en viss grad eksporten vil overta som de viktigste drivkreftene i økonomien.

I *Frankrike* vil den økonomiske utvikling i 1984 og 1985 være preget av regjeringens restriktive tiltak for å få prisstigningen ned på linje med de viktigste handelspartnernes og få eliminert underskuddet på driftsbalansen. Utviklingstendensene hittil tyder på at regjeringens mål vil kunne nås i løpet av 1985, og at produksjonsveksten etterhvert vil ta seg opp. Etterspørselspolitikken vil imidlertid fortsatt være restriktiv, og ledigheten ventes å stige ytterligere.

I *Sverige* tok aktiviteten seg markert opp i 1983, hovedsakelig på grunn av en sterk eksportvekst, mens intern etterspørsel utviklet seg svakt. Dette har resultert i betydelig bedring av driftsbalansen som trolig vil vise overskudd i år. Gjennom økte skatter og nedskjæringer i offentlige utgifter og overføringer er finanspolitikken gjort mindre ekspansiv. For å unngå at lønnsoppgjøret skulle føre til forsterket prisstigning, har regjeringen iverksatt en rekke tiltak, herunder prisstopp fram til utgangen av inneværende år. Målet er å få inflasjonstakten ned i 4% i løpet av 1984 og 3% i løpet av 1985, men som antatt i prisprognosene i teksttabellen, er dette trolig utenfor rekkevidde.

Høyere økonomisk vekst har bidratt til stabilisering av *arbeidsledigheten* i OECD-området. Den ventes å holde seg på 8½% ut 1985. Mens ledigheten som nevnt faller i USA, vil den i Europa gå opp fra 10,6% i 1983 til om lag 11,5% i 1985. Blant EF-landene er det bare i Vest-Tyskland og Danmark det er ventet svak nedgang i ledigheten. Selv om den negative utviklingen på arbeidsmarkedet i Europa delvis har sammenheng med demografiske forhold og lav økonomisk vekst, er likevel høye lønnskostnader og manglende fleksibilitet i arbeidsmarkedet trolig de vik-

tigste årsakene til at sysselsettingsutviklingen i Europa er langt svakere enn i Japan og USA.

Etter at *inflasjonstakten* nådde et bunnpunkt høsten 1983, har prisstigningen i OECD-området stabilisert seg omkring 5½%. Konjunkturoppgangen har hittil ikke slått særlig ut i prisstigningen. Store lagre hos råvareprodusentene og fortsatt moderat etterspørselsvekst i industrilandene vil antakelig dempe økningen i råvareprisene. Det knytter seg en viss usikkerhet til hvilken virkning konfliktene i Midt-Østen vil få på oljeprisene, men foreløpig har de ikke gitt nevneverdige utslag. Høy arbeidsledighet bidrar til at lønnskostnadene øker moderat, og virkningen på konsumprisene dempes ved høy produktivtetsvekst. I tillegg antas de fleste land å opprettholde en moderat pengemengdevekst. Inflasjonstakten i OECD-området ventes derfor å holde seg forholdsvis stabil på omkring 5½% fram til utgangen av 1985. Fortsatt nedgang i land med høy prisstigning vil føre til at inflasjonsforskjellene mellom OECD-landene blir mindre.

OECD-områdets samlede underskudd på *driftsbalansen* er beregnet å øke fra USD 25 milliarder i 1983 til USD 52 milliarder i både 1984 og 1985. Den sterke produksjonsveksten i USA, kombinert med svekket konkurranseposisjon som følge av høy dollarkurs og lav økonomisk aktivitet i utlandet, har slått ut i betydelig oppgang i USAs underskudd på driftsbalansen. Underskuddet er anslått til knapt USD 90 milliarder i 1984 og USD 110 milliarder i 1985. Det økte underskuddet i USA motsvares av styrket balanse i de øvrige OECD-landene – i første rekke Japan, Vest-Tyskland, Frankrike og Nederland. En økning i OPEC-landenes eksportvolum av olje ventes å redusere deres underskudd i 1984 og 1985. Underskuddet til de ikke-oljeproduserende utviklingsland vil imidlertid holde seg forholdsvis stabilt begge år.

Verdenshandelen økte i 1983 med 2% etter å ha falt med 2¾% i 1982. En regner med at den vil øke med 7% i 1984 og 5½% i 1985. I historisk sammenheng er økningen de siste årene sett under ett, likevel lav i et interna-

sjonalt konjunkturomslag. Svak internasjonal økonomisk vekst, samt forhold som økende proteksjonisme, utviklingslandenes gjeldsproblemer, redusert oljeforbruk og høye lagerkostnader har bidratt til den svakere utviklingen i verdenshandelen.

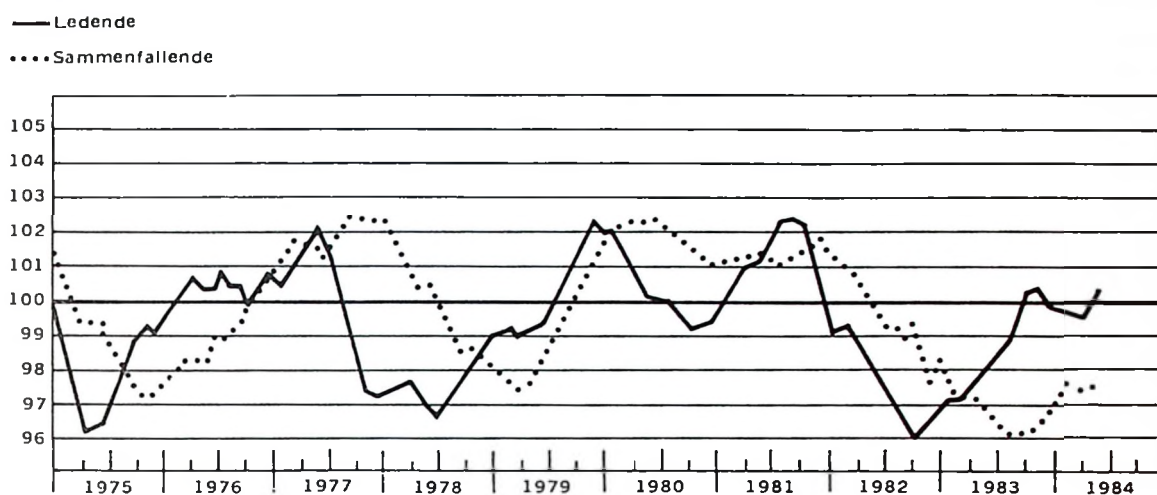
Konjunktursituasjonen i Norge

Helhetsbildet. Konjunkturutviklingen i første kvartal ble noe svakere enn regnet med. Norges Banks sammenfallende indikator, som reflekterer endringer i veksttakten for de konjunkturfølsomme deler av norsk økonomi, har tatt seg opp etter juli 1983, men indeksen endret seg lite i perioden februar - april i år. Dette avspeiler at produksjons- og fortjenesteøkningen i eksportnæringene har gitt beskjedne ringvirkninger til skjermede og hjemmekonkurrerende sektorer. Veksten i privat næringsvirksomhet begrenses fremdeles i stor grad av manglende markedstilpassning og svak konkurransevne på hjemme-

markedet. Utviklingen understreker at disse problemene ikke løses gjennom internasjonal konjunkturoppgang. Mens industriproduksjonen i våre viktigste markedsland steg med 6½% i 12-måneders perioden fram til januar-februar 1984, var økningen i Norge bare 1%.

Utviklingstendensene i norsk økonomi harmonerer med Norges Banks ledende indikator. Den falt litt i perioden oktober 1983 - mars 1984. Ifølge foreløpige tall tok den seg markert opp igjen i april. Det underbygger forventningen om at gunstigere fortjenestesituasjon i næringslivet og muligens også en nedgang i husholdningenes sparerate vil lede til sterkere vekst i private investeringer og konsum gjennom 1984, og avløse utenlands- etterspørselen som viktigste drivkraft bak konjunkturutviklingen. I forhold til revidert nasjonalbudsjett 1984 kan det være grunn til å vente en noe sterkere vekst i privat konsum, vareimport, eksport av tradisjonelle varer og olje/gass og industriproduksjon, mens utsik-

Fig. 1. Sammensatte konjunkturindikatorer

tene for byggesektoren vurderes mer pessimistisk. For 1985 legges fortsatt moderat økonomisk oppsving til grunn, med en ledighet noenlunde på det nåværende nivå. Den betydelige produksjonsveksten innen offentlig og forretningsmessig tjenesteyting er et viktig strukturelt trekk som antakelig vil vare ved utover i 1980-årene.

De positive tegnene på arbeidsmarkedet, som ble nevnt i forrige kvartalsrapport, forsterket seg i annet kvartal. Selv om tilgangen til arbeidsmarkedet er usikker, bør det i tiden fremover være mulig å trappe ned omfanget av arbeidsmarkedstiltak, blant annet for å unngå at tiltakene får en for permanent karakter. Ved siden av oppgangen i eksportnæringene skyldes de gunstigere tendensene på arbeidsmarkedet i stor grad en forholdsvis ekspansiv finanspolitikk. Parallelt med en internasjonal konjunkturoppgang øker finanspolitikken bidrag til veksten i publikums likviditet (M2) fra 6,5% i 1983 til 7,7% i 1984. Denne stigning er omtrent like sterk som foregående år, men før det må vi tilbake til 1970-årenes motkonjunkturpolitikk for å finne en like sterk stigning. Siste års sysselsetningsvekst kan i sin helhet tilskrives den

offentlige sektor. Den markedsorienterte sysselsetting innenfor den private sektor stagnerer fortsatt. Dette gir grunn til alvorlig bekymring for sysselsettingen på noe lengre sikt når veksten i den offentlige sysselsetting av budsjettmessige grunner må bremses opp.

Pengemengdeveksten i løpet av 1984 kan anslås til 11–12½%, noe som impliserer en reduksjon i omløpshastigheten på 2–3½%. Etter at §8-reguleringen ble opphevet ved årsskiftet, har det skjedd en betydelig overføring av tidligere formidlete markedslån til bankutlån. Derfor innebærer en pengemengdeøkning av denne størrelsesorden for en stor del at tidligere uregistrert pengemengde nå blir registrert, noe som neppe skulle gi umiddelbar fare for sterkere pris- og kostnadsstigning. Skulle likviditetstilførselen bli sterkere enn det i dag er grunn til å vente, betyr de rentepolitiske bindinger som er etablert, at en ikke har mulighet for å føre en politikk med sikte på å begrense kreditt-tilgangen i det private marked. Dersom den nåværende stigningstakt i pengemengden videreføres også inn i 1985, vil det bli vanskelig å holde prisstigningen på et nivå som ikke er høyere enn i våre markedsland.

Utviklingen i boligbyggingen bekrefter tidligere anslag om færre enn 30 000 igangsatte boliger i 1984. Markeds situasjonen på noe lengre sikt tilsier likevel ikke særlige tiltak for å unngå en nedgang i boligproduksjonen. Byggebransjen later til å være godt i gang med å tilpasse produksjonskapasiteten til dagens nivå. Hvis en på kort sikt ønsker å stimulere byggevirksomheten av hensyn til sysselsettingen, fortoner fremskyndning av offentlige anleggsinvesteringer seg mer formålstjenlig. Mye kan tyde på at private bedrifter for tiden er inne i en konsolideringsfase som innebærer at nye investeringer i større grad enn før vil være basert på bedriftsøkonomisk lønnsomhet. Sammen med gunstigere etterspørselsutsikter og bedre fortjenestesituasjon bidrar dette til at veksten i industriinvesteringene trolig forsterker seg merkbart fra 1984 til 1985.

Konsumprisøkningen har etter årsskiftet stabilisert seg på omkring 6½%. Ut fra de inntektsoppgjør som hittil er gjennomført, regner en med omtrent tilsvarende stigningstakt gjennom resten av 1984. En gjennomsnittlig konsumprisvekst på 6½% er 1½ prosentpoeng høyere enn i våre markedsland og må betraktes som lite tilfredsstillende. Heller ikke i 1985 synes en prisstigning på linje med våre markedslands å være innen rekkevidde. Siden etterspørselspolitikken må være mindre kontraktiv enn i andre land som følge av ønsket om å holde ledigheten på et lavere nivå, tyder mye på at bare en vellykket inntektspolitikk kan sikre en pris- og kostnadsutvikling på linje med konkurrerende land.

Ifølge anslag vil lønnskostnader pr. produsert enhet (LPE) i 1984 stige 2 prosentpoeng sterkere i norsk industri enn i markedslands industri. Med uendrede valutakurser ut året, vil norske kroner deprimere med omtrent 1½% i 1984, noe som i så fall vil begrense svekkelsen i relativt kostnadsnivå (målt med LPE) til ½%. I løpet av 1984, (fjerde kvartal 1983 til fjerde kvartal 1984), ventes den tilsvarende svekkelse å bli ca. 2½%. Dette bekrefter inntrykket av at den underliggende tendens

Fig. 2. Referanseindikator

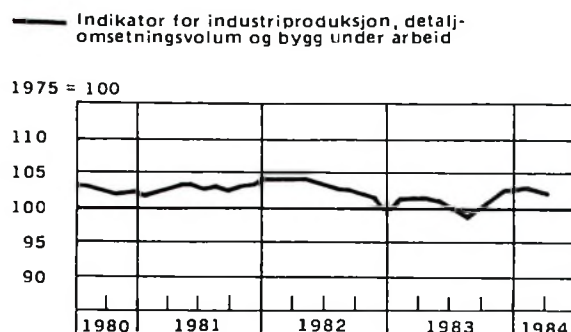

Fig. 3. Lagervolumet

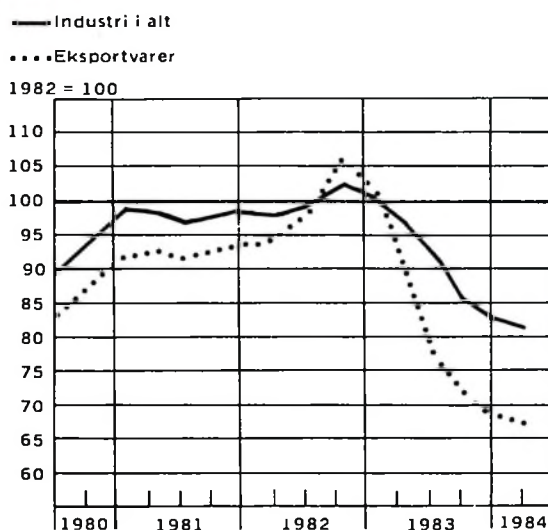
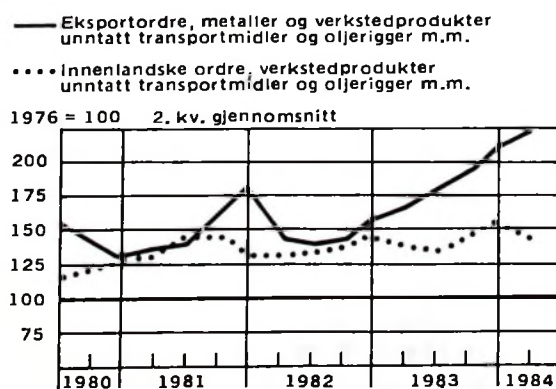

Fig. 4. Ordretilgang, verdi

til årlig svekkelse på 2–3% regnet i nasjonal valuta er like rotfestet som før.

For perioden 1982–84 sett under ett kan relativ LPE forbedres med 1½% som følge av en svekkelse av norske kroner med i alt 6¼% i denne perioden. Under forutsetning av uendret effektiv valutakurs fra 1984 til 1985, må lønnsveksten neste år begrenses til om lag 5½% for å unngå forverring av norsk industris relative arbeidskostnader. Bare under svært optimistiske forutsetninger om lønnsutviklingen neste år kan relativ LPE således holde seg om lag uendret eller bli bare svakt forverret.

Ifølge Norges Banks anslag vil kraftig økning i eksportinntektene fra oljesektoren mer enn oppveie økende underskudd på den tradisjonelle varebalansen. Overskuddet på driftsregnskapet overfor utlandet antas å bli over 20 milliarder kroner i 1984 (4½% av BNP). Basert på usikre forutsetninger om råolje og dollarkurs ventes et mindre, men fortsatt betydelig driftsbalanseoverskudd i 1985. I den grad en ønsker å unngå økt avhengighet av petroleumssektoren og tilpassingsproblemer som følge av svingende petroleumsinntekter, bør en ikke la det nåværende nivå for statsinntekter fra petroleumsvirksomheten og den forholdsvis gunstige utenriksbalanse bli bestemmende for den innenlandske etterspørselpolitikk.

Konsumetterspørsel. Detaljomsetningsvolumet har økt svakt etter sommeren 1983 og lå i januar–april 1984 (sesongkorrigert) 0,8% høyere enn gjennomsnittet for 1983. Selv om salgsværdien av varige konsumgoder økte forholdsvis lite, bidrog avtakende prisstigning til at omsetningsvolumet for disse varegruppene var i oppgang i årets fire første måneder. Særlig gjelder dette møbler og innbo, mens bilomsetningen var 14% lavere enn i tilsvarende periode i 1983. Omsetningen av nærings- og nytelsesmidler er omtrent uendret fra året før, mens salget av beklednings- og tekstilvarer tok seg opp i vintermånedene. Utenriksregnskapet for første kvartal 1984 viser at omfanget av utenlands-

Fig. 5. *Privat konsum.*
Indikatorer for virksomhet

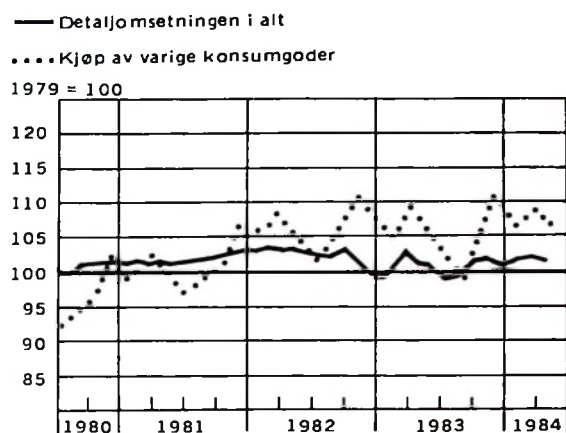

Fig. 5b. *Antall førstegangsregistrerte personbiler*

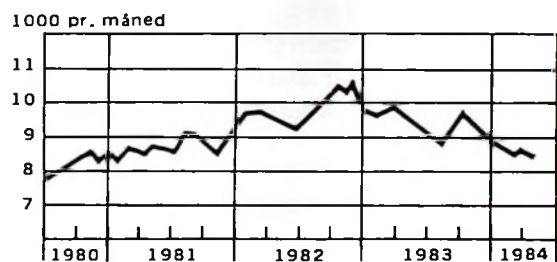
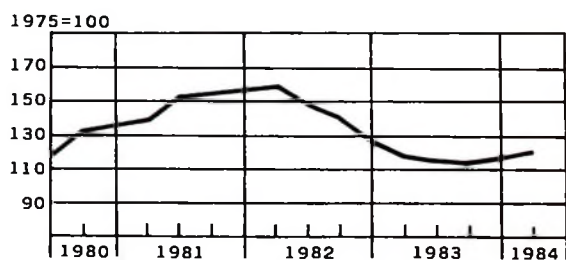

Fig. 6. *Utførte investeringer, verdi*

reiser og grensehandel gikk markert ned i forhold til samme periode året før. Med 1% økning i sysselsettingen blir nominell lønnsvekst for lønnstakerne om lag 7½% i år mot 8½% i 1983. Mindre økning i overføringer, renteinntekter og skattelette fører til at deres samlede disponible realinntekt kan

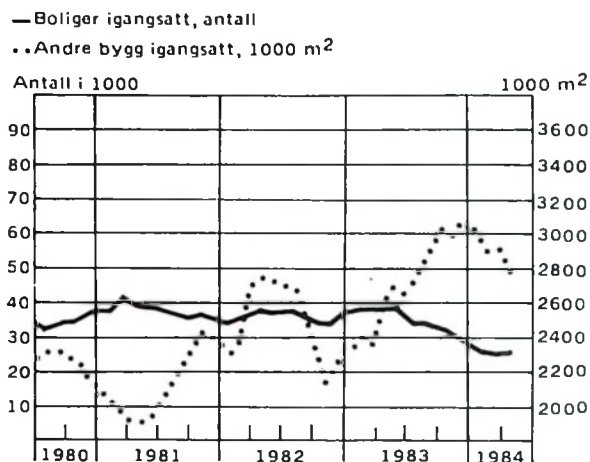
ventes å øke med 1% mot 2% i 1983. Dette oppveies av at disponibel inntekt for personlige næringsdrivende i år ventes å vise betydelig reell vekst etter svak nedgang i fjor. Med omtrent samme inntektsøkning for trygdede som i 1983 vil samlet reelt disponibel inntekt for husholdningssektoren komme nærmere 2%, dvs. nesten like mye som i 1983. Med høy reell kreditt-tilførsel og eventuelt et fall i husholdningenes sparerate, som ifølge revidert nasjonalregnskap var uvanlig høy i 1983 (5,5%), kan økningen i privat konsum bli 2–2½% i 1984, hvorav en vesentlig større del enn i 1983 rettes mot innenlandske varer. Med et mer «normalt» nivå for spareraten kan konsumveksten i 1985 bli på linje med økningen i husholdningenes disponible realinntekt, eller 1–2%.

Beregninger foretatt i Norges Bank av husholdningenes netto fordringsøkning, kan tyde på at nasjonalregnskapets tall til en viss grad overvurderer sparingen, noe som skaper usikkerhet for vurderingen av konsumutviklingen i 1984.

Investeringssetterspørsel. Investeringsundersøkelsen for annet kvartal understøtter tidligere anslag om at industriinvesteringene vil øke med om lag 10% i år. Det lave utgangsnivået gjør at industriinvesteringsnivået likevel vil ligge atskillig lavere enn i 1980, og det er ikke tilstrekkelig til å sikre reell vekst i produksjonsutstyret. For 1985 indikerer undersøkelsen kraftig investeringsvekst, hovedsaklig knyttet til utekonkurrerende industri (produksjon av metaller). I hjemmekonkurrerende industri, som er mye viktigere for produksjon og sysselsetting, er det usikkert hvor høyt investeringsnivået vil komme med nåværende forventninger til fremtidig avkastning av nye prosjekter, selv om fortjenestesituasjonen er gunstigere også i store deler av denne delen av næringen.

Investeringene innen petroleumsvirksomheten er avhengige av få og store prosjekter og dermed følsomme overfor endringer i utbyggingplaner og gjennomføringstakt. Ut fra

Fig. 7. Bygg igangsatt, årstrater

1) Tall for 1983 beregnet i Norges Bank

Fig. 7b. Byggevirksomhet

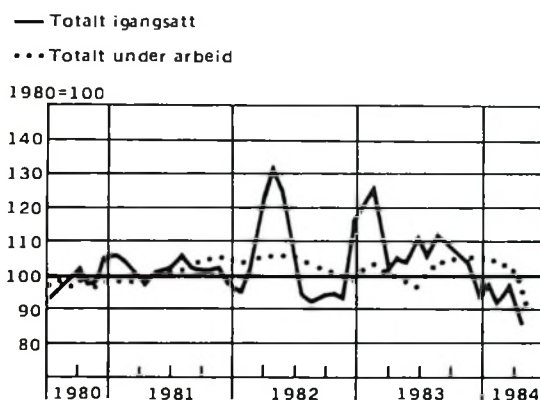
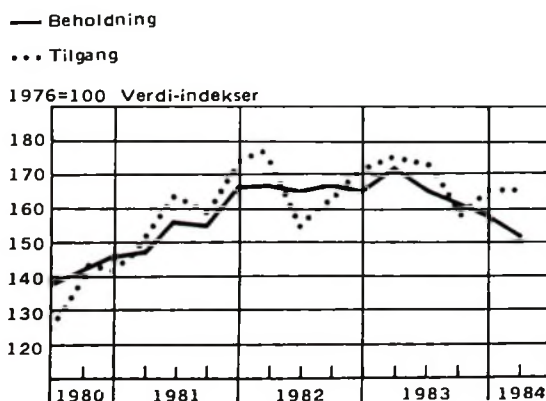

Fig. 7c. Ordresituasjon i total bygge- og anleggsvirksomhet

foreliggende planer vil disse investeringene vise kraftig oppgang i år, avløst av et fall i 1985 for deretter å øke igjen, uten å komme opp til nåværende høye nivå.

Igangsettingen av nye boliger har stabilisert seg på en årsrate omkring 26 000. Høy igangsetting rundt årsskiftet 1982/83 gjør at total boligbyggeaktivitet først i den senere tid er blitt redusert i takt med fallet i igangsettingen gjennom 1983. Svikten i boligbyggingen faller sammen med en nedgang i anleggsvirksomheten som trolig er av midlertidig karakter. Sammen med tendenser til fall i det tidligere høye nivået for igangsetting av andre typer bygg enn boliger vil bygge- og anleggsbransjen antakelig være preget av lav aktivitet og tilpasningsproblemer både i 1984 og 1985. Selv om økt omfang av oppussing og ombygging av eksisterende boligmasse vil stimulere boliginvesteringene, er det ikke tilstrekkelig til å unngå redusert aktivitet innenfor boligbyggebransjen.

Produksjonsutvikling. Industriproduksjonen har utviklet seg noe svakere enn ventet hittil i år. I årets fire første måneder lå produksjonen 1,2% over gjennomsnittet for 1983, men endringen fra foregående fire måneders periode var ubetydelig. Utekonkurrerende industri ser ut til å ha stabilisert seg på et nivå 6–8% over fjorårets, men ytterligere vekst begrenses av manglende kapasitet. For hjemmekonkurrerende og skjermet industri var produksjonen i årets fire første måneder henholdsvis 1,8% over og 0,7% under fjorårets gjennomsnittsnivå. Hjemmekonkurrerende industri er klart påvirket av den svake utviklingen innen bygg og anlegg og den lave aktiviteten innen skipsbyggeriene. Økt innenlandsk konsum- og investeringsvareetterspørsel gjennom innværende år og inn i 1985 bør kunne gi grunnlag for økt produksjon i hjemmekonkurrerende og skjermet industri. Dette kan innebære at samlet industriproduksjon øker med om lag 2% i 1984 og 2–3% i 1985. Anslaget for 1984 er litt nedjustert i forhold til forrige kvartalsoversikt.

Fig. 8. Produksjon i bergverksdrift, industri og kraftforsyning

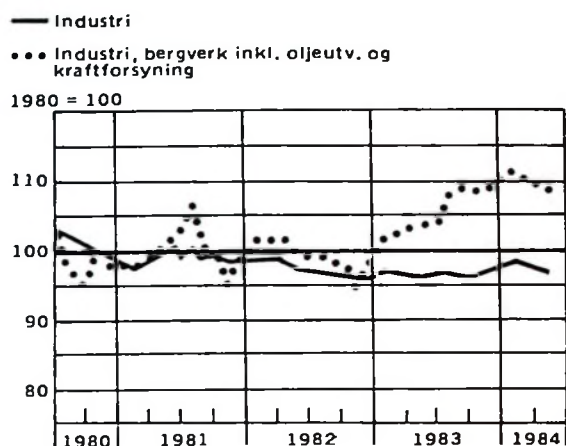

Fig. 8b. Industri

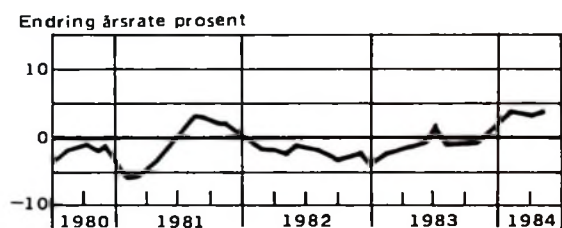
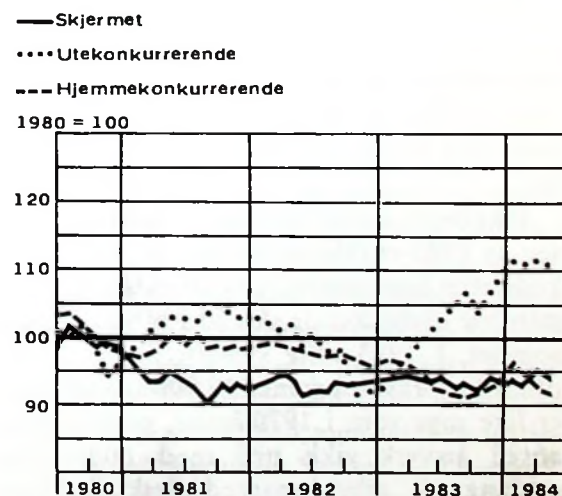

Fig. 8c. Industri og tradisjonell bergverksdrift

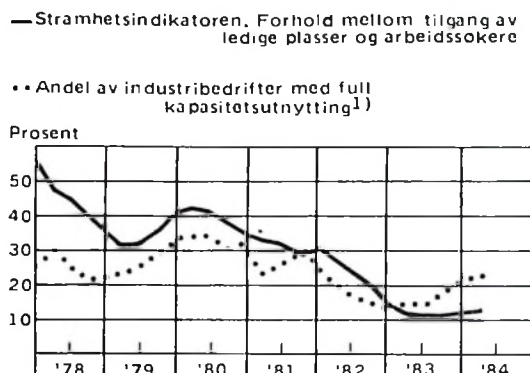
Ved siden av den svake utviklingen hittil i år skyldes dette også omleggingen av industriproduksjonsindeksen, som i noen grad endret utviklingsbildet gjennom 1983, og blant annet reduserte overhenget inn i 1984.

Olje- og gassproduksjonen lå i månedene januar – april 15% høyere enn gjennomsnittet for 1983. Nedtrappingen på Ekofisk vil resten av året ikke i samme grad som tidligere kunne kompenseres av sterk produksjonsvekst på andre felt. Økningen i total olje- og gassproduksjon for 1984 under ett anslås derfor til 10%.

Arbeidsmarkedet. Den registrerte ledigheten (sesongkorrigert) var i mai 64300 (3,3%), eller 7000 færre enn toppnivået i januar. I samme perioden i fjor økte ledigheten med 2000. Et høyt nivå på arbeidsmarkedstiltakene (gjennomsnittlig 37300 i årets fem første måneder mot 28400 i tilsvarende periode i 1983) har nok bidratt til lavere ledighet, men inntrykket av bedre etterspørsel etter arbeidskraft bekreftes av redusert omfang av permisjoner og innskrenket arbeidstid. Den kvartalsvise arbeidskraftundersøkelsen (AKU) har indikert en gunstiger tendens i lengre tid. Etter nedgang gjennom 1982 har AKU vist vekst i sysselsettingen fra første kvartal 1983, samtidig som tallet på arbeidssøkere har falt. I fjerde kvartal 1983 og første kvartal 1984 lå AKU-tallet for arbeidssøkere under Arbeidsdirektoratets tall for registrert ledige. Mye kan tyde på at den økte aktiviteten i arbeidsmarkedsetaten ikke bare har ført til økt reell meldetilbøyelighet, men også til mer utilsiktet bruk av dens midler.

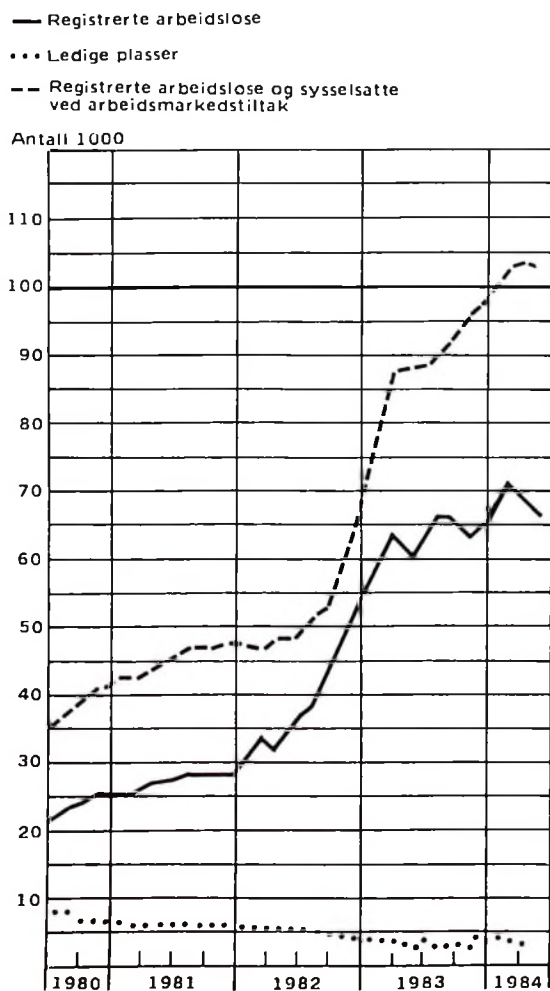
Økningen i sysselsettingen siden begynnelsen av 1983 er ikke et resultat av større markedsrettet etterspørsel etter arbeidskraft. Veksten har utelukkende skjedd i offentlig virksomhet. I 1983 økte sysselsettingen innen offentlig virksomhet med 12 000 årsverk, som er like mye som i 1970-årene, mens samlet antall årsverk gikk ned med 1000. Økt omfang av arbeidsmarkedstiltak forklarer

Fig. 8d. Kapasitetssituasjonen i norsk industri

1) Kilde: Statistisk Sentralbyrås konjunkturbarometerundersøkelse

Fig. 9. Arbeidsmarkedet

ikke alene denne utviklingen. Skal arbeidsløsheten varig reduseres, vil det imidlertid være nødvendig med sysselsetningsvekst også utenom offentlig virksomhet. Høyere innenlandsk etterspørsel gjennom året og inn i 1985 vil trolig bidra positivt i så måte, men neppe nok til særlig reduksjon i ledigheten fra nåværende nivå omkring 65 000. Bygge- og anleggssektoren kan bli spesielt utsatt, men også tilgangen på nyutdannet arbeidskraft utgjør et stort usikkerhetsmoment. Et positivt trekk er at den kraftige reduksjonen i sysselsettingen i industrien etter 1978 ser ut til å bli vesentlig dempet i år. Ifølge Statistisk Sentralbyrås arbeidstakerstatistikk var antall ansatte omtrent uendret fra fjerde kvartal 1983 til første kvartal 1984 (sesongkorrigert).

Pris og kostnadsutviklingen. Konsumprisindeksen lå i mai 6,6% høyere enn ett år tidligere, og vekstraten har som forventet, holdt seg relativt stabil de siste måneder. Mens stigningstakten har falt for importerte varer uten norsk konkurranse, har den tatt seg noe opp igjen for norskproduserte varer som er lite påvirket av verdensmarkedets priser. Fra mai 1983 til mai 1984 økte konsumprisene for sistnevnte varegruppe med 9,5% og for importerte varer i alt med 5,8%. Fullt markedsutslag av årets jordbruksoppgjør vil bidra 0,1 – 0,2 prosentpoeng mer til gjennomsnittlig konsumprisvekst enn i fjor, men dette vil oppveies av mindre bidrag fra importpriser og lønninger. Engros- og produsentprisindeksene har også vist en relativt stabil utvikling de siste månedene. Konsumprisstigningen ventes derfor å holde seg omkring 6½% gjennom resten av året.

En gjennomsnittlig prisstigning på 6½% innebærer omtrent samme overheng inn i 1985 som inn i 1984 (2,8%). For 1985 antas inflasjonsimpulsene fra utlandet å bli av om lag samme styrke som i år. Selv om det fortsatt er få presstendenser i norsk økonomi, vil ytterligere nedgang i prisstigningstakten i 1985, foruten moderasjon ved fastsettingen av offentlig administrerte priser, avhenge av

Fig. 9b. Arbeidsstyrke og sysselsetting

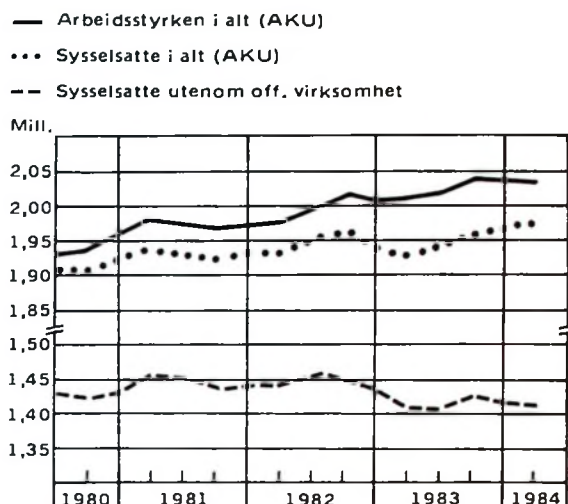
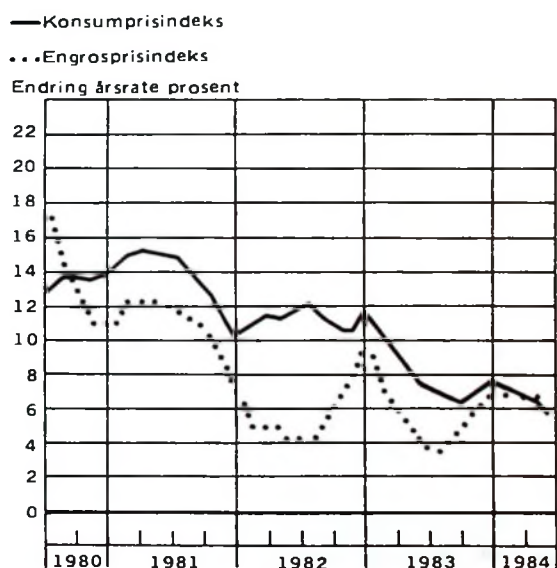

Fig. 10. Priser

lavere lønnsvekst, spesielt innen skjermede sektorer som varehandel og annen tjenesteyting. Basert på forholdsvis optimistiske forutsetninger om lønnsutviklingen, antas gjennomsnittlig konsumprisstigning å bli 6% i 1985. År-til-år konsumprisøkningen i våre markedsland tok seg opp fra 4,6% i november 1983 til 5,5% i mars 1984, men avtakende stigningstakt i blant annet Sverige og Danmark antas å føre til en gjennomsnittlig vekst på

omkring 5% både i 1984 og i 1985, eller 1–1½ prosentpoeng lavere enn i Norge.

Lønnskostnadene pr. produsert enhet (LPE) i norsk industri økte med 3,9% i 1983. Tilsvarende tall for våre markedsland er nedjustert til 0,9%, noe som innebærer at vår konkurransevne, målt ved relativ, valutakurskorrigert LPE, ble forbedret med 2%. Ifølge foreløpige tall økte LPE i norsk industri med 3½% fra første kvartal 1983 til første kvartal 1984 (timelønn: 7,1%, timeproduktivitet: 3,5%).

En lønnsutvikling i industrien innen rammen på 5,9% gjennomsnittlig økning i 1984 krever en år-til-år lønnsglidning på omkring 4½% mot 6% i 1983. Selv om lavere produktivitsvekst kan bidra til mindre lønnsglidning, er et fall på 1½ prosentpoeng neppe innen rekkevidde i nåværende konjunktursituasjon. Norges Bank legger derfor til grunn noe høyere lønnsglidning enn dette, og antar at den gjennomsnittlige timekostnadsvekst i 1984 ikke blir under 6½%. Mindre fall i sysselsettingen vil trolig redusere økningen i timeproduktiviteten til 3½% i 1984 mot 4½% i 1983. Lønnskostnader pr. produsert enhet (LPE) må dermed ventes å øke med minst 3% i år, men siden produktivitsveksten må ventes å svekkes utover året, blir LPE-oppgangen fra fjerde kvartal 1983 til fjerde kvartal 1984 antakelig større. Gitt uendrede valutakurser fra mai og ut inneværende år, blir det en gjennomsnittlig, effektiv depresiering på 1,4% fra 1983 til 1984. Siden LPE-økningen hos våre markedsland anslås til bare 1%, blir forverringen i relativ LPE i så fall om lag ½%. Begrensning av forverringen i 1985 til omlag samme størrelsesorden, vil i første rekke bero på en forsterket kostnadsstigning i våre markedsland.

Utenriksøkonomi. Den sterke eksportveksten av tradisjonelle varer i 1983 har fortsatt i første halvår av 1984. I første kvartal økte eksportvolumet med nesten 5% (sesongkorrigert) i forhold til foregående kvartal og lå 10% høyere enn i samme periode året før. I tillegg til den generelle konjunkturoppgangen in-

Fig. 10b. Konsumpriser etter leveringssektorer

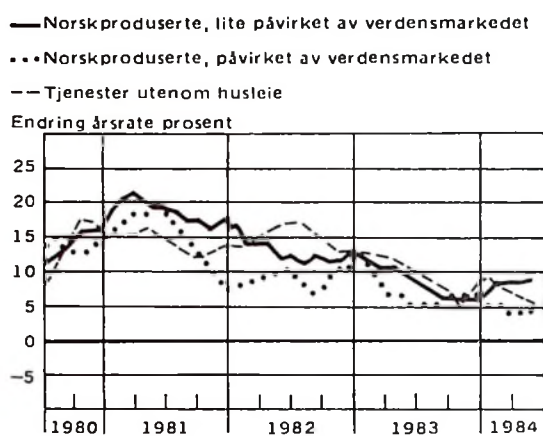

Fig. 10c. Importpriser, konsumvarer

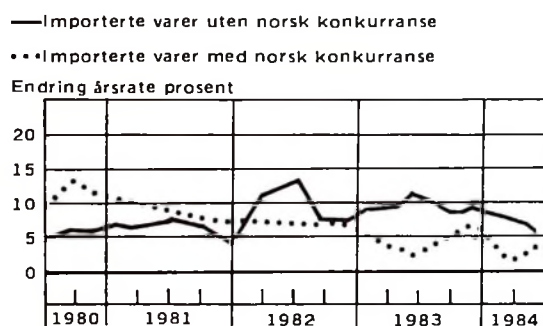
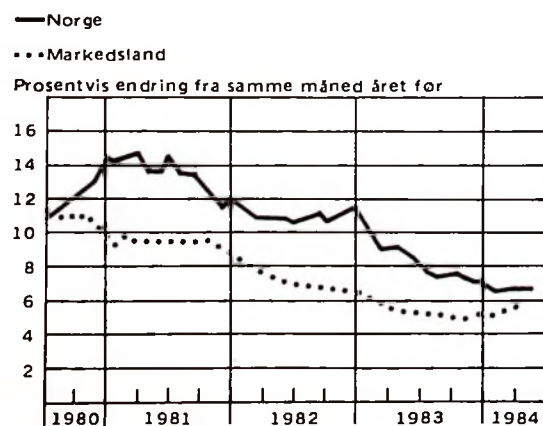

Fig. 10d. Konsumprisene

ternasjonalt har økte markedsandeler for tradisjonelle eksportvarer bidratt til den kraftige veksten i utførselen. Etterhvert som aktiviteten i våre markedsland har fått større bredde, har eksportøkningen spredt seg til flere produktområder. Hittil i år har oppgangen vært særlig sterk for bearbejdede varer, men har også tatt seg opp innen gruppene maskiner, transportmidler og forskjellige ferdigvarer. I samsvar med den ventede internasjonale konjunkturavmatningen er markedsveksten for norsk industrivareeksport beregnet å gå ned fra 7% i 1984 til 6% i 1985. I tråd med dette forutsettes volumøkningen for tradisjonelle norske eksportvarer å avta fra 8% i 1984 til omkring 5% i 1985.

Importvolumet har tatt seg markert opp siden første halvår 1983, og i årets tre første måneder lå det 15% høyere enn i 1983. Oppgangen har hittil i år vært særlig markert for råvarer og brenselstoffer. Utover i 1984 vil antakelig importøkningen holdes oppe etterhvert som konsum og særlig investerings- etterspørselen styrkes og lagernedbyggingen reverseres. I tillegg trekker svekket konkurranseposisjon på hjemmemarkedet i retning av høyere import. For året under ett kan volumøkningen for tradisjonell vareimport komme opp i 10%, men ventes å avta til omtrent halvparten i 1985.

Prisindeksen for eksport og import av tradisjonelle varer økte med henholdsvis 9,5% og 3,5% fra første kvartal 1983 til første kvartal 1984. For eksportvarenes vedkommende økte prisene i første rekke for fiskeprodukter, metallvarer og malmer. Det har funnet sted en gradvis bedring i bytteforholdet siden begynnelsen av 1983, og for 1984 under ett anslås bedringen til omkring 3%. Gjennom 1985 ventes avtagende vekst i eksportprisene, mens importprisene antas å vise en mer stabil utvikling, noe som taler for omtrent uforandret bytteforhold i 1985.

Underskuddet på tradisjonell varebalanse har hittil i år vist svak økning etter markert reduksjon i 1983. I årets fire første måneder utgjorde underskuddet 35 milliarder kroner, regnet på årsbasis (sesongkorrigert), mot 32

Fig. 11. Timelønn i industrien

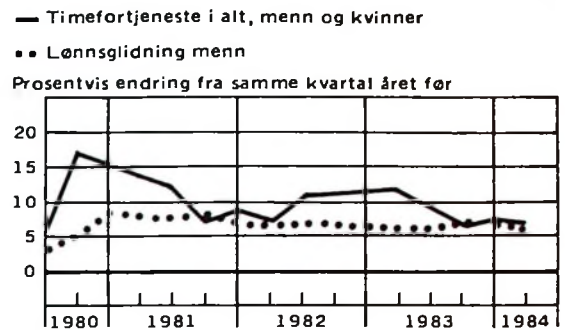

Fig. 12. Utviklingen i norske eksportmarkeder

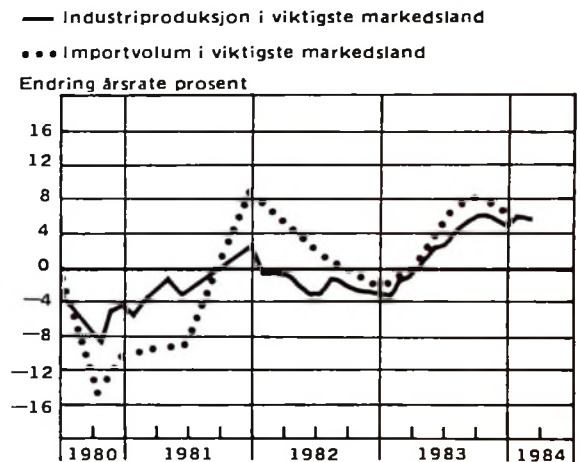
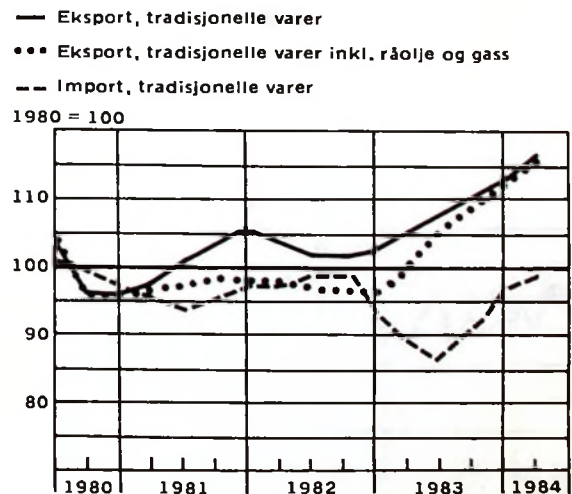

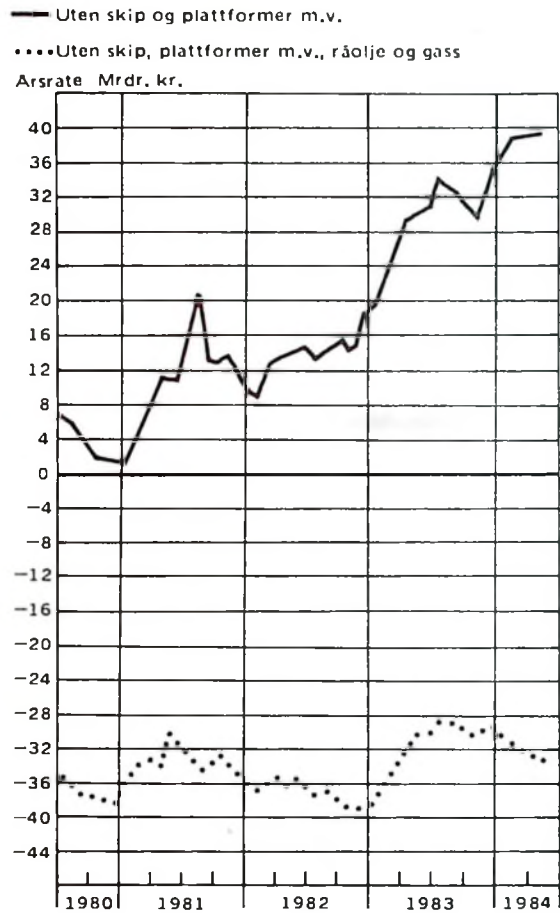
Fig. 13. Eksport og import, volum

milliarder kroner i 1983. Verdien av olje- og gassproduksjonen har hittil i år økt med 5,5 milliarder kroner i forhold til produksjonsverdien i januar – mai 1983, noe som skyldes økt oljeproduksjon og høyere dollarkurs. Hvis en legger til grunn en produksjonsvekst på 10% i 1984 og uendret dollarkurs i forhold til gjennomsnittskursen hittil i år på om lag 7,70, vil verdien av olje- og gasseksporten bli nesten 10 milliarder kroner høyere enn anslått i revidert nasjonalbudsjett 1984. Dette peker i retning av at overskuddet på driftsregnskapet i inneværende år kan komme opp i over 20 milliarder kroner, og at overskuddet blir betydelig også i 1985. Som vanlig knytter det seg stor usikkerhet til forutsetningene om dollarkurs og produksjonsutvikling for olje og gass.

Oslo, 22. juni 1984

Fig. 14. Varebalansen

Kredittoversikt

Rentenivået på obligasjonsmarkedet er gradvis blitt redusert i løpet av 1984. I mars ble det lagt ut et 17-års statslån med rente 12 ¼% p.a., noe som var ¼ prosentenheter lavere enn renten på tilsvarende lån i desember 1983. Staten fant det ikke hensiktsmessig å legge ut noe nytt statslån i forbindelse med kontrolltidspunkt for plasseringsplikten for bankene i april, og Norges Bank gikk da ut med tilbud om salg av sin beholdning av 5-årslånet som ble lagt ut i februar. Kursen på 100 ³/₈ impliserte en rente på 12%, ¹/₈ prosentenheter lavere enn i februar. Tegningen ble liten.

I forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett ble det så kunngjort utleggelse av et nytt 17-års statslån med tegning i slutten av juni hvor renten var redusert til 12%. Dette er ¼ prosentenheter lavere enn nivået mot slutten av 1982. Samtidig ble rentene på statskasseveksler redusert med ½ prosentenheter.

En tar nå sikte på å holde *pengemarkedsrenten* i området 12,5–13%, en reduksjon på ½ prosentenheter i forhold til tidligere i år. For å lette styringen av pengemarkedsrenten, senket Norges Bank i mai renten på lån i 4. transje innenfor bankenes automatiske låneadgang fra 14% til 13%.

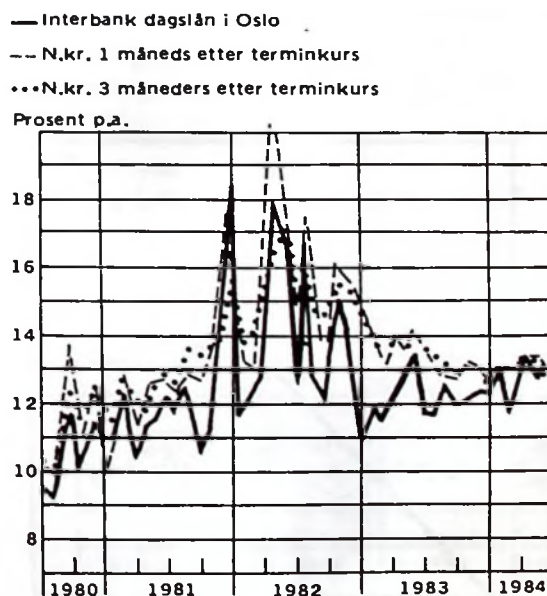
I den kortsiktige rente- og likviditetsstyringen har Norges Bank i stor grad anvendt valutawapper for å holde pengemarkedsrentene innenfor det ønskede intervall. I løpet av mai ble det ved oppløsning av tidligere inngåtte valutakontrakter netto inndratt likviditet for knapt 900 mill. kroner, mens inngåelse av nye avtaler inndrog ytterligere 200 mill. kroner. Store skatte- og avgiftsoverføringer i månedsskiftet mai–juni medførte en meget stram likviditetssituasjon for bankene. For å motvirke uønsket press på pengemarkedsren-

tene, ble bankene de to første ukene av juni tilført 300 mill. kroner ved nye valutawapper.

Oppløsning av tidligere inngåtte avtaler tilførte vel 2,1 milliarder kroner, mens spotintervensjoner foretatt av kurshensyn, tilførte ytterligere 900 mill. kroner. For å unngå at banklikviditeten skulle bli for stram, har Norges Bank i siste halvdel av juni tilbudt bankene å kjøpe av deres obligasjonsbeholdninger, mot at bankene forplikter seg til tilbakekjøp innen 2. juli. Rente for den periode Norges Bank sitter med papirene, skal være 13%, svarende til øverste transje i bankenes automatiske låneadgang i Norges Bank.

Årsrenteoppgavene pr. 31. desember 1983 fra forretnings- og sparebankene og livsforsikringsselskapene ble ferdig bearbejdet tidlig i juni. Det er disse oppgavene som er grunnla-

Fig. 1. Renteutviklingen, månedlig gjennomsnitt

get for kontrollen av hvorvidt institusjonene har overholdt finansministerens renteerklæring. Erklæringen gjeldende ved siste årsskifte satte et øvre nivå på 13,1% p.a. for forretnings- og sparebankenes kortsiktige utlån, mens nivået for mellomlange/langsiktige utlån skulle begrenses til 12,0% p.a. For livsforsikringsselskapene skulle det gjennomsnittlige rentenivå holdes innenfor 12,0% p.a.

De beregnede tall viser at forretningsbankenes kortsiktige rentenivå ved utgangen av 1983 var 13,3% p.a., mens det tilsvarende tall for sparebankene var 13,9%. Det kortsiktige rentenivå i forretningsbankene ble redusert med 1,0 prosentpoeng i løpet av 1983, mens gjennomsnittrenten for sparebankenes kortsiktige lån gikk ned med 0,2 prosentpoeng. For mellomlange/langsiktige utlån ble rentenivået beregnet til 12,6% p.a. i forretningsbankene og 12,7% p.a. i sparebankene, hvilket innebærer en nedgang på 0,1 prosentpoeng i forretningsbankene og en økning på 0,2 prosentpoeng i sparebankene. Livsforsikringsselskapenes gjennomsnittrenter ved siste årsskifte er beregnet til 12,0% p.a.

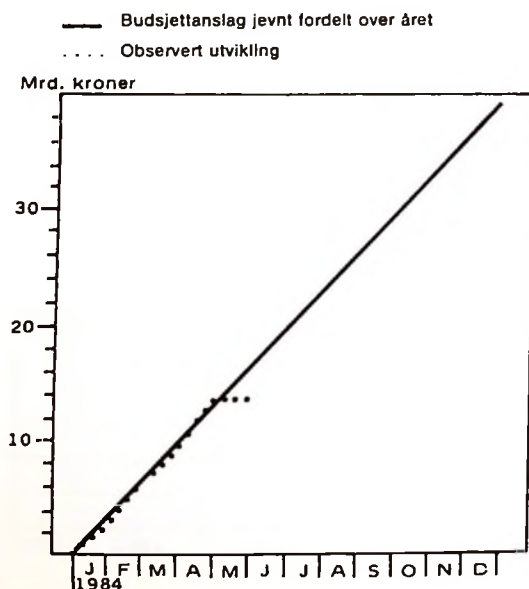
En del av forskjellene i rentenivået bankene i mellom kan antakelig forklares ved uensartet oppgavegiving. Som omtalt i Nor-

ges Banks årsberetning for 1982, ble spørsmålet om presisering av rentebegrepet tatt opp i brev til Finansdepartementet i juni 1982. I de renteerklæringer som har fulgt, er det imidlertid ikke presisert hvilke rentebegrep, som forskudds- eller etterskuddsrente, erklæringens rammer skal sees i relasjon til. Av denne grunn har ikke Norges Bank gitt noen presisering av hvilke rentebegrep som skal benyttes i kontrolloppgavene. Årsrenteoppgavene har følgelig inneholdt ulike typer renter – forskuddsvis og etterskuddsvis – med ulike antall terminer pr. år. En bank som overfor sine kunder har benyttet etterskuddsrenter, har i årsrenteoppgaven kunnet regne om disse til forskuddsrenter, uten at dette har vært i strid med renteerklæringen slik den er utformet. Til tross for samme nominelle rentesatser har det således kunnet oppstå forskjeller i to bankers gjennomsnittlige rentenivå på grunn av ulike metoder ved oppgavegivingen.

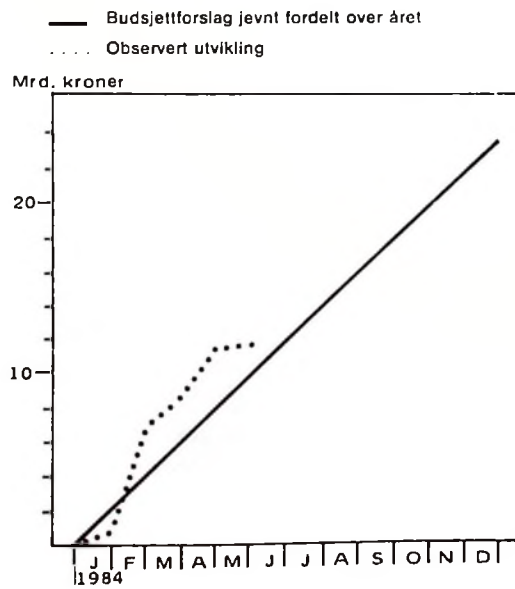
Norges Bank er kjent med at en omregning fra etterskuddsrenter til forskuddsrenter har funnet sted. En slik omregning medfører at det gjennomsnittlige rentenivå beregnet på grunnlag av årsrenteoppgaven, blir lavere

Fig. 2. Kumulerte sesongkorrigererte tall fra årsskiftet

a) Innenlandsk likviditetstilførsel

b) Økning i publikums likviditet

enn hva de nominelle rentesatser som benyttes overfor kundene, skulle tilsi.

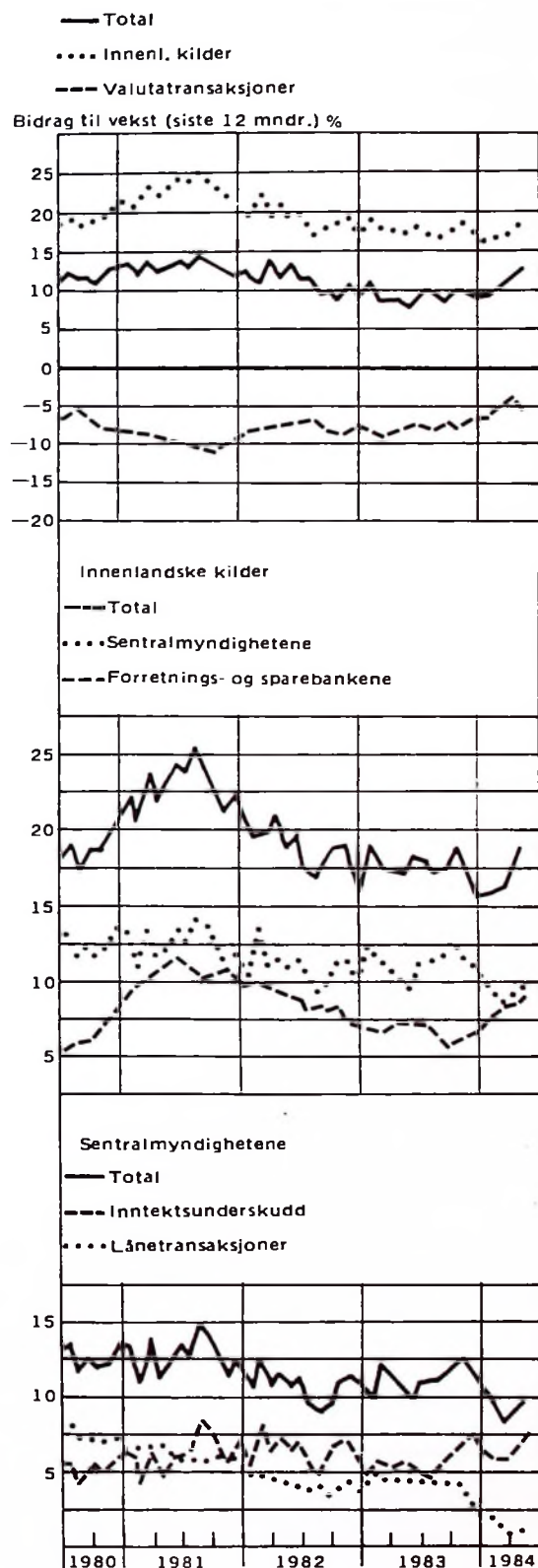
For å undersøke i hvilken grad forskjellige metoder ved oppgavegivningen har påvirket de beregnede gjennomsnittsrentene, har Norges Bank i forbindelse med rentekontrollen bedt hver enkelt institusjon opplyse hvilke renteberegninger som er lagt til grunn ved utfyllingen av årsrenteskjemaet. Dette vil gi et sikrere grunnlag for å kunne foreta sammenligninger mellom de ulike institusjonenes renter ved utgangen av 1983.

Kvartalsrentestatistikken for første kvartal 1984 indikerer at rentenivået i forretnings- og sparebankene ikke ble vesentlig endret i løpet av årets tre første måneder. Norges Bank har imidlertid grunn til å tro at en rekke banker, etter at de rentepolitiske tiltakene i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett ble gjort kjent i mai, senket sine renter på kortsiktige utlån til næringslivet med mellom ½ og 1 prosentenheter. Finansdepartementet hadde også forventet at bankene som følge av disse tiltak skulle senke sine kortsiktige renter, blant annet kasse- og driftskredittrentene til næringslivet.

Den innenlandske likviditetstilførsel siste 12 måneder fram til utgangen av april beløp seg til 37,8 milliarder kroner, som gav et bidrag til veksten i pengemengden på 18,1%. I Revidert nasjonalbudsjett er det forutsatt at den innenlandske tilførselen skal gi et vekstbidrag på 17,1% i 1984. Det fremgår av teksttabell 1 hvordan likviditetstilførselen fordeles seg på de forskjellige tilførselskomponenter.

Foreløpige tall for mai indikerer at tilførselen denne måneden var liten. Siste 12 måneder var veksten 35,2 milliarder kroner, noe som tilsvarer et vekstbidrag på 17,0%. Disse tallene er basert på informasjon om innskuddsutviklingen i alle forretningsbankene, men bare for et utvalg av sparebanker. Det kan således bli revisjoner i tallene når en kjenner innskuddene i samtlige sparebanker. Fordeling på de ulike tilførselskomponenter foreligger ikke før fullstendig statistikk er tilgjengelig.

Fig. 3. Publikums likviditet (korrigert for oljeskatter)

En svakhet ved å fokusere på faktiske tall og veksten i disse, er at utviklingen året før i stor grad påvirker veksttakten siste 12 måneder. Noe av årsaken til den høye 12-måneders vekst de senere måneder kan således tilskrives stor likviditetsvekst i annet halvår i fjor. Ved vurderingen av utviklingen bør derfor hovedvekten legges på sesongkorrigerede tall. Ser en på slike tall, var den innenlandske likviditetsveksten i årets fire første måneder i bra samsvar med opplegget i Revidert nasjonalbudsjett. Når en tar de foreløpige mai-tallene med i vurderingen, har tilførselen hittil i år vært noe lavere enn anslått i Revidert nasjonalbudsjett.

Publikums nettokjøp av valuta m.v. utgjorde de siste 12 måneder fram til utgangen av april 11,6 milliarder kroner. *Veksten i pengemengden* ble således 26,2 milliarder kroner, eller 12,6%. De foreløpige tall for mai viser at veksten de siste 12 måneder fortsatt var så høy som 12,0%. Når 12-måneders vekstratene var såvidt høye, har dette sammenheng med utviklingen i annet halvår 1983. Sesongkorrigerede tall fram til og med mai indikerer likevel at pengemengdeveksten i årets første måneder var noe høyere enn årsanslaget på 10,3% tilsier.

Sammensetningen av *kreditttilførselen til private og kommuner* er vist i tekstabell 2.

Tekstabell 1. Bidrag til vekst i publikums likviditet¹⁾ etter kilde²⁾
(Korrigert for oljeskatter og kapitaltilførsel til Statoil m.v.)

	Regnskapstall		Tall for 1984		
	1982	1983	Revidert nasjonalbudsjett	April 1983-april 1984	
	Prosent		Prosent	Prosent	Mrd. kr.
Likviditetstilførsel fra					
A. Sentralmyndighetene	9,7	8,4	9,6	9,3	19,4
Ved inntektsunderskudd	5,1	6,5	7,7	7,5	15,7
Ved lånetransaksjoner	4,6	1,9	1,9	1,8	3,7
B. Private banker, obligasjonsmarkedet m.v.	8,5	7,0	7,5	8,8	18,4
Innenlandsk likviditetstilførsel (A+B)	18,2	15,4	17,1	18,1	37,8
Publikums netto valutasalg til private banker ³⁾	-7,7	-6,1	-6,8	-5,5	-11,6
Tilvekst i publikums likviditet	10,5	9,3	10,3	12,6	26,2
<i>Memorandumposter:</i>	Mrd. kroner		Mrd. kroner		
Innenlandsk likviditetstilførsel	34,6	32,5	39,2		37,8
Statens lån til Statoil	0,5	2,3	11,4		5,0
Bankenes kronelån til oljesektoren	0,7	1,6	..		1,3
Valutalån med lisens	3,8	2,5	..		

¹⁾ Publikums likviditet omfatter beholdninger av sedler og mynt, innskudd i private og offentlige banker (unntatt sparing med skattefradrag) og ubenyttede kassekreditter og byggelån.

²⁾ Prosenttallene fremkommer ved å dividere tilførselen fra de enkelte kilder på samlet likviditetsbeholdning (pengemengden) ved årets inngang.

³⁾ Inklusive valutalån med lisens fra forretnings- og sparebanker, statens lån til Statoil og bankenes kronelån til oljesektoren.

Teksttabell 2. Sammensetningen av den innenlandske kredittilførsel til private og kommuner.
(Mill. kroner).

	1982	1983	1.kv. 1983	1.kv. 1984	1.kv.83 1.kv.84	Rev. nasj.b. 1984
Innenlandsk kredittilførsel	38.710	40.741	12.479	16.928	45.118	41.275
Forretnings- og spareb.	12.105	13.724	5.822	10.402	18.304	17.000
Forretningsbanker	6.184	6.672	2.854	5.514	9.332	8.350
Sparebanker	5.011	6.060	2.742	4.816	8.134	7.150
Spesialkvote	910	992	226	72	838	1.500
Statsbanker	6.706	6.960	2.324	2.539	7.175	7.692
Private finansieringss.	2.675	2.539	406	600	2.700	2.000
Skadeforsikring	481	442	282	17	177	500
Livsforsikring, pensjonskasser m.v.	2.735	4.400	600	1.000	4.800	3.100
Obligasjonsmarkedet	3.822	3.200	655	592	3.137	8.050
Kredittforeninger	5.450	6.137	1.690	528	4.975	2.800
Aksjemarkedet	1.908	2.325	700	1.000	2.600	2.800
Annen kredittilførsel	2.828	1.014	0	250	1.250	133

Den registrerte utlånsøkning fra *forretnings- og sparebankene* var meget kraftig i første kvartal i år. Norges Bank har tidligere anslått omfanget av formidlede markedslån som er ført inn i bankenes balanser etter opphevelsen av § 8-reguleringen ved årsskiftet, til 4–6 milliarder kroner. Selv korrigert for overføringer i denne størrelsesorden, var utlånsøkningen fra bankene i årets tre første måneder på linje med tilsvarende periode i fjor, da utlånsøkningen også var sterk.

I Revidert nasjonalbudsjett ble bankenes utlånsrammer økt med 2 milliarder kroner. Økningen må sees i sammenheng med overføringen til bankutlån av lån som tidligere var gitt på annen måte.

Ved utgangen av mai lå utlånene 5 milliarder kroner høyere enn en utvikling i tråd med Revidert nasjonalbudsjett skulle tilsi. Selv tatt hensyn til ovennevnte overføringer av markedslån til bankutlån synes derfor den underliggende veksttakt i bankutlånene å være sterkere enn lagt opp til.

Økningen i bankenes boliglån på spesielle vilkår (PSV-lån) viser en svakere utvikling enn forutsatt i nasjonalbudsjettet.

Utlånsøkningen fra *statsbankene* er et resultat av innvilgninger de to siste årene og avdragsinngangen fra tidligere lån. Veksten

synes i store trekk å være i tråd med forutsettningene.

Fig. 4. Forretningsbankenes utlån¹⁾

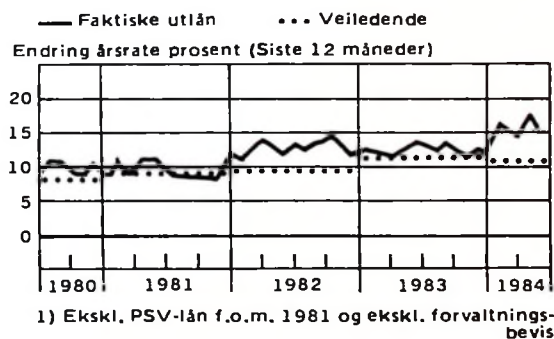
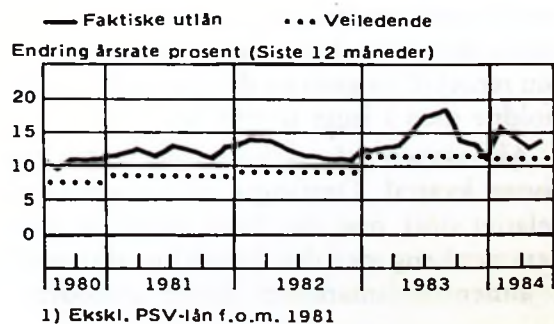

Fig. 5. Sparebankenes utlån¹⁾

Alle utlån fra *private finansieringsselskaper* har det siste året vært underlagt regulering. Reguleringen tillater en relativt sterk utlånsvest i første kvartal, og utlånstallene ligger da også litt i overkant av hva en jevn fordeling av måltallet skulle tilsi.

Det foreligger nå lovhjemmel for bruk av reservekrav overfor finansieringsselskapene. Ved kgl. res. av 22.6.1984 er det med virkning fra 1.9.1984 innført reservekrav på 7%. Beregningsgrunnlaget er selskapenes lån til private og kommuner i form av factoring og leasing. Den direkte reguleringen av factoring- og leasinglån oppheves fra halvårsskiftet, mens den for disse selskapenes øvrige utlån fortsetter etter samme mønster som tidligere.

Også utlånene fra *skadeforsikringsselskapene* er regulert. Etter en svak utvikling i første kvartal i år lå økningen siste 12 måneder under rammetallet for inneværende år. I tråd med forslag fra Norges Bank er det vedtatt å fortsette den direkte reguleringen av skadeforsikringsselskapene gjennom 2. halvår.

Utlånøkningen fra *livsforsikringsselskaper, pensjonskasser og -fond* synes sterkere enn forutsatt for 1984. Større forvaltningsvekst enn antatt bidrar til denne utvikling. Veksten siste 12 måneder ved utgangen av første kvartal kan anslås til 4,8 milliarder kroner, mot et anslag på 3,1 milliarder kroner for inneværende år i Revidert nasjonalbudsjett.

Kreditttilførselen til private og kommuner over *obligasjonsmarkedet* og ved *private kredittforetak* har i årets første måneder vært lavere enn forventet ut fra de rammer og anslag som ble stilt opp i Nasjonalbudsjettet og Revidert nasjonalbudsjett. Selv om lån med hyppige rentejusteringsklausuler er blitt stadig mer utbredt, kan nok forventningene om rentefall ha gjort en del låntakere tilbakeholdne med å legge ut nye lån.

Aktiviteten på *aksjemarkedet* var stor i første kvartal. Omfanget av emisjoner var relativt stort, noe som blant annet må sees i sammenheng med den betydelige aktiviteten i annenhåndsmarkedet denne perioden. I

den senere tid har omsetningen og kursene på børsen vist en svakere utvikling.

Den registrerte *innenlandske kredittilførsel* til private og kommuner var 16,9 milliarder kroner i første kvartal, mot 12,5 milliarder kroner i tilsvarende periode i fjor. De siste 12 måneder pr. utgangen av første kvartal var denne tilførselen 45,1 milliarder kroner. I Revidert nasjonalbudsjett er innenlandsk kredittilførsel forutsatt å bli 41,3 milliarder kroner i inneværende år. Samlet innenlandsk kredittilførsel er således noe høyere enn hva en jevn fordeling av kredittbudsjettets tall skulle tilsi. Ved avviklingen av direkte reguleringer fra årsskiftet måtte en imidlertid vente at en større del av tilførselen ville komme tidligere i året enn vanlig.

Omfanget av registrerte *markeds lån* viste en nedgang i første kvartal. Garantistatistikken indikerer således en reduksjon i slike lån på 800 mill. kroner i denne perioden. Som varslet i Revidert nasjonalbudsjett, vil reguleringene av finansinstitusjonenes garantier for lån bli opphevet med virkning fra halvårsskiftet.

Staten har fra årsskiftet og fram til midten av juni solgt obligasjoner for 7 700 mill. kroner, herav 500 mill. kroner i premieobligasjoner. Salget til andre enn Norges Bank har vært 4 700 mill. kroner. Særlig stor var tegningen i 17-årslånet som ble lagt ut i mars til 12 ¼% rente. Ved utgangen av april tilbød Norges Bank salg av statsobligasjoner av egne beholdninger til gjeldende rente i annenhåndsmarkedet. Det ble solgt for bare et mindre beløp.

En har i den senere tid sett at det har vært vesentlig større variasjon i tilbudet av nye obligasjoner enn tidligere. Løpetiden har variert mer enn før. Dessuten blir det stadig mer vanlig med rentejusteringsklausuler. Det har vært lagt ut lån med klausul om rentejustering så ofte som hver sjettede måned. Denne utviklingen gjør at forskjellen mellom obligasjonslån og banklån blir stadig mindre, i det mange nye obligasjonslån har kort løpetid og hyppig regulering av renten. Tilbudet til obligasjonskjøperne blir dermed mer variert, med

større mulighet for den enkelte investor til å finne interessante papirer.

Siden begynnelsen av 1984 har Norges Bank, med sikte på å øke statsobligasjonenes omsettelighet i annenhåndsmarkedet, hver dag stilt salgs- og kjøpskurser for nærmere utvalgte statslån. Siden denne *markedspleien* bare har pågått i noen måneder, er de praktiske erfaringer noe begrensede. Omsetningen har gått i bølger, med salg i perioder før utleggelse av nye langsiktige statslån, og kjøp i perioder etterpå. Totalt er det omsatt for snaue 1 200 mill. kroner hittil, hvorav det alt vesentlige har gått over børsen. En har inn-

trykk av at markedspleien har bidratt til å gjøre statsobligasjoner mer likvide og dermed også mer interessante som plasseringsobjekt for bredere kjøpergrupper.

Generelt har aktiviteten i annenhåndsmarkedet vært vesentlig større enn tidligere. Foruten Norges Banks markedspleie har dette sammenheng med at plasseringspliktige institusjoner i stor grad har overoppfylt plasseringsplikten, slik at de står friere til å bruke obligasjonsmarkedet i sin likviditetstilpassning.

Oslo, 22. juni 1984

Valutaoversikt

Utviklingen internasjonalt

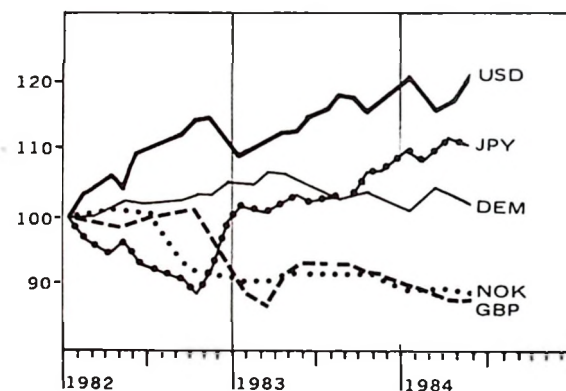
De internasjonale valutamarkeder var i andre kvartal 1984 preget av en ny, men ujevn oppgang i den effektive kurs (MERM) på amerikanske dollar, forholdsvis stabile kursrelasjoner innen Det europeiske monetære system (EMS), en viss effektiv depresiering av japanske yen og relativt stabil effektiv kurs for britiske pund. Teksttabell 1 viser dollarkursens utvikling overfor en del sentrale valutaer i løpet av 1984. Figur 1 viser utviklingen av den effektive kurs for hovedvalutaene samt norske kroner over perioden 1982–mai 1984 regnet etter Valutafondets MERM-indeks.

Etter å ha vist en stigende trend gjennom 1983, ble den amerikanske dollar svekket fra midten av januar til midten av mars i år. Fra utgangen av mars og fram til midten av mai viste imidlertid dollaren igjen en sterkere utvikling. Siden har dollaren fluktuert på et høyt nivå uten noen klar trend. Den 19. juni

var kursen på dollar i forhold til tyske mark på om lag samme nivå som ved utgangen av 1983.

Nedgangen i dollarens internasjonale verdi de første månedene av 1984 blir sett i sammenheng med USAs økende underskudd på handelsbalansen og en viss rentenedgang. En

Fig. 1. Effektive valutakurser (IMF's MERM-indeks, januar 1982 = 100)

Teksttabell 1. Valutakurser overfor amerikanske dollar¹⁾

	Desember 31/12-83	Mars 30/03-84	April 30/4-84	Mai 30/5-84	Juni 15/6-84	Endring i prosent siden års- skiftet ²⁾ 31/12-83 – 15/6-84
Tyske mark (DEM)	27635	25977	27173	27325	27250	-1,4
Pund sterling (GBP)	14135	14420	13970	13831	13830	+2,2
Japanske yen (JPY)	233,65	224,47	226,75	231,30	231,68	-0,8
Sveitsiske franc (CHF)	22272	21560	22423	22575	22732	+2,1
Franske franc (FRF)	84750	80050	83365	83950	83765	-1,2

¹⁾Valutaenhet pr. dollar, med unntak av pund sterling angitt som dollar pr. pund.

²⁾Positive endringstall angir sterkere dollar.

reduksjon av det føderale budsjettunderskudd i forhold til foregående budsjettår ledet til dempede renteforventninger og trakk i samme retning. Den sterkere dollaren fra utgangen av mars antas å ha sammenheng med oppgang i dollarenten, inklusive heving av sentralbankens diskonto, samt forventninger om ytterligere renteoppgang, blant annet som følge av at veksten i amerikansk økonomi i første kvartal 1984 ble betydelig større enn opprinnelig forutsatt. Videre ble dollarens rolle som «tilfluktsvaluta» styrket ved den usikre situasjonen i Den persiske gulf og urolighetene i det vest-tyske arbeidsmarked. En viss midlertidig svekkelse av dollaren i siste halvdel av mai kan blant annet tilbakeføres til uro i det amerikanske bankvesen, blant annet som følge av at en relativt stor bank kom i vanskeligheter.

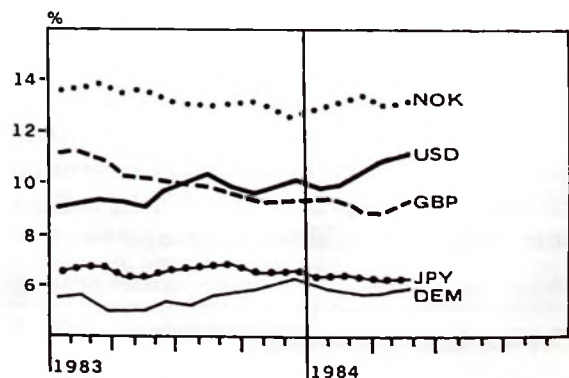
Den amerikanske dollar har i lang tid vist en trendmessig appresiering. Dette har foregått i en periode med store og økende underskudd i USA's driftsbalanse overfor utlandet og stigende relative priser og kostnader. Etter tradisjonelle kriterier må dollaren derfor betraktes som overvurdert. Denne overvurderingen har vært mulig på grunn av stor netto kapitalinngang til USA fra utlandet av noenlunde tilsvarende grunner som de som har gjort seg gjeldende i den seneste tid. Kursutviklingen framover for dollar vil avhenge av i hvilken grad kapitalbevegelsene motvirker depresieringspresset fra underskuddet på driftsbalansen. Dette vil blant annet avhenge av den amerikanske renteutviklingen. Vedvarende høye budsjettunderskudd og stram pengepolitikk kombinert med høyt aktivitetsnivå, bidrar til forventninger om fortsatt høye dollarenter og inngang av kapital. Den internasjonale gjeldskrise og stor innenlandsk kredittetterspørsel i USA reduserer dessuten kapitalutgangen. Viktig er det også at Japan, som har det største driftsoverskuddet, stort sett plasserer sine valutainntekter i det amerikanske marked. På den annen side kan problemer i det amerikanske bankvesen dempe inngangen av utenlandsk kapital. Det høye driftsunderskuddet overfor utlandet kan også

komme til å svekke tilliten til dollaren og dermed redusere nettoinngangen av kapital.

Etter betydelige fluktasjoner i kursrelasjonene innen Det europeiske monetære system (EMS) ved inngangen av året har utviklingen siden mars vært preget av stabilitet. Fram til mars viste tyske mark en stigende tendens overfor de fleste valutaer for siden å svekkes. Mens kursoppgangen kan ses i sammenheng med positive utviklingstrekk i vest-tysk økonomi som sterk vekst, overskudd i utenriksøkonomien og moderat prisstigning, antas urolighetene i arbeidsmarkedet å være den sentrale årsak til den senere kursnedgangen. Belgiske franc er fortsatt den svakeste valuta innen EMS.

En gunstig utvikling i vest-tysk økonomi kan, sammen med en eventuell svakere tendens for dollar, lede til at tyske mark appresierer. En snarlig løsning på arbeidskonflikten i Vest-Tyskland vil imidlertid være av betydning for kursutviklingen på tyske mark på kort sikt. Bedret strukturtilpasning og fornyet vekst i den tyske økonomien, kombinert med politisk stabilitet i nabolandene, synes å være viktig for kursutviklingen på noe lengre sikt. En eventuell appresiering av tyske mark kan i sin tur lede til nye kursjusteringer innen EMS, særlig dersom den har sammenheng med et kursfall for dollar.

Fig. 2. Internasjonale rentesatser¹⁾
(Månedsgjennomsnitt)

1) Tre måneders euro-innskuddsrenter i London og NOK beregnet etter terminkurser

Japanske yen appresierte overfor de øvrige hovedvalutaene i årets første fire måneder. En gunstig utvikling i japansk økonomi, reflektert i utenriksøkonomiske overskudd, lav inflasjon og stabil produksjonsvekst, bidrog til en sterkere yen. En midlertidig svekkelse av yen i februar ble sett på som en refleks av at yen lenge hadde vært stabil i forhold til dollar, og dermed depresierte sammen med denne valuta. En noe svakere kursutvikling for yen i mai og juni må ses på bakgrunn av at konflikten i Persiagulften kan få negative virkninger på oljeleveransene til Japan og dermed på japansk økonomi. Japan får dekket en betydelig større del av oljebehovet fra Gulfstatene enn de øvrige industriland.

Den japanske yen har lenge vært sett på som undervurdert på bakgrunn av Japans store overskudd på driftsbalansen og relativt moderate inflasjon. Dette, sammen med at yen i økende grad framstår som et aktuelt plasseringsalternativ internasjonalt, trekker i retning av en sterkere yen i tiden framover. Det er imidlertid fremdeles uklart i hvilken grad de japanske myndigheter vil tillate en internasjonalisering av yen, og renten på yensplasseringer er fortsatt relativt lav.

Den trendmessige depresiering av britiske pund, som begynte høsten 1982, fortsatte gjennom første kvartal 1984. Denne utviklingen kan dels ses som et resultat av problemer i Storbritannias økonomi med vedvarende høy arbeidsløshet, arbeidskonflikter og nedgang i driftsoverskuddet overfor utlandet, og dels som et resultat av nedgang i renten på pundplasseringer i forhold til renten på plasseringer i andre valutaer, i første rekke US dollar. I andre kvartal 1984 har den effektive kurs på britiske pund vært relativt stabil. Stabiliseringen tilskrives vesentlig at forventningene om en nedgang i oljeprisene er betydelig redusert som følge av konflikten i Persiagulften.

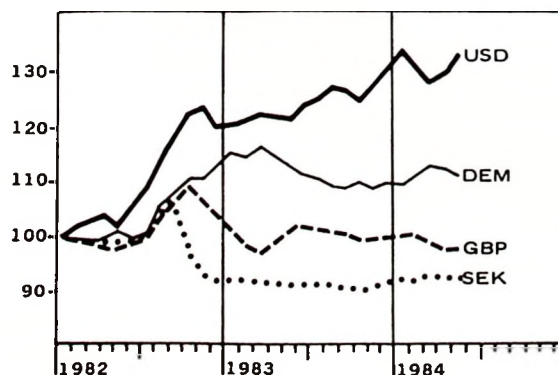
Det norske valutamarkedet

Den norske kronens verdi målt ved kurvindeksen, har gjennomgående vært stabil med

verdier i overkant av 100 siden årsskiftet. Kronen ble noe svekket i midten av mai, men har senere igjen stabilisert seg omkring 100. Kursfluktuasjonene internasjonalt har imidlertid bidratt til at kronkursen overfor enkeltvalutaer har vist markerte endringer. Etter at kronen ble styrket overfor den amerikanske dollar fram til mars-april, er den senere svekket overfor dollaren. Overfor tyske mark har kronen vist en moderat utvikling. Svenske kroner har endret seg lite siden årsskiftet, mens britiske pund depresierte med 3,5% overfor norske kroner i denne perioden.

Den stabile kronkursen målt ved kurvindeksen, er et resultat av Norges Banks intervensjonspolitik. Norges Bank har stabilisert kursen ved å intervensere i markedet og tilføre ca. 12 milliarder kroner hittil i år inntil midten av juni. Intervensjonene indikerer at det har vært en underliggende tendens til appresiering av den norske kronen. Appresieringstendensen har sin bakgrunn i en sterk utvikling i norsk utenriksøkonomi med et vedvarende høyt driftsbalanseoverskudd. Til tross for at det norske rentenivået var høyt i internasjonal sammenligning, var det en netto kortsiktig utgang av kapital fra Norge de tre første månedene av 1984. Svekkelsen av kronen i midten av mai settes i sammenheng med framleggelsen av Revidert nasjonalbudsjett 1984 og rentenedgangen i den forbindelse. Norges Banks valutaintervensjoner for å regu-

Fig. 3. Norske kroner. Midt-kurser notert på Oslo Børs (Månedsgjennomsnitt, januar 1982=100)

lere kronens internasjonale verdi, har vært foretatt i både spot- og terminmarkedet. Teksttabell 2 gir en oversikt over Norges Banks valutaintervensjoner i 1984.

Teksttabell 2. Norges Banks valutaintervensjoner i 1984

	Spot- og terminintervensjoner (mill. USD) ¹⁾		Andre intervensjoner (mill.USD) ²⁾	Netto tilførsel av likviditet til bankene ved valuta intervensj. (mill. NOK) ³⁾
	Kjøp	Salg		
Januar	241	25	+127	+2716
Februar	411	32	-90	+859
Mars	416	0	-161	-266
April	426	0	+1 095	+10349
Mai	145	55	-144	-1036
Hittil i år (1/1-14/6)	1742	112	1096	15515

¹⁾ Disse intervensjonene skal ivareta kurspolitiske målsettinger. Spotintervensjoner har også likviditetsvirkning.

²⁾ Netto swapper og forfall terminkontrakter. Disse intervensjonene påvirker i første rekke likviditeten.

³⁾ Negative tall indikerer likviditetsinndragning.

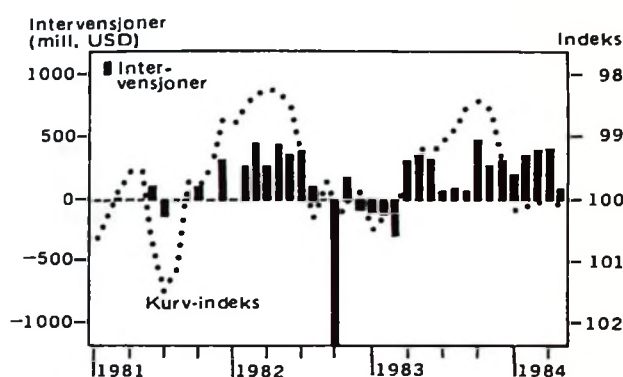
Valutareservene

Norges Banks brutto internasjonale reserver utgjorde 59 820 mill. kroner pr. 31. mai 1984. Utenlandske kroneinnskudd i Norges Bank beløp seg til 308 mill. kroner, slik at valutareservene netto utgjorde 59 512 mill. kroner. Dette tilsvarer 4,4 måneders import av varer og tjenester.

Ved utgangen av mai 1984 hadde Norges Bank dessuten utestående terminfordringer i valuta på netto 3 813 mill. kroner. Norges Banks totale netto valutafordringer utgjorde således 63 325 mill. kroner.

Fra årsskiftet til utgangen av mai økte Norges Banks netto valutafordringer med 11 476 mill. kroner. Økningen skyldes hovedsakelig renteinntekter fra utlandet og valutamarkedsintervensjoner. I alt kjøpte Norges Bank

Fig. 4. Norges Banks valutaintervensjoner¹⁾ og kurvindeks²⁾

1) Spot- og terminintervensjoner, netto (mill. USD) Positive tall angir Norges Banks nettokjøp av valuta

2) Periodens offisielle basiskurser og vekter. Stigende kurve (lavere indeksverdi) angir sterkere kronkurs

gjennom markedsintervensjoner valuta for netto 13,1 milliarder kroner i de fem første måneder av året. På den annen side solgte Norges Bank valuta til kunder – hovedsakelig til staten for å betjene statslån i utlandet – for 6,2 milliarder kroner.

Teksttabell 3. Norges Banks valutareserver (Mill. NOK)

	31/12-83	30/3-84	31/5-84
A. Brutto internasjonale reserver	51 242	51 289	59 820
B. Utenlandske innskudd i Norges Bank	127	352	308
C. Netto internasjonale reserver (C=A-B)	51 115	50 937	59 512
D. Antall måneders import av varer og tjenester dekket av netto valutareserver ¹⁾	4,0	3,8	4,4
E. Netto terminfordringer i valuta	734	9 804	3 813
F. Totale netto valutafordringer (C+E)	51 849	60 741	63 325

¹⁾ Basert på importtall fra Revidert nasjonalbudsjett 1984.

Valutareguleringen

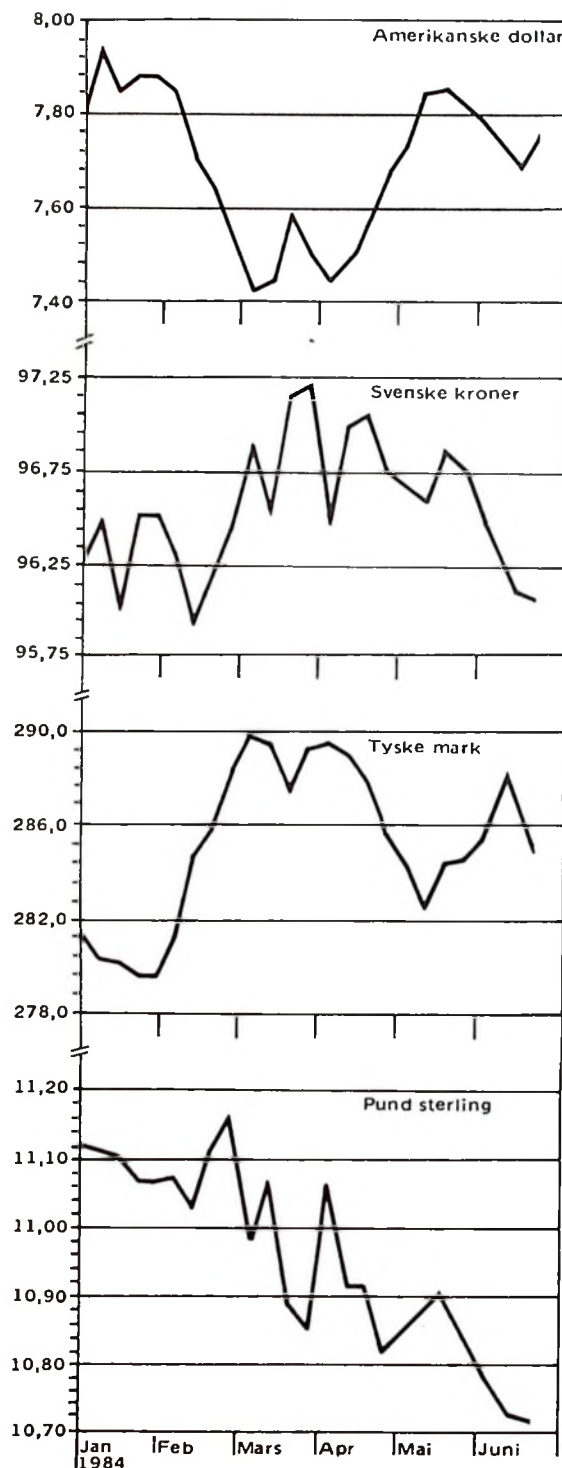
Reguleringen hittil i år. Nedenfor følger en oversikt over gjennomføringen av valutareguleringen hittil i år på noen viktige områder.

For næringslivet utenom oljevirksomhet og skipsfart ble bruttorammen for opptak av langsiktige/mellomlange lån i utlandet i nasjonalbudsjettet 1984 fastsatt til 2,2 milliarder kroner, hvilket er 200 mill. kroner mer enn i foregående år. Rammetallet for 1984 ble ikke endret i Revidert nasjonalbudsjett 1984. Pågangen fra næringslivet utenom oljevirksomhet og skipsfart etter lisens for langsiktige/mellomlange lån i utlandet har hittil i år vært forholdsvis liten. I årets fem første måneder ble det gitt lisenser for opptak av langsiktige/mellomlange lån for i alt 800 mill. kroner mot 1 400 mill. kroner i fjor. Av årets lisensbeløp utgjør vel 100 mill. kroner lån som norske bedrifter skal benytte i sine selskaper i utlandet eller til konvertering av løpende utenlandsgjeld. Resten, 700 mill. kroner, er lån for å finansiere virksomhet i Norge. De er undergitt ovennevnte rammeregulering.

For næringslivet utenom oljevirksomhet og skipsfart ble bruttorammen for opptak av nye, kortsiktige banklån i utlandet i nasjonalbudsjettet 1984 fastsatt til 3 milliarder kroner, en nedgang på 400 mill. kroner fra foregående år. Dette rammetallet er ikke endret i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett. Pågangen fra næringslivet utenom oljevirksomhet og skipsfart etter lisenser for kortsiktige lån i utlandet har hittil i år vært noe lavere enn i tilsvarende periode i fjor. I januar-mai i år ble det innvilget lisenser for i alt 2,7 milliarder kroner, hvor 0,5 milliarder kroner var byggelån til verftene. Tilsvarende tall for januar-mai i fjor var henholdsvis 2,9 milliarder kroner og 1,1 milliarder kroner. Det lisensierte beløp for kortsiktige lån i utlandet i de første fem månedene i 1983 fordelte seg med 1,5 milliarder kroner på nye lån og 1,2 milliarder kroner på fornyelser av eksisterende lån.

Det ble i januar-mai i år gitt lisenser for lån til utlandet for om lag 2,7 milliarder kroner, det samme som i januar-mai i fjor. Av

Fig. 5. Norske kroner — Midtkurser notert på Oslo Børs (Ukegjennomsnitt)

dette utgjorde bankers utlån 1,4 milliarder kroner i år og 1,2 milliarder kroner i fjor.

I de fem første månedene i år ble det gitt lisenser for norske direkte investeringer i utlandet i form av aksjer/andeler for 380 mill. kroner mot 180 mill. kroner i samme tidsrom i fjor. Tilsvarende tall for januar-mai 1982 var 360 mill. kroner.

Det ble i januar-mai i år gitt lisenser for utenlandske direkte investeringer i Norge i form av aksjer/andeler for i alt 500 mill. kroner mot 210 mill. kroner i tilsvarende periode i fjor. Det er fortsatt svenske bedrifter som foretar flest investeringer i Norge.

Liberaliseringer i valutareguleringen. Den 15/6 1984 ble valutareguleringen liberalisert på en rekke områder:

Turistvaluta. Beløpsgrensen for kjøp av turistvaluta (NOK 10 000) pr. reise er opphevet. Det understrekes at reisevaluta fortsatt bare vil kunne anvendes til utgifter i forbindelse med reiser.

Utførsel av norske sedler. Beløpsgrensen for det som kan medbringes i norske sedler ved utreise fra Norge, er hevet fra NOK 2 000 til NOK 5 000.

Feriehus. Beløpsgrensen for kjøp av feriehus i utlandet (NOK 400 000) og forbudet mot finansiering av disse kjøp ved utenlandslån er opphevet. Det kreves imidlertid fortsatt lisens fra Norges Bank for å hindre kjøp av flere eiendommer som ledd i formuesplassering og for å få oversikt over de kjøp som foretas.

Porteføljeinvesteringer i verdipapirer. Innlendinger har nå adgang til å kjøpe utenlandske børsnoterte aksjer som porteføljeinvesteringer. Tilsvarende kjøp av ikke-børsnoterte aksjer skal underlegges en liberal lisensieringspraksis. Forbudet mot kjøp av utenlandske obligasjoner denominert i valuta, er opprettholdt. Omsetning av obligasjoner tilhørende obligasjonsmassen i security-markedet er underlagt direkte regulering av Norges Bank. Med dette vil ordningen med security-markedet bli opphevet. Videre har innlending nå adgang til kjøp av eurokroneobligasjoner i annenhåndsmarkedet. Dette omfatter eurokroneobligasjoner med både norsk og utenlandsk debitor. Utlendingers adgang til å kjøpe norske aksjer er utvidet til å omfatte ikke-børsnoterte aksjer.

Direkte investeringer. Gjeldende lisensieringsordning for inngående direkte investeringer er opphevet og erstattet med en rapporteringsordning.

Varekreditter. Forbudet mot varekreditter i utenlandsk valuta med inntil fem års varighet ytet av utenlandske kredittinstitusjoner, er opphevet. Av praktiske grunner vil slike kreditter være gjenstand for en lisensieringsordning både fra innenlandske og utenlandske banker.

En nærmere presisering av de enkelte punkter er gitt i valutamelding nr. 28/12. juni 1984 fra Norges Bank.

Oslo, 22. juni 1984

Idet Penger og Kreditt går i trykken, blir det sendt ut en pressemelding fra Norges Bank. Vi antar at innholdet i den interesserer Penger og Kreditts lesere, og gjengir derfor pressemeldingen i sin helhet; det var ikke mulig å få den innarbeidet i valutaoversikten ovenfor.

PRESSEMELDING

17

30. juni 1984

Ingen

OVERGANG TIL GEOMETRISK GJENNOMSNIITT VED BEREGNING AV KURSINDEKSEN FOR DEN NORSKE KRONE

Med virkning fra 2. juli har Norges Bank besluttet å anvende et geometrisk i stedet for et aritmetisk gjennomsnitt i utregningen av den offisielle kursindeks for den norske krone. Det er utviklingen i denne indeksen som legges til grunn for Norges Banks regulering av kursforholdet mellom den norske krone og utenlandsk valuta. Basiskurser og de enkelte valutaers nominelle vekter i kursindeksen påvirkes ikke av omleggingen. Som før vil indeksen ha normalverdi på 100, og Norges Bank vil kjøpe og selge valuta i markedet for å holde kursindeksen innenfor de tidligere praktiserte marginer i forhold til indeksverdien 100. Omleggingen finner sted i forståelse med regjeringen.

Bakgrunnen for at en nå går over til geometrisk gjennomsnittsberegning, er at denne metoden har en rekke teknisk fordelaktige egenskaper i forhold til et aritmetisk gjennomsnitt. Viktigst her er at ved en aritmetisk gjennomsnittsberegning vil valutaer som stadig appresierer få en høyere effektiv vekt i kursindeksen, selv om den nominelle vekt ikke endres. Betydningen av endringer i disse valutaer blir dermed større enn egentlig tiltenkt, mens depresierende valutaslag avtar i betydning.

US dollar har således fått økende betydning i den norske kursindeksen i de siste årene, mens en del europeiske valutaslag som i denne tiden har falt vesentlig i verdi, nå gir mindre utslag i kursindeksen, selv om vektsystemet i kurvordningen er uendret. Mens US dollar er tillagt en (nominell) vekt på 11 prosent i den

norske valutakurv, har det forhold at dollaren har appresiert fra en basiskurs på 5,4184 til en faktisk kurs på 7,9915 den 29. juni ført til at dollarens effektive vekt i kurven er 16,1 prosent. Dersom kursindeksen utregnes som et geometrisk gjennomsnitt av endringene i de individuelle kursforhold, vil betydningen av de enkelte valutaslag ikke forandre seg, uansett hvor langt de har beveget seg fra basiskursene. Blant annet av denne grunn beregnes de internasjonale indekser for effektiv kursutvikling som utregnes av OECD og Det internasjonale valutafond (IMF) som geometrisk gjennomsnitt. En overgang til geometrisk gjennomsnitt for den offisielle norske kursindeksen vil lette internasjonale sammenlikninger. Videre har en i Norge i utregningen av sammenliknbare tall for kostnadsutviklingen mellom Norge og våre viktige handelspartnere, lagt til grunn et geometrisk gjennomsnitt for de kurskorrigerte lønnskostnader pr. produsert enhet i industrien. Det vil derfor bli mer samsvar med beregningmetoden for viktige indikatorer over utviklingen i norsk konkurransevane, når også den offisielle norske kursindeksen heretter blir utregnet som et geometrisk gjennomsnitt.

En har valgt å beholde de eksisterende basiskurser. Det innebærer at en i en viss forstand korrigerer for det avvik som er oppstått i perioden fra innføringen av kurvordningen ved at en hittil har nyttet et aritmetisk gjennomsnitt i stedet for et geometrisk.

Den offisielle kursindeksen var 29. juni 1984 101,1, basert på det hittil anvendte aritmetiske gjennomsnitt. Med de samme kursforhold mellom norske kroner og andre valuter, vil indeksverdien beregnet som geometrisk gjennomsnitt med uendrede basiskurser bli 98,9. Omleggingen vil ikke nødvendigvis få umiddelbare kursutslag, men vil innebære at en ved en eventuell framtidig styrking av kronen raskere vil nå intervensjonsgrensen. På noe lengre sikt må en anta at resultatet vil være en noe svakere krone enn en ville hatt ved bibehold av den tidligere beregningsmåte for kursindeksen.

Bruk av kredittpolitiske virkemidler i årene fremover

Direktør Einar Magnussens foredrag på Norske Sosialøkonomers Forenings kurs på Refsnes gods 22. mai 1984

Tanker om en utvikling i retning av mer markedsrettet bruk av virkemidler har lenge hatt støtte blant den lille gruppen av økonomer som har stelt med dette feltet. De har også ofte trodd at vi stod foran en omlegging. Men like ofte har man måttet fortsette å bruke stadig mer omfattende direkte virkemidler for å forsøke å realisere de detaljerte måltall i kredittbudsjettet.

I det siste har særlig Norges Bank kommet med flere utspill som har skapt forventninger om at vi nå står overfor en slik omlegging. Dette kommer jeg tilbake til, men vil først gi litt historikk for at disse utspill skal få en nødvendig bakgrunn.

For 3¹/₂ år siden holdt Norske Sosialøkonomers Forening sin høstkonferanse om penge- og kredittpolitikken i 1980-årene. Ved åpningen av *den* konferansen sa formannen i foreningen, *Leif Asbjørn Nygaard*, følgende:

«Mye er under forandring. Kredittpolitikken har måttet bære en svært stor del av konjunkturpolitikken, kanskje ser vi nå muligheten til et mindre stramt kredittmarked. Rentepolitikken er under omlegging, dels som en inflasjonsjustering og slik at vi igjen skal se en positiv realrente, dels slik at vi får bedre samsvar med internasjonalt rentenivå og en mer direkte markeds-tilpasning.»

Nygaard var da utvilsomt influert av to rapporter som nylig var lagt fram. Den ene var avgitt av en ekspertgruppe i april 1979. Ekspertgruppen behandlet struktur- og styringsproblemer på kredittmarkedet. Den andre var avgitt av et bredt politisk sammensatt utvalg i januar 1980 og gjaldt rentepolitikken.

Den første utredningsgruppen stilte seg kritisk til det stadig voksende omfang som kanaliseringen av kreditt til politisk prioriterte områder hadde fått, særlig via statsbanksystemet, hvor dette skjedde til sterkt subsidierte betingelser. Strukturutvalget, som det er kalt, foreslo blant annet at det skulle foretas en utredning om utformingen av de kredittpolitiske virkemidler og styringsmekanismer ut fra det primære mål å få til en mer effektiv kapitalanvendelse. Det presiserte at en slik utredning bare hadde en hensikt hvis renteutvalget, som da ennå ikke hadde slutført sin innstilling, ville konkludere med å tilrå en rentepolitikk som ville innebære et rentenivå med markedsklarering.

Det bredt sammensatte renteutvalget kom med konklusjoner som i hovedsak må sies å gå i retning av en mer fleksibel og markedstilpasset rente. Utvalget sier i sin tilråding blant annet følgende:

«De resultater utvalget har nådd fram til, er at en rente bestemt i et marked med sterk nok konkurranse jamt over vil ha gunstige virkninger for den penge- og kredittpolitiske styringen og for ressursutnyttningen. Hensynet til inntektsfordelingen vil som oftest best kunne ivaretas gjennom andre virkemidler enn rentepolitikken. Utvalget fremhever derfor ønskeligheten av å ha et rentenivå som står i samsvar med de reelle markedsforhold, og nødvendigheten av å tilpasse renten til skiftende markedsforhold, slik at spenningene i kredittmarkedene ikke blir for store.»

Det er på denne bakgrunn godt forståelig at man høsten 1980 kunne tro at man stod overfor en større omlegging av norsk penge- og

kredittpolitikk. I tillegg til disse to rapporter man da var blitt kjent med, hadde man også i de to foregående år sett en relativt vellykket tilstramning av den økonomiske politikken. Samlet kreditt-tilførsel ble for perioden 1978-79 sett under ett, omtrent som forutsatt, og flere direkte reguleringsinngrep var blitt fjernet.

I 1980 fikk vi så den prosentvis største overskridelse av kredittbudsjettet som vi noen gang har hatt. Den var på tett opp til 30%. Nye direkte virkemidler ble så tatt i bruk i de to følgende årene, og man beveget seg ytterligere vekk fra en markedstilpasset bruk av virkemidler.

I 1982 satte Det kredittpolitiske samarbeidsutvalg ned en arbeidsgruppe som skulle utrede mål og virkemidler i penge- og kredittpolitikken, den såkalte virkemiddelgruppen. Man kan vel si at dette var en oppfølging av et av strukturutvalgets forslag. Gruppen la fram sin innstilling i mai 1983, dvs. for vel ett år siden. Det året hadde vi maksimal bruk av direkte virkemidler i forsøkene på penge- og kredittpolitisk styring i Norge.

Gruppen skulle vurdere om de gjeldende avledede styringmål var hensiktsmessige, og legge fram synspunkter på bruken av de kredittpolitiske virkemidler. Det ble imidlertid også understreket i gruppens mandat at den skulle legge til grunn et system med administrativ styring av utlånsrenten i banker og livsforsikringsselskaper ved renteerklæringer fra finansministeren.

Arbeidsgruppen konstaterte at det ordinære kredittmarkedet nå i store trekk fungerer på samme måte som før justeringene av rentepolitikken i 1978 og før Renteutvalgets innstilling. Problemene i styringen av kreditttilførselen var derfor av samme karakter som tidligere, mente arbeidsgruppen.

Man kan si at hovedbudskapet i denne enstemmige ekspertutredningen i korte trekk gikk ut på:

- å legge hovedvekten på å styre samlet innenlandsk likviditetstilførsel
- å bruke i hovedsak indirekte og markedsorienterte virkemidler for å oppnå dette

- å tillate en mer fleksibel og markedsklarerende tilpasning av renten, enten dette skjer i markedet eller administrativt.

Sentralbanken har i fjor og i år fulgt opp de prinsipielle synspunkter som de forskjellige sammensatte utredningsgrupper enstemmig har kommet fram til, i konkrete forslag. I sin konsekvens innebærer bankens forslag nokså nær hel avvikling av den direkte og detaljerte styring av kreditstrømmene i løpet av 1984, og at banken vil legge vekten på samlet innenlandsk likviditetstilførsel som avledet styringsmål. Skal det fortsatt drives penge- og kredittpolitikk, forutsetter dette en mer fleksibel og markedsrettet rentetilpasning, slik som foreslått av Renteutvalget i 1980.

Jeg siterer fra Norges Banks brev av 1. november 1983:

«Så velutviklet som kredittmarkedet i dag er blitt, har direkte reguleringer langt mindre effekt enn tidligere. De vil svært ofte bare ha en utsettende virkning inntil omgælsene blir så store at realøkonomiske og prismessige utslag i økonomien fremkommer likevel, eller ved at den registrerte kreditt-tilførsel øker sterkt når reguleringene oppheves.

Når det gjøres lite med de underliggende forhold, og rentenivået heller ikke blir tilpasset til hva som er nødvendig for å holde ekspansjonen innenfor de oppstilte rammer, vil kredittpolitikken være lite effektiv. Den vil da verken styre kredittvolumet eller sørge for en effektiv ressursfordeling.»

Et sentralt punkt i brevet av 1. november var «at man ikke må stille opp samtidige mål for rentenivå og kredittvolum som er innbyrdes uforenlige». Dette har nærmest kontinuerlig preget norsk penge- og kredittpolitikk og nettopp derfor fremtunget bruk av kvantitative inngrep. I et oppfølgende brev i desember sier Norges Bank at man i løpet av 1984 må foreta de nødvendige tilpasninger i virkemiddelbruken for at penge- og kredittpolitikken skal kunne virke effektivt.

Det kan være naturlig, på bakgrunn av Norges Banks brev, å stille følgende spørsmål: Har norsk kredittpolitikk vært totalt mislykket? Vil alt snu seg til det bedre om vi bare følger opp budskapet slik det er konkretisert i Norges Banks brev?

Jeg vil svare nei på begge spørsmålene selv om jeg mener at tiden for lengst er moden for en omlegging av penge- og kredittpolitikken i Norge. En videreføring av den detaljerte og direkte styringen vil under dagens forhold i økonomien og kredittmarkedet være svært lite hensiktsmessig. Men jeg mener samtidig at det ikke er grunnlag for å hevde at norsk økonomi har kommet særlig uheldig ut på grunn av den førte penge- og kredittpolitikken. Foretar vi nå en omlegging slik som foreslått, er vi tross alt ikke kommet særlig lenger enn svært mange andre land var allerede for 10–15 år siden. Resultatene av den penge- og kredittpolitikk som har vært ført i de øvrige vestlige industriland, virker heller ikke så suksessrik. Men den har nok vært mer realistisk, og man har tillatt at svakhetene er kommet mer opp i dagen. Videre har man ikke minst hatt en mer åpen debatt om kredittpolitikkenes styrke og svakheter fra en teoretisk synsvinkel.

Under høstkonferansen i 1980 holdt professor *Nils Thygesen* fra København universitet et innlegg som han kalte «Norsk penge- og kredittpolitikk sett utenfra». Han nevnte at da han begynte å forelese ved universitetet i København i 1964 om blant annet pengepolitiske erfaringer i andre land, utelot han Norge, fordi norsk pengepolitikk virket så merkverdig at det ville ta altfor mye tid å prøve å få danske studenter til å forstå den. Det han fant særlig forunderlig, var den lange rekke av detaljert kvantifiserte delmål som man forsøkte å realisere gjennom kvantitative inngrep. Han brukte uttrykket eiendommelig om at man hadde opprettholdt en så høy ambisjons- og selektivitetsgrad når man i de fleste andre land for lengst hadde begynt å tvile på pengepolitikkenes muligheter for å påvirke realøkonomien særlig presist. Han mente at særlig effektiviteten i kredittsystemet

met måtte ha lidd under dette. Ellers var han forbauset over at de store avvik fra kredittbudsjett-tallene ikke avstedkom større diskusjon.

Kredittbudsjettet ble opprinnelig konstruert på den tid som *Odd Aukrust* omtaler som «da det var gøy å være økonom i Norge». Målene for penge- og kredittpolitikken den gang var å fremme investeringer, vekst og sysselsetting — og et lavt rentenivå stod sentralt. Norge var ikke alene om å se det slik på den tiden. Man hadde liten kapitalmobilitet mellom landene, og man hadde absolutt faste valutakurser. I Norge var troen på en samlet styring av økonomien sterk, nasjonalbudsjettene var sentrale i utformingen av økonomisk politikk, og keynismen var dominerende.

Det var naturlig at et instrument som kredittbudsjettet den gang ble sett på som et nyttig og viktig redskap. Vi som den gang var utøvere av kredittpolitikken i Norge, så det slik at vi gjennom dette instrument fikk bedre tak på det hele enn de fikk i svært mange andre land. «Kredittbudsjettfilosofien» har preget utformingen av virkemidlene og anvendelsen av dem like fram til i dag, og konstruksjonen av kredittbudsjettet og anvendelsen av det har vært relativt lite påvirket av alle forandringene i verden omkring oss. De økonomiske hovedproblemer og målsettinger har endret seg, kapitalbevegelsene mellom landene har økt sterkt, valutareguleringer er blitt endret, kurspolitikken totalt forandret osv. I andre land har man diskutert sammenhenger mellom pengemessige målsetninger og realøkonomien, hvilke pengemengdestørrelser som til enhver tid er særlig relevante, skift i pengenes omløpshastighet og endringer i de institusjonelle forhold som har hatt betydning for pengepolitikkenes virkninger på realøkonomien.

På høstkonferansen i 1980 gav *Erling Steigum* uttrykk for forbauselse over den manglende faglige debatt om penge- og kredittpolitikken i Norge. Tenker man på hvor svakt teoretisk fundert selve kredittbudsjett-systemet har vært, er det overraskende at det

ikke har vært utsatt for sterkere faglig kritikk. Den opprinnelige kredittbudsjettkonstruksjonen var enkel, bygget på økosirk og svært lite teori om økonomiske sammenhenger. Diskusjonene om bedring av systemet foregikk innenfor en liten krets og dreiet seg mest om ren teknikk. Man tok skritt for å forbedre kredittbudsjettet ved å utvikle modellen KRØSUS, og man flikket stadig på det omfattende sett av direkte virkemidler. Men den grunnleggende pengeteoretiske debatt har vært mager.

Men hvordan virket likevel denne spesielle norske formen for kredittpolitikk inn på slike mål størrelser som man i andre land fant grunn til å legge vekt på? I figur 1 vises hvordan pengemengdebegrepene M1 og M2 utviklet seg under innflytelse av våre hjemlige virkemidler. Brutto nasjonalprodukt i løpende priser er også lagt inn for sammenlikning. Figuren viser de årlige prosentvise endringer i størrelsene.

M2, som vel er den mest interessante størrelsen, viser en meget stor grad av stabilitet gjennom det meste av 60-årene. Dette burde egentlig ikke overraske noen i og med at en gjennom kredittbudsjettene la opp til en jevn vekst fra år til år i hovedstørrelser som påvirker pengemengden.

I Norge brukte man ikke pengepolitikken til å foreta raske korreksjoner i den samlede økonomiske politikk, slik man gjorde det f.eks. i England, som ble kjent for sin STOP GO-politikk. På tross av sin utsatte utenriksøkonomi hadde Norge en mer stabil vekst i 60-årene enn de fleste industriland. Jeg tror ikke at man kan utelukke at den måten vi førte penge- og kredittpolitikk på i Norge, bidro til dette.

Følger vi linjen for M2 videre utover i 70-årene og inn i 80-årene, finner vi at utenom årene 1969–70 og 1975–78 har det bare vært moderate svingninger i veksttakten i M2 i Norge. Svingningene i veksttakten i brutto nasjonalprodukt i løpende priser ser ut til å ha vært minst like store.

Hvor vellykket har politikken så vært for å realisere kredittbudsjettets hovedtall – sam-

Fig. 1. Vekst i pengemengden (M, og M2) og i BND (løpende priser)

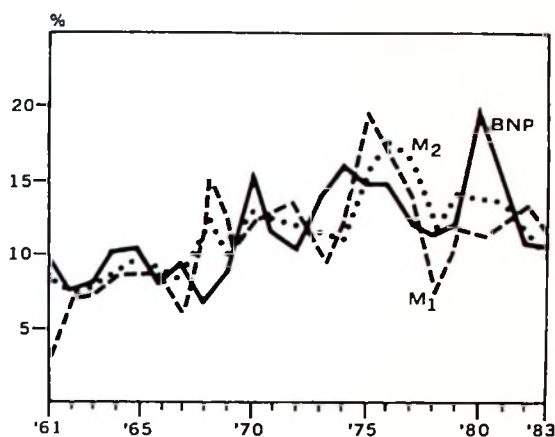
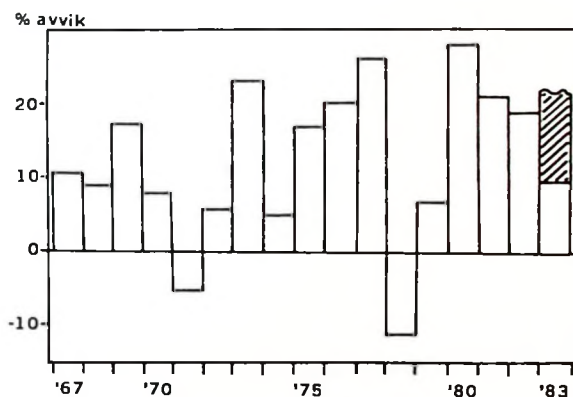

Fig. 2. Overskridelser – Kredittbudsjettet

let kreditt-tilgang? Figur 2 viser at avvikene til dels har vært meget store, og i 1980 var overskridelsen av måltallet for samlet kreditttilgang, slik dette var fastlagt i nasjonalbudsjettet 1980, på nesten 30%. Avvik på mellom 20 og 30% har vi hatt i flere av de siste ti årene. Avvikene for kredittbudsjettets delmål må nødvendigvis ha vært til dels betydelig større, relativt sett. Trenden i overskridelsene har også vært voksende, samtidig som det i perioder med tilstramning i bruken av de direkte virkemidler i stadig sterkere grad har funnet sted en ytterligere ekspansjon innenfor det såkalte «gråmarkedet».

I 60-årene vokste de private finansieringselskapene fram delvis som et resultat av kre-

Bruk av emisjonsregulering er regnet som ett kvantitativt inngrep, selv om det finnes en rekke grader av denne. Figuren dekker således over noe sterkere variasjoner i virkemiddelbruken enn det som vises.)

Sammenholdt med overskridelsene, vil vi kunne konstatere at markedsinngrepene øker i de årene vi har særlig store overskridelser, som naturlig er. Trenden er klar fra kredittloven trådte i kraft, fram til 1983, hvor de fleste direkte virkemidler kom til anvendelse.

På denne bakgrunn må man se de klare tilrådinger som i fjor og i år er kommet fra Norges Bank om behovet for omlegging. For å illustrere hvor langt Norges Banks forslag går, er det i figur 3 også antydnet hva situasjonen ville være ved utgangen av 1984 om disse blir fulgt.

Hva innebærer så den omlegging som Norges Bank har foreslått? Hvordan vil myndighetene reagere på utviklingen i kredittmarkedet i tiden fremover?

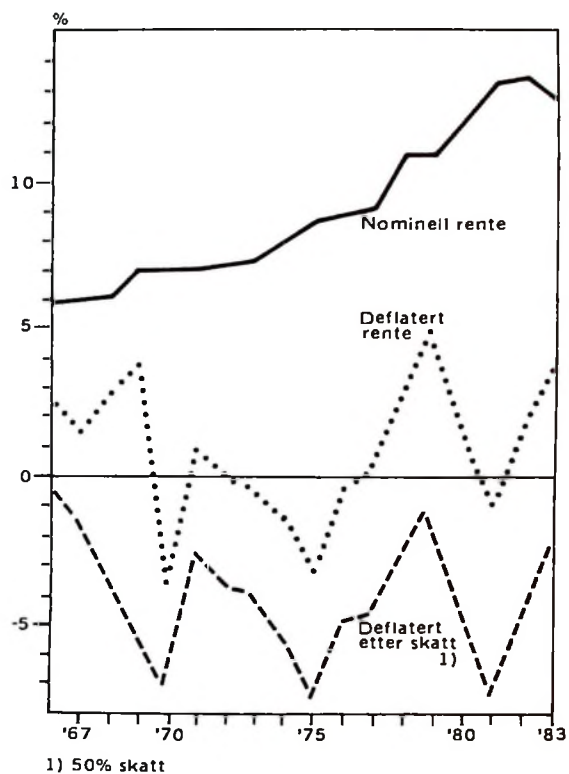
Norges Bank har advart mot overreaksjon om enkelte tallstørrelser i kredittbudsjettet skulle bli markert større enn forutsatt når reguleringene oppheves. Særlig gjelder dette utlånstallene for bankene fordi Norges Bank regnet med en betydelig tilføring til bankene av det vi kaller markedslån, dvs. lån formidlet utenfor de regulerte kredittinstitusjoner.

Hvis den innenlandske kredittetterpørselen forblir relativt svak i tiden fremover, vil man trolig kunne mestre den kredittpolitiske styring sånn noenlunde med de begrensninger som i dag ligger på virkemiddelbruken. Men det er ikke så interessant.

Testen kommer når den økonomiske oppgangen gir støtet til fornyet vekst i etterspørselen etter kreditt, og tendensen igjen vil være at samlet kreditt stiger markert hurtigere enn forutsatt i regjeringens opplegg. Om dette ikke skjer i 1984, er det sannsynlig at det kan bli situasjonen i 1985. Skal vi fortsatt drive penge- og kredittpolitikk, hvilket jeg forutsetter vi skal, må det da reageres i hovedsak på to alternative måter.

Den første er at vi igjen griper til direkte reguleringer alene. Jeg tror vi da må være for-

Fig. 4. Renteutviklingen.
Banklån i alt (inkl. provisjon)

beredt på at det ikke vil være tilstrekkelig med bruk av direkte virkemidler i det omfang som vi hadde i 1983. Vi må da høyst sannsynlig gå til ytterligere utvidelser av de direkte inngrep i kredittmarkedet om vi skal gjøre oss noe håp om effekt. Jeg tror ikke noen som har penge- og kredittpolitikk som arbeidsfelt, vil anbefale en slik linje.

Den alternative fremgangsmåte er betinget av at vi oppnår en *reell* politisk forståelse for at vi må tillate en fleksibel og markedstilpasset rente, og at denne under tilstramningsperioder vil kunne komme på et klart høyere reelt nivå enn hittil tillatt. Dette er ikke noe annet enn hva det politisk bredt sammensatte renteutvalget gav uttrykk for i 1980, men ikke desto mindre virker det som forståelsen for dette er svak i det politiske miljøet i dag.

Figur 4 viser for det første utviklingen i den gjennomsnittlige nominelle rente på bank-

utlån, inklusive provisjoner. Denne renten er deretter deflatert med prisstigningen samme år. Det er forventet prisstigning som er relevant, men da den størrelsen ikke er kjent, må vi kunne forutsette at det i hovedsak er den siste tids erfaringer som preger låntakeres og långiveres forventninger om prisutviklingen fremover. Videre har man kommet fram til den reelle rente etter skatt som långiverne må betale, og har forutsatt en skatt på 50%. Ifølge disse beregningene har låntakere med 50% skatt i de siste 18 år bare stått overfor en reell rente etter skatt i 1979, da det var prisstopp. Det er imidlertid lite trolig at prisstoppen preget publikums forventninger om fremtidig prisstigning i samme grad som den influerte på årets prisindeks, slik at vi nok heller ikke det året hadde en reell rente for låntakere som har normalt skattbar inntekt. Nokså tilfeldig har jeg derfor valgt gjennomsnittet av prisstigningen i 1978 og 1979 som deflator for 1979.

Når vi kjenner de reelle renteforholdene, slik de her er vist, og sammenholder dette med en rekke av de seneste uttalelser om rentenivåets høyde i det politiske miljø, gir det dessverre grunnlag for liten optimisme når det gjelder mulighetene for å få til en varig omlegging av virkemiddelbruken. Jeg velger likevel å forutsette at vi i en ikke altfor fjern fremtid kan oppnå forståelse for at det nå er nødvendig med en slik omlegging om penge- og kredittpolitikken fortsatt skal inngå som en noenlunde effektiv og rasjonell del av vår økonomiske politikk.

Det er selvsagt at vi ikke kan realisere samtidige mål for rente og kredittvolum som ikke er markedsmessig forenlige om vi skal basere oss på markedsrettede virkemidler. Vi må likevel realistisk regne med at det vil bli stilt opp slike mål for både volum og pris på kreditt i de kredittpolitiske retningslinjer. Det vi da kan uttrykke, er et håp om at det vil være mulig å få relativt vide marginer for det aksep-

table renteintervall og ikke slike snevre grenser som i dag, hvor f.eks. pengemarkedsrenten skal holdes mellom 12,5 og 13%. Når en yttergrense nås, må vi kunne være enige om at det tas opp til politisk drøftelse hvilket mål som skal vike — renten eller kredittvolumet.

Kan vi få til slike «ordnede forhold», vil vi kunne føre en relativt rasjonell politikk for likviditetspåvirkning ved i hovedsak å basere oss på de markedsrettede virkemidler Norges Bank har til disposisjon.

Er behovet for tilstramning *særlig sterkt*, vil antakelig det rentenivå som er nødvendig for at markedstiltakene skal være effektive, fortsatt ikke være politisk akseptabelt. For å unngå rasjoneringsinngrep, må da kredittmålene justeres opp. Er heller ikke dette tilstrekkelig, dvs. i en situasjon der kredittetterspørselen er særlig sterk, vil vi måtte regne med å gå til visse kvantitative inngrep.

Forholdene i Norge vil i en slik situasjon ikke være vesensforskjellige fra den situasjon de fleste vestlige industriland befinner seg i. Med de relativt åpne økonomier vi i dag har, er det klare grenser i de fleste land for de renteutslag som er mulige, tatt i betraktning relative renters betydning for kapitalbevegelsene.

Vår markedspolitikk med det formål å påvirke samlet likviditetstilførsel, vil da ha tre beskrankninger: hensynet til «politiske» rentemål som er gitt en mer rasjonell definisjon enn i dag, hensynet til kapitalbevegelser forårsaket av rentedifferanser, og hensynet til valutakursendringer.

Kredittbudsjettets detaljerte målsettinger må vi da ha gitt opp. De kan bare nås ved kvantitative inngrep eller andre rigide kanalisering- eller strukturkrav. Vi vil da ha fått en mer realistisk holdning til penge- og kredittpolitikken begrensede muligheter for styring av realøkonomien — og vi vil gi andre en bedre mulighet for å forstå hva vi driver med!

Hovedpunkter fra Norges Banks uttalelse om NOU 1983:39 «Lov om Norges Bank og pengevesenet».

Den 19. januar 1968 ble det ved kongelig resolusjon nedsatt et utvalg for å gjennomgå lovgivningen om pengevesenet og Norges Bank. De gjeldende lover er meget gamle; — den om pengevesenet skriver seg fra 1875 og loven om Norges Bank fra 1892. Utvalget, som hadde høyesterettsjustitiarius Rolv Ryssdal som formann, avgav sin utredning høsten 1983. Utredningen er trykt i NOU 1983:39 og omtalt i PEK 4/1983.

Innstillingen er sendt en rekke høringsinstanser, blant annet Norges Bank, til uttalelse.

*Uttalelsen, som Norges Banks direksjon avgav 27. april 1984, var, naturlig nok, et omfattende dokument. De viktigste av bankens forslag til endringer i forhold til Ryssdal-utvalgets lovutkast er omtalt nedenfor. Uttalelsen kommer i sin helhet i Norges Banks skriftserie nr. 14, som er under trykking og blir sendt alle Penger og Kredits abonnenter. Abonnentene har nylig mottatt skriftserien nr. 13: *The Central Bank and Political authorities in some Industrial Countries* — en studie utført av Hermod Skånland under hans opphold ved IMF i Washington høsten 1982. Det er trukket betydelig på dette arbeidet under utformingen av Norges Banks uttalelse.*

Nedenfor har en summert opp de viktigste forslag til endringer i forhold til Ryssdal-utvalgets lovutkast.

1. Formålsparagrafen foreslås utformet slik at banken blir gitt et særlig ansvar for å bidra til å realisere visse langsiktige mål for den samfunnsøkonomiske utvikling, gjennom tilføyelsen «og skal i sin virksomhet legge særlig vekt på hensynet til en varig balanse i landets økonomi». Paragrafen er for øvrig foreslått gitt en mer presis formulering blant annet ved at det gis uttrykk for at en av Norges Banks oppgaver er å påvirke og styre mengden av betalingsmidler (likviditet) i samfunnet. Den generelle adgang til å «sette i verk tiltak som er vanlige eller naturlige for en sentralbank», foreslås sløffet med den begrunnelse at om det skulle bli vanlig blant sentralbanker å sette i verk tiltak som ikke klart kan sies å falle inn under Norges Banks formål og virkeområde, bør de politiske myndigheter gjennom en eventuell lovendring ta stilling til om det er ønskelig at også Norges Bank skal ha adgang til å gjøre dette.

2. I tilknytning til spørsmålet om konsultasjoner med departementet (§2, annet ledd) pekes det på at det her synes å være drøftinger og informasjon det tenkes på og ikke på formell foreleggelse og innhenting av departementets uttalelse. Norges Bank foreslår en lovtekst som gjenspeiler dette, og hvor det gis uttrykk for at en bør sikte mot gjensidighet i informasjonsutvekslingen.

3. Kongens instruksjonsmyndighet foreslås avgrenset til å gjelde bankens *utøvende* virksomhet på det penge-, kreditt- og valutapolitiske området og til bare å omfatte det saksforhold som konflikten i det enkelte tilfelle gjelder. Rådgivnings- og informasjonsvirksomheten forutsettes da ikke omfattet av instruksjonsmyndigheten, og heller ikke egenforvaltningen. I denne siste type saker synes fremgangsmåten med melding til Stortinget m.v. å være unødig komplisert, og en antar at sakene vil kunne løses i forbindelse med slike konsultasjoner som er hjemlet i §2.

4. For å unngå uklarhet om bankens rettslige stilling, er aksjeselskapsformen, med staten som eier av hele aksjekapitalen, foreslått opprettholdt. Statens garanti for bankens forpliktelser antas å være uten betydning og er derfor foreslått sløyfet. Det foreslås videre en klargjøring av forholdet til forvaltningsloven gjennom en ny paragraf, der det slås fast at forvaltningslovens kapitler IV-VI ikke får anvendelse for saksforberedelse og vedtak i saker som banken behandler med hjemmel i kapitlene III-V i lov om Norges Bank. I motsatt fall vil departementet bli klageinstans i saker som f.eks. gjelder lån til banker.

5. For å åpne større muligheter for delegasjon og eventuelt praktisere en kollegial ledelse, foreslås det gitt en klar hjemmel for hovedstyret til å gi sentralbanksjefen eller *et kollegialt organ ledet av sentralbanksjefen*, fullmakt til å avgjøre saker som hører under hovedstyret.

Norges Bank går inn for en ordning med fast møtende suppleanter til hovedstyret for å sikre bedre kontinuitet i styrets arbeid.

I betraktning av at representantskapet utenom den budsjettkompetanse det er tillagt, etter forslaget vil være et tilsyns- og kontrollorgan, synes det ikke å være noen spesiell grunn til funksjonærrepresentasjon i dette organ. Norges Bank foreslår at alle femten medlemmer av representantskapet utpekes av Stortinget.

Når det gjelder representasjonen utenom Oslo, ser banken det som viktig at karakteren av avdelingsnettene ikke blir låst fast i loven. En ytterligere desentralisering vil forutsette at det bygges opp sterkere faglige miljøer på lokalt plan, men en vil i så fall måtte konsentrere denne oppbygging om enkelte avdelinger. For det videre arbeid med å få i stand en reell desentralisering, vil det være rasjonelt at loven legger det til representantskapet å bestemme hvordan banken skal være representert utenfor Oslo, slik utvalget foreslår. Når det er lagt til representantskapet å fastlegge den lokale representasjon, vil det imidlertid

være naturlig at representantskapet også avgjør om det skal være et styre, og i så fall oppnevner medlemmene til det, og ikke hovedstyret slik Ryssdal-utvalget går inn for. Dermed beholder en tilknytningen til Stortinget som vårt øverste folkevalgte organ siden det er dette som oppnevner representantskapet.

6. Etter utvalgets forslag skal Norges Bank fremme et effektivt betalingssystem.

Norges Bank peker på at en savner både en overordnet målsetting for utviklingen av betalingssystemer og de nødvendige virkemidler for å realisere en slik. På grunn av betalingssystemenes tilknytning til andre finansielle tjenester og de store faste kostnader som er forbundet med dem, kan en ikke regne at vanlig markedstilpasning vil gi et resultat publikum og samfunnet er tjent med. Norges Bank foreslår på denne bakgrunn at det i forbindelse med de sentrale bestemmelser om betalingsmidler gis lovhjemmel for offentlig kontroll med betalingssystemer og betalingsformidling. Kongen bør kunne gi forskrifter om betalingsformidling og betalingssystemer og kunne fastsette konsesjonsplikt for betalingssystemer. Myndigheten til å gi forskrifter og behandle konsesjonssøknader, bør kunne delegeres til Norges Bank.

Når det gjelder spørsmålet om gullklausuler, er Norges Bank enig i forslaget om at eldre gullklausuler ikke skal vekkes til live igjen. Derimot slutter Norges Bank seg til tilrådingen fra utvalgets mindretall om at det ikke bør oppstilles noe forbud mot gullklausuler i fremtidige avtaler.

7. Sentralbankens finansiering av staten er det mest sentrale spørsmål i forholdet mellom staten og sentralbanken. En vesentlig grunn til at sentralbanken er skilt ut fra staten, er nettopp for å forhindre at staten skal kunne finansiere seg ved hjelp av seddelmonopolet. Etter Norges Banks oppfatning bør bankens lån til staten vurderes i lys av og innpasses i

den løpende likviditetspolitikk. Med utgangspunkt i de opptrukne økonomisk-politiske retningslinjer, som Norges Bank etter utkastets §2 er forpliktet til å følge, vil det kunne avledes hva den samlede likviditetstilførsel skal være, hensyn tatt til dekning av statskassens finansieringsbehov. Det vil da ikke være behov for at det av Stortinget skal fastsettes separate rammer for det totale omfang av kreditt fra Norges Bank til statskassen, slik utvalget foreslår. Tvert i mot vil slike rammer, som i praksis vil være forpliktende for Norges Bank, kunne vanskeliggjøre en likviditetsstyring. Dersom rammene også ble fastsatt slik at de skulle være «store nok», ville en ha bygget et farlig inflasjonært element i vårt sentralbanksystem.

Som hovedregel bør staten dekke sitt strukturelle finansieringsbehov ved opplåning i markedet, mens Norges Bank foretar markedsoperasjoner for å gjennomføre de likviditets- og kredittpolitiske mål. Det bør imidlertid ikke være noe til hinder for at banken tegner direkte i de statslån som legges ut, om dette av banken skulle bli ansett mest hensiktsmessig.

Norges Banks kjøp og salg av verdipapirer, og dermed den langsiktige finansieringen av staten, vil etter dette opplegg bare skje for å dekke et behov for å regulere likviditeten (alternativt sikre en bestemt renteutvikling) eller foreta markedspleie. Skulle det på grunn av målsettingskonflikter også i fremtiden være vanskelig å gjennomføre et slikt opplegg, vil det etter bankens oppfatning være bedre at konflikten kommer klart fram ved at det foretas direkte markedsinngrep for å sikre finansieringen av statskassen, fremfor at det i loven bygges inn en adgang til gjennom sentralbankfinansiering å dekke over problemet.

Når det gjelder statens sesongmessige likviditetsbehov, vil det også kunne dekkes ved salg av kortsiktige papirer i pengemarkedet. Her kan det imidlertid være mer hensiktsmessig at staten fortsatt dekker sitt sesongmessige likviditetsbehov i Norges Bank. Det foreslås derfor at Norges Bank innenfor en ramme fastlagt av Stortinget, kan yte kreditt til staten

for å dekke sesongmessige eller andre kortsiktige kredittbehov.

8. Norges Bank foreslår til forskjell fra utvalget at banken ikke skal ha en generell adgang til å gi lån til andre enn banker. En antar imidlertid at det vil kunne oppstå situasjoner der en finansinstitusjon, som ikke har adgang til å benytte Norges Banks generelle låneordninger, kan få likviditetsproblemer som kan skape problemer i kredittmarkedet. Norges Bank bør derfor når særlige forhold tilsier det, etter individuell behandling kunne gi kreditt på spesielle vilkår til finansinstitusjoner.

Omfanget av lån til bedrifter er blitt gradvis redusert og er nå av beskjedent omfang i Norges Bank. Det bør i fremtiden ikke være noen oppgave for Norges Bank å yte slike lån, og en foreslår derfor at banken bare skal kunne yte slik kreditt til andre når den er statsgarantert og ytes som ledd i ordninger vedtatt av Stortinget for å møte særskilte, kortsiktige kredittbehov.

Norges Bank ser et klart behov for at det blir foretatt en sammenfattende analyse og vurdering av virkemidler og institusjonelle forhold i penge- og kredittpolitikken. Selv om utvalget ikke har lagt opp til dette, burde det etter Norges Banks oppfatning være mulig å foreta en slik analyse i forbindelse med det videre arbeid om ny lov om Norges Bank og pengevesenet. Det foreslås derfor satt ned en arbeidsgruppe som får til oppgave å vurdere hvordan kredittlovens bestemmelser helt eller delvis kan integreres i loven om Norges Bank. Spesielt anser en det for vesentlig at bestemmelsene vedrørende de likviditetsregulerende virkemidler blir samlet og gitt en hensiktsmessig utforming i loven om Norges Bank.

9. Tilsynet med kredittinstitusjonene foreslås knyttet til Norges Bank i samsvar med utvalgets tidligere forslag, jfr. NOU 1974:23. Banken har ikke funnet det hensiktsmessig på det nåværende tidspunkt å drøfte de adminis-

trative og organisatoriske spørsmål dette reiser mer detaljert. Det pekes på at det vil være mulig å utforme forskjellige organisatoriske løsninger med varierende grad av administrativ integrering som vil gi de tilsktede fordeler, selv om full administrativ integrering etter Norges Banks syn trolig vil fungere best i det lange løp.

10. Når det gjelder bankens budsjettmessige forhold, antar Norges Bank at disse gjennom lovutkastet for øvrig og det budsjettssystem banken selv har utviklet, er tilrettelagt på en måte som vil sikre intern styring under representantskapets ansvar og med hensiktsmessige konsultasjonsmuligheter og koordineringsadgang i forhold til offentlig budsjett-politikk for øvrig, også uten at regjeringens

instruksjonsadgang omfatter internforvaltningen.

Med hensyn til overskuddsdisponeringen er det etter Norges Banks syn ønskelig at det i loven kommer fram hvilke hovedprinsipper en bygger på ved overskuddsdisponeringen, i stedet for å gi Kongen generell adgang til å gi retningslinjer for dette, som utvalget foreslår. En foreslår derfor at hovedpunktene fra de retningslinjer for overskuddsdisponering som ble vedtatt av representantskapet i mars i år etter forutgående drøftinger med departementet, tas inn i loven.

11. Uttalelsen er enstemmig, unntatt på to punkter, idet direksjonens formann går imot Kongens instruksjonsmyndighet. Han ønsker videre at de lokale bestyrelser skal opprettholdes som i någjeldende lov.

Kreditt- og likviditetsoversikt for året 1983

Kredittmarkedet

Publikums likviditet (pengemengden) er definert som publikums beholdning av sedler og mynt, innskudd i banker og postgiro (eksklusive innestående på konto for sparing med skattefradrag) og disponible kassekreditter og byggelån.

Samlet innenlandsk likviditetstilførsel til publikum fra offentlige og private kilder beløp seg til vel 32 milliarder kroner i 1983.

Dette tilsvarte en vekst i pengemengden på 15,3% i 1983 mot 19% i 1982. Innenlandsk likviditetstilførsel brukes ofte som en indikator på den samlede etterspørselsvirkning av finans- og kredittpolitikken. Statistikken antyder således en mindre ekspansiv økonomisk politikk i 1983 enn i 1982. Dette skyldes hovedsakelig mindre tilførsel fra bankene og større inndragning ved publikums kjøp av statsobligasjoner. På den annen side økte såkalte markedslån sterkt også i 1983. Dette blir ikke registrert som økning i pengemengden, men lånene må antas å ha de samme realøkonomiske virkninger som kreditt i det regulære marked. Tallene i teksttabell 1 og 2 gir derfor et ufullstendig bilde av utviklingen.

Sentralmyndighetenes transaksjoner tilførte publikum netto om lag 18 milliarder kroner. Den offentlige sektors bidrag ble således vel 8%, noe mindre enn i 1982.

Tilførselen ved de offentlige inntektsunderskudd var større i 1983 enn året før, mens lånetransaksjonene tilførte mindre.

Ved beregningen av den offentlige sektors inntektsunderskudd holdes statens inntekter fra oljevirkomheten utenfor, fordi disse har langt svakere etterspørselsdempende virkning enn andre skatter og avgifter. Oljeskatter til staten utgjorde forøvrig vel 30 milliarder

Teksttabell 1. Endring i publikums likviditet etter kilde (ekskl. oljeskatter) i 1981, 1982 og 1983.

(Tilførsel +, inndragning-)

Milliarder kroner og bidrag til vekst (%)

	1981	1982	1983
Sentralmyndighetenes inntekstoverskudd ¹⁾	9,1	11,6	13,6
ekskl. oljeskatter	(5,4%)	(6,1%)	(6,5%)
Sentralmyndighetenes lånetransaksjoner	8,6	9,2	3,9
	(5,1%)	(4,8%)	(1,9%)
Forretnings- og sparebanker ²⁾	19,6	18,1	18,7
	(11,6%)	(9,5%)	(8,9%)
Skattefrie fondsavsetninger og banksparing med skattefradrag	-1,8	-2,7	-4,1
	(-1,1%)	(-1,4%)	(-1,9%)
Sum innenlandske kilder	35,5	36,1	32,1
	(21,0%)	(19,0%)	(15,3%)
Forretnings- og sparebankenes utlån mot valutalisens og kronelån til oljevirkomhet ³⁾	2,0	4,9	6,5
	(1,2%)	(2,6%)	(3,1%)
Nettovalutasalg til bankene, ekskl. salg i forbindelse med oljeskatter	-16,9	-21,0	-19,0
	(-10,0%)	(11,1%)	(9,1%)
Samlet tilførsel	20,6	20,0	19,6
	(12,2%)	(10,5%)	(9,3%)
(Oljeskatter)	27,3	29,9	30,9
	(16,1%)	(15,8%)	(14,7%)

¹⁾Inkl. uspesifisert tilførsel og statistiske feil.

²⁾Ekskl. utlån med valutalisens og kreditt til oljeselskaper.

³⁾Inkl. statens lån til Statoil.

Merknad: Tabellen er satt opp i samsvar med Nasjonalbudsjettet. På grunn av ulike kilder/beregningsmåter avviker tallene noe fra månedsstatistikken i tabell 28 i vedlegget. Vedleggstabellen er forøvrig under revisjon.

kroner i 1983, dvs. 1 milliard mer enn året før. De private bankene — den andre hovedkilden bak likviditetstilførselen — tilførte om lag 14,5 milliarder kroner, medregnet inndragningen ved SMS (Sparing med skattefradrag) og skattefrie fondsavsetninger. Dette tilsvarte en økning i pengemengden på 7%. Tilførselen var noe mindre enn året før, hovedsakelig som følge av sterkere vekst i skattefri bank-sparing og skattefrie fondsavsetninger.

I tillegg til den innenlandske likviditetstilførselen var det en økning på 2,5 milliarder kroner ved bankenes utlån med valutalisens og 1,6 milliarder ved kronelån til oljevirksomhet. I nasjonalbudsjettet er lån med valutalisens og kronelån til oljevirksomhet sett i sammenheng med publikums direkte kapitalinn-gang fra utlandet. Også statens lån til Statoil, som økte med 2,3 milliarder kroner i 1983, behandles på samme måte.

Kjøp av valuta m.v. reduserte likviditetstilførselen med i alt 12,5 milliarder kroner til knapt 20 milliarder kroner. Veksten i penge-mengden ble etter dette 9,3 %, som var vel en prosentenheter lavere enn i 1982.

Kredittbudsjettets tall angir hvilken samlet kreditt-tilførsel som myndighetene anser er forenlig med de realøkonomiske rammer.

Budsjettet omfatter også kreditt fra finans-institusjoner, som ikke direkte påvirker penge-mengden. Bankenes lån med valutalisens og kronelån til oljevirksomhet samt publi-kums markedslån er derimot holdt utenom budsjettet for innenlandsk kreditt-tilførsel.

I 1983 utgjorde den innenlandske kreditt-tilførselen — spesifisert i teksttabell 2 — om lag 37,5 milliarder kroner. Dette var 3,4 mil-liarder mer enn faktisk tilførsel i 1982, og 1,5 milliarder mer enn anslått i revidert nasjonal-budsjett 1983. Sammenholdt med dette bud-jettet, som ble lagt fram våren 1983, var det en overskridelse på 1,25 milliarder både for livsforsikringsselskaper m.v. og for kreditt over obligasjonsmarkedet. Derimot ble utlå-nene fra statsbankene noe mindre enn antatt.

Forretnings-og sparebankene

Forretningsbankenes ordinære utlån til kom-muner, foretak og privatpersoner (publikum) økte med om lag 7,1 milliarder kroner (11,2%) og sparebankenes med nærmere 6,7 milliarder kroner (12,5%) i 1983. Teksttabell 3 viser utlånsveksten i de to bankgrupper fordelt på utlånsarter de to siste år.

Teksttabell 2. Innenlandsk kreditt-tilførsel til private og kommuner, fordelt på hovedgrupper av långivere, ekskl. private bankers utlån med valutalisens og kronelån til oljevirksomhet.

	1981		1982		1983	
	Mrd. kroner	Prosent	Mrd. kroner	Prosent	Mrd. kroner	Prosent
Forretningsbanker	6,7	19,2	6,6	19,2	7,1	18,8
Sparebanker	5,8	17,1	5,5	16,1	6,7	17,7
Private finansieringsselskap	1,2	3,4	2,7	7,8	2,6	6,8
Livsforsikring m.v.	1,7	5,0	2,4	7,1	4,1	10,8
Skadeforsikring	0,3	0,8	0,5	1,4	0,5	1,4
Statsbanker ¹⁾	8,0	23,3	7,4	21,4	7,0	18,6
Private kredittforetak	5,4	15,6	5,4	15,9	6,6	17,4
Obligasjonsmarkedet	5,4	15,6	3,8	11,1	3,2	8,5
Total	34,5	100	34,3	100	37,6	100

¹⁾Inkl. Postgiro, Postsparebanken og Norges Bank.

Teksttabellen viser at mens utlånsveksten fra forretningsbankene til kommuner, foretak og privatpersoner ble redusert noe fra 1982 til 1983, var det en økning på 0,9 prosentpoeng i denne utlånsveksten fra sparebankene. For begge bankgrupper var det en sterk vekst i nedbetalingslånene slik at deres andel av utlånsmassen fortsatt steg. Disponerte byggelån viste derimot nedgang både i forretnings- og sparebankene.

Veksttakten i totale disponerte utlån har vist store endringer i løpet av 1983. Dette må sees i sammenheng med tilpasningen til den direkte utlånsreguleringen i henhold til kredittlovens §8 som ble iverksatt for begge bankgrupper med første kontrolltidspunkt ved utgangen av september, og en gradvis nedtrapping av tillatt utlånsvekst fram til utgangen av året (jfr. rundskriv nr. 18 og 21 1983, fra Norges Bank). Reguleringen ble innført etter at bankene hadde vist relativt kraftig vekst i disponerte utlån første del av 1983. Fra utgangen av august til utgangen av desember ble forretningsbankenes utlånsvekst, regnet over siste 12 måneder, redusert fra 13,1% til 11,2%. I sparebankene ble

utlånsveksten tilsvarende redusert fra 19,2% til 12,5%. Tilpasningen til §8-reguleringen skjedde ved at en del av bankenes utlån ble overtatt av andre långivere. En del av disse omplasseringene ble registrert i oppgavene fra private finansieringsselskaper og fra kapitalformidlere. I tillegg regner en med at bankene avlastet seg ved selv å formidle plasseringer i markedet. Disse plasseringene ble ikke oppfanget av statistikken. De tall som fremkom i bankenes balanser, gav ikke et reelt bilde av kredittutviklingen i bankene i 1983.

Teksttabell 4 viser bankenes utlån til kommuner, foretak og privatpersoner fordelt på sektorer. Som i 1982 var det også i 1983 kraftigst utlånsvekst til lønnstakere.

Andelen av utlånsveksten i 1983 som gikk til lønnstakere, var således hele 82,6% i forretningsbankene og 70,9% i sparebankene. Utviklingen i de sektorfordelte utlån kan muligens sees i sammenheng med §8-reguleringen. En kan tenke seg at næringslivet i reguleringsperioden i større grad enn f. eks. lønnstakere kunne oppta lån i kredittmarkedet utenom bankene, blant annet avlastningslån formidlet av bankene selv. De tall som

Teksttabell 3. Prosentvis vekst i utlån etter arter

	1982		1983		
	Vekst i prosent	Andel av vekst	Vekst i prosent	Andel av vekst	Andel av utlåns-masse des. 1983
<i>Forretningsbanker</i>					
Disponerte kassekreditter	0,8	1,8	5,7	11,2	21,5
Disponerte byggelån	2,2	2,5	-7,3	-7,9	10,2
Nedbetalingslån	18,1	95,7	16,7	96,7	68,3
Utlån til publikum	11,6	100,0	11,2	100,0	100,0
<i>Sparebanker</i>					
Disponerte kassekreditter	10,2	9,5	17,2	14,7	11,1
Disponerte byggelån	-0,5	-0,6	-0,1	-0,1	11,2
Nedbetalingslån	14,1	91,1	13,9	85,4	77,7
Utlån til publikum i alt	11,6	100,0	12,5	100,0	100,0

er gitt i teksttabell 4, vil da undervurdere kredittilgangen til foretak og personlig næringsdrivende. Sektorfordelte utlånstall for januar 1984 er med på å understreke dette, idet de viser en reversering av utviklingen i 1983. På den annen side kan man si at den svake utlånsviklingen til næringslivet også kan ha sammenheng med realøkonomiske forhold, idet det i 1983 var nedgang i bruttoinvesteringer utenom olje (jfr. Økonomisk Utsyn over året 1983).

I tillegg til ordinære utlån kommer bankenes utlån mot valutalisens til innlendinger og kronelån for finansiering av oljevirkosomhet. Slike lån faller utenom bankenes ordinære innenlandske kredittrammer og sees i kredittbudsjettet i sammenheng med direkte kapitalinngang fra utlandet.

Valutalånene økte med 2 544 mill. kroner i 1983, mens disponerte kronelån til oljevirkosomhet økte med 1 654 mill. kroner. Under ordningen med oljekronelån var det ved utgangen av 1983 i alt disponert 2 346 mill. kroner mens det var inngått avtaler for lån på i alt 3 295 mill. kroner, herunder obligasjonslån for 850 mill. kroner.

Forretningsbankenes beholdning av norske ihendehaverobligasjoner økte med nær 4,6 milliarder kroner (15,5%) i 1983 mot 3,5 milliarder kroner (13,5%) året før. Beholdningen av private og kommunale obligasjoner økte med om lag 1,0 milliard kroner (7,5%), mens beholdningen av stats- og statsbankobligasjoner økte med nær 3,6 milliarder kroner (22,3%). Sparebankenes beholdning av norske ihendehaverobligasjoner økte med 2,8 milliarder kroner (12,4%) i 1983. Tilsvarende økning i 1982 var ca. 1,8 milliarder kroner (8,4%). Av økningen på 2,8 milliarder kroner sto private og kommunale obligasjoner for 1,9 milliarder kroner (13,5%), stats- og statsbankobligasjoner 0,9 milliarder kroner (10,7%). Ved utgangen av 1983 hadde forretnings- og sparebankene samlet en overoppfylling av pliktig obligasjonsbeholdning på 6,4 milliarder kroner i forhold til plasseringsplikten.

Teksttabell 5 viser veksten i bankenes beholdning av private og kommunale obligasjoner fordelt på sektorer. For begge bankgrupper var det i 1983 en svak utvikling i

Teksttabell 4. Prosentvis vekst i bankenes utlån, fordelt på publikumssektorer

	1982		1983		
	Vekst i prosent	Andel av vekst	Vekst i prosent	Andel av vekst	Andel av utlåns- masse des. 1983
<i>Forretningsbanker</i>					
Kommuneforvaltning inkl. foretak	36,9	11,5	11,0	4,4	4,4
Foretak	0,8	3,3	1,1	4,1	39,2
Personlig næringsdrivende	15,0	9,2	10,5	8,9	7,3
Lønnstakere	21,4	75,9	20,7	82,6	48,6
Andre private sektorer	4,5	0,1	78,5	2,0	0,5
Publikum	11,6	100,0	11,2	100,0	100,0
<i>Sparebanker</i>					
Kommuneforvaltning inkl. foretak	0,4	0,2	-8,0	-4,0	5,0
Foretak	1,7	3,3	12,0	17,0	17,6
Personlig næringsdrivende	10,8	15,3	11,9	15,4	16,0
Lønnstakere	17,0	78,8	14,9	70,9	60,7
Andre private sektorer	24,6	2,4	17,5	0,7	0,7
Publikum	11,6	100,0	12,5	100,0	100,0

beholdningen av obligasjoner utstedt av næringslivet.

Forretningsbankenes forvaltningskapital økte med 19,1 milliarder kroner (14,8%) i 1983, mot 18,9 milliarder kroner (17,2%) året før. Veksten avleiret seg i første rekke som økte utlån til kommuner, foretak og privatpersoner og økt obligasjonsbeholdning. Det var også relativ stor økning i valutalån mot lisens, kronelån for finansiering av oljevirk-somhet og innskudd i forretningsbanker.

Sparebankenes forvaltningskapital økte i 1983 med 13,0 milliarder kroner (14,6%), mot 10,1 milliarder kroner (12,8%) året før. Veksten i 1983 tok hovedsakelig form av økte utlån, obligasjoner og innskudd i spareban-ker.

Veksten i innskudd etter art i forretnings-og sparebankene er vist i teksttabellene 6 og 7. Innskudd på anfordring og på termin og andre vilkår (særvilkår) økte sterkt i 1983. Således sto innskudd på særvilkår for nær 50% av innskuddsveksten i forretningsbankene og vel 45% i sparebankene. I sparebankene har det dessuten vært en kraftig oppgang i lang-tidssparingen. I begge bankgrupper har

bundne innskudd, som i hovedsak omfatter sparing med skattefradrag, økt kraftig i 1983.

Innskudd på særvilkår står for en stigende andel av bankenes innskudd. Slike innskudd spiller på mange måter samme rolle i den enkelte banks likviditetsstyring som inter-bankmarkedet og lån i Norges Bank. Rentene på særinnskudd vil derfor i stor grad påvirkes av pengemarkedsrentene. Pr. utgangen av 1983 utgjorde slike innskudd 32,1% av ban-kes innskuddsmasse, en økning på 1,9 pro-sentpoeng fra utgangen av 1982. Ved utgan-gen av 1978 var denne andelen 23,0%.

Statsbankene

Statsbankenes utlån bestemmes av tidligere innvilgninger og av avdrag på gamle lån. Fra 1978 til 81 ble statsbankenes innvilgnings-rammer holdt omtrent uendret (nominelt). Sammen med økt inngang av avdrag, gav dette en klar demping av den meget høye utlånsveksten. Andelen av den innenlandske kreditt-tilførselen ble redusert fra vel 40% i 1978 til 21,5% i 1982, og ytterligere til 16% i 1983. Både i 1982 og i 1983 ble imidlertid inn-

Teksttabell 5. Prosentvis vekst i bankenes beholdning av private og kommunale obligasjoner, fordelt på sektorer

	1982		1983	
	Vekst i prosent	Andel av vekst	Vekst i prosent	Andel av vekst
<i>Forretningsbanker</i>				
Kommuneforvaltning	48,5	28,6	15,5	30,1
Næringsliv	5,9	7,6	0,7	2,1
Private kredittforetak	16,5	63,8	6,8	67,8
Private og kommunale obligasjoner i alt	17,4	100,0	7,5	100,0
<i>Sparebanker</i>				
Kommuneforvaltning	28,5	36,4	25,1	37,7
Næringsliv	19,5	23,3	-0,6	-0,8
Private kredittforetak	8,4	40,3	13,2	63,1
Private og kommunale obligasjoner i alt	13,6	100,0	13,5	100,0

vilgningsrammene igjen økt, noe som også vil medføre en viss utlånsvekst de nærmeste år. I 1983 var det særlig statsbanker som yter lån til industriformål, som fikk økte rammer.

For å redusere den betydelige rentestotten til statsbankene over statsbudsjettet, ble utlånsrentene jevnt over økt med ett prosentpoeng til 11,5–12,5% i 1983. Men det effek-

tive rentenivået i statsbankene vil etter de endringer av rente- og avdragsvilkårene som ble vedtatt, fremdeles ligge under nivået i det private kredittmarkedet, anslagsvis utgjør forskjellen 1,5–2,5 prosentenheter.

Den faktiske utlånsveksten i statsbankene beløp seg til 6,7 milliarder kroner i 1983, det vil si om lag 400 mill. kroner mindre enn året

Teksttabell 6. Vekst i innskudd etter art i forretningsbanker

	Prosent- vis vekst 1982	Prosent- vis vekst 1983	Andel av vekst 1983	Andel av innskudds- masse 1983
Anfordring	12,0	21,5	30,1	20,0
Tid	12,9	10,6	59,4	73,0
<i>Herav:</i>				
3 måneders oppsigelse	-2,7	-8,3	-5,1	6,6
12 måneders oppsigelse	0,4	-0,4	-0,4	12,6
Langtidssparing	23,8	10,0	3,9	5,1
Termin og andre vilkår under 1 år	19,0	17,2	45,9	36,8
Termin og andre vilkår 1 år og over	14,7	8,3	3,2	4,9
Bundne innskudd	26,3	24,8	11,9	7,0
Innskudd i alt i norske kroner	12,7	12,7	89,5	93,0
Innskudd i utenlandsk valuta	19,9	21,7	10,5	7,0
Innskudd fra kunder i alt	13,1	13,3	100,0	100,0

Teksttabell 7. Vekst i innskudd etter art i sparebanker

	Prosent- vis vekst 1982	Prosent- vis vekst 1983	Andel av vekst 1983	Andel av innskudds- masse 1983
Anfordring	15,9	21,0	31,7	19,2
Tid	9,4	9,7	68,0	80,7
<i>Herav:</i>				
3 måneders oppsigelse	-3,8	-12,1	-19,6	14,7
12 måneders oppsigelse	-1,7	-4,7	-10,1	21,6
Langtidssparing	42,8	36,1	31,1	12,3
Termin og andre vilkår under 1 år	17,7	30,5	33,0	14,8
Termin og andre vilkår 1 år og over	30,4	26,6	12,4	6,2
Bundne innskudd	25,9	25,1	21,2	11,1
Innskudd i alt i norske kroner	10,5	11,7	99,7	99,9
Innskudd i utenlandsk valuta	0,3	0,1
Innskudd fra kunder i alt	10,5	11,7	100,0	100,0

.. ubetydelige absolutte tall.

før. Postsparebanken, som hadde en utlånsøkning på 400 mill. kroner i forhold til året før, er da ikke tatt med.

Statsbankene finansierer sin virksomhet hovedsakelig ved lån fra statskassen og over obligasjonsmarkedet, så vel innenlands som i utlandet.

De siste årene har låneopptakene i utlandet vært minimale. I 1983 ble nettogjelden til utlandet, målt i løpende kurser, således redusert med 1 milliard kroner.

Innenlandske nettoemisjoner av obligasjoner beløp seg i 1983 til vel 100 mill. kroner, det vil si 1,3 milliarder mindre enn året før. På den annen side økte lån fra staten i 1983 med 6,4 milliarder kroner eller 1,2 milliarder mer enn året før.

Livsforsikringsselskaper m.v.

Sektoren som omfatter både livsforsikringsselskaper og private og kommunale pensjonskasser og fond, har gjennomgående hatt sterk forvaltningsvekst de siste år. Så vel i 1983 som i 1982 var veksten om lag 17%.

Selskapene er underlagt plasseringsplikt. Denne har imidlertid vært betydelig overoppfylt den senere tid. I 1983 økte overoppfyllingen med 1,3 milliarder kroner til 2 milliarder ved utgangen av året.

Selskapenes totale obligasjonsbeholdninger økte med 4,7 milliarder kroner i 1983, dvs. 1 milliard mer enn året før. Om lag 40% av økningen i 1983 falt på statsobligasjoner. Året i forveien økte beholdningen av slike obligasjoner relativt beskjedent.

Veksten i utlånene beløp seg til i alt vel 4 milliarder kroner i 1983, herav vel 600 millioner på pensjonskasser m.v. Dette var 1,3 milliarder mer enn året før for livsforsikringsselskapene og nærmere 300 mer for pensjonskasser m.v.

I revidert nasjonalbudsjett var det anslått en samlet økning i utlånene på 2,8 milliarder kroner, dvs. vel 1 milliard mindre enn det den reelle veksten ble.

Så vel livsforsikringsselskapene som pensjonskassene reduserte sine bankinnskudd i 1983 etter en forholdsvis sterk oppbygging året før.

Teksttabell 8. Statsbankenes virksomhet i 1983 (Mill. kroner)

	Innvilgningsrammer 1983		Faktisk utlånsøkning ¹⁾	
	Ifølge nasj.-budsjett 1983	Ifølge nasj.-budsjett 1984	1982	1983
Husbanken	5971	6344	3218	3117
Landbruksbanken	667	631	438	342
Kommunalbanken	1411	1422	1586	369
Industribanken	815	875	243	437
Fiskarbanken	265	265	73	99
Lånekassen for utdanning	2450	2620	1717	1806
Distriktenes utbyggingsfond	730	770	206	259
Lånekassen for aviser	20	20	2	3
Sum	12329	12947	7483	6432
Postsparebanken	1005	1066	574	442
I alt	13334	14013	8057	6874

¹⁾ Norges Banks anslag. (Utenlandsk valuta).

Kilde: Finansdepartementet.

Skadeforsikringsselskaper

Skadeforsikringsselskapene hadde periodevis sterk utlansvekst i 1983. Således økte utlånene med 650 mill. kroner i årets tre første kvartaler mot 350 mill. kroner i samme periode i 1982. 12-månedersveksten var på dette tidspunkt nærmere 800 mill. kroner, eller knapt 19%.

Selskapenes utlån blir som kjent, direkte regulert, men kontrolltidspunktene er begrenset til utgangen av annet og fjerde kvartal. I mellomliggende kvartaler setter ikke kredittloven noen begrensning for utlansveksten.

Teksttabell 9. Skadeforsikringsselskapenes utlån og andre plasseringer (Mill. kroner)

	31. desember		
	1981	1982	1983
Utlån:			
Statsforvaltningen	100	100	102
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	200	225	250
Finanssituasjoner	1086	1334	1474
Andre innenlandske låntakere	3415	3871	4371
Herav:			
Industri	940	1034	1036
Eiendomsdrift m.v.	583	694	783
Lønnstakere m.v. (inkl. lån til boliger)	667	789	988
Andre næringer	1225	1354	1564
Utlandet	3	5	6
Utlån i alt	4804	5535	6203
Kassebeholdning	3	4	5
Norske bankinnskudd	3855	3665	3618
Norske statskasseveksler	1	1	—
Norske ihendehaverobligasjoner	98	211	415
Norske aksjer	1144	1337	1870
Utenlandske bankinnskudd	580	537	370
Utenlandske ihendehaverobligasjoner ¹⁾	839	1250	1498
Utenlandske aksjer	473	546	494
Andre plasseringer i alt	6993	7551	8270

¹⁾Inkl. statskasseveksler.

Reguleringen i 1983 var lagt opp med sikte på en utlansvekst på 475 mill. kroner, eller 12% for året som helhet. Ved utgangen av fjerde kvartal var utlånene i samsvar med dette.

En del selskaper er så små (forvaltningskapital under 10 mill. kroner) at de faller utenom reguleringen. Disse selskapene stod likevel for 20% av utlansveksten i 1982. I 1983 var ikke utlansveksten i de små selskapene så sterk som i 1982.

Skadeforsikringsselskapenes samlede utlån økte med 520 mill. kroner, 12,8%, i 1983. Året før var veksten 480 mill. kroner, eller 13,3%.

I 1980 og 1981 bygde selskapene opp en betydelig likviditet i form av bankinnskudd. I gjennomsnitt var økningen 750 mill. kroner, eller 30%. Selv om det — både i 1982 og 1983

Teksttabell 10a. Livsforsikringsselskapenes utlån og andre plasseringer. (Mill. kroner)

	31. desember		
	1981	1982	1983
Utlån:			
Stats- og trygdeforvaltningen	3	2	1
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	2658	3090	3787
Finansinstitusjoner	361	762	1299
Andre innenlandske låntakere	13058	14688	17397
Herav:			
Industri	2816	2860	3016
Eiendomsdrift m.v.	1094	1282	1543
Lønnstakere m.v. (inkl. lån til boliger)	6975	8127	9813
Andre næringer	2173	2419	3025
Utlån i alt	16080	18542	22484
Kassebeholdning	0	1	8
Norske bankinnskudd	2132	2681	2078
Norske statskasseveksler	—	—	—
Norske ihendehaverobligasjoner	18461	21567	25284
Norske aksjer	399	509	733
Utenlandske bankinnskudd	—	—	—
Utenlandske ihendehaverobligasjoner	4	4	9
Utenlandske aksjer	37	50	61
Andre plasseringer i alt	21033	24812	28173

Teksttabell 10b. Private og kommunale pensjonskasser og fonds utlån og andre plasseringer. (Mill. kroner)

	31. desember		
	1981	1982	1983
Utlån	3994	4356	4995
Bankinnskudd	1182	1761	1585
Norske ihendehaverobligasjoner	3242	3787	4762
Andre plasseringer	464	590	763
I alt	8882	10494	12105

⁾Omfatter de institusjonene som er underlagt plasseringsplikt dvs. institusjoner med ca. 95% av forvaltningskapitalen.

— fant sted en liten reduksjon i slike innskudd, lå nivået ved utgangen av 1983 fremdeles 1,3 milliarder eller 58% høyere enn i 1979. Til sammenlikning økte utlånene i den samme perioden med 49%.

Private finansieringsselskaper

Utlånsveksten i de private finansieringsselskapene i 1983 var anslått til 2,5 milliarder kroner i det reviderte nasjonalbudsjettet. Av økningen var om lag 2,2 milliarder forutsatt å falle på «factoring og leasing» som på det tidspunkt ikke var regulert. I 1982 økte disse utlånsformene med 2,4 milliarder kroner. Den sterke veksten fortsatte også inn i 1983. Myndighetene fant det derfor nødvendig å regulere også «leasing og factoring». Utgangen av tredje kvartal var første kontrolltidspunkt for denne reguleringen.

Den samlede utlånsøkningen ble vel 2,5 milliarder kroner i 1983 og i bra samsvar med det reviderte nasjonalbudsjettet. Av økningen falt vel 2,1 milliarder kroner på «leasing». I 1982 og 1981 økte denne utlånsformen med henholdsvis 2,0 og 0,8 milliarder kroner. Den sterke ekspansjonen av leasingvirksomheten de siste årene har ført til at leasing nå — målt i beløp — overstiger de øvrige utlånarter. Ved utgangen av 1983 utgjorde løpende

leasingavtaler således 6,1 milliarder kroner, mens den øvrige utlånsmasse beløp seg til 5,9 milliarder.

Størsteparten av leasingavtalene gjaldt leie av «maskiner og inventar»; «personbiler» hadde en andel på 22% og «bygninger og andre faste eiendeler» 16%. Den sistnevnte gruppen viste svært sterk vekst i 1983. Økningen var således 600 mill. kroner, eller 27% av hele leasingveksten.

Finansieringen av selskapenes virksomhet skjer hovedsakelig ved ordinære innlån. Ved utgangen av 1983 var 17% av deres passiva lån fra banker og 49% lån fra andre enn banker. Ett år tidligere var de tilsvarende tall 10 og 55%. Veksten i lån fra banker var sterk gjennom hele annet halvår, men særlig i fjerde kvartal.

I alt økte innlån fra banker med 1,8 milliarder kroner eller over 150% i siste halvdel av 1983. Lån fra andre enn banker gikk i denne perioden ned med vel 100 mill. kroner. Til sammenlikning utgjorde økningen i lån fra banker i annet halvår ett år tidligere knapt 400 mill. kroner, mens veksten i lån fra andre da var vel 1,1 milliard kroner. Knapt 5% av finansieringsselskapenes innlån har løpetid på ett år eller over. Andelen av langsiktige lån har vært synkende de siste år.

Trygdeforvaltningen

Trygdeforvaltningen omfatter folketrygden, folketrygdfondet, barnetrygden, pensjons-trygden for sjømenn, fiskere og skogsarbeidere, samt Krigspensjonsforeningen for militære.

Forskjellen mellom inn- og utbetalingene i trygdeforvaltningen inngår som en del av sentralmyndighetenes inntektsoverskudd (jfr. teksttabell 1). Overskudd benyttes til styrking av folketrygdens likviditet eller tillegges folketrygdfondet, mens underskudd i prinsippet dekkes ved bruk av likvider eller ved overføring av midler fra statskassen.

Siden 1979 er det ikke foretatt overføringer fra folketrygden (ved Rikstrygdeverket) til

fondet. Når fondstilveksten likevel har vært gjennomsnittlig 1,8 milliarder kroner de siste tre årene, henger det sammen med at rentinntektene er blitt tillagt fondet.

I 1983 økte folketrygdfondets formue med 2,2 milliarder kroner, som i hovedsak ble plassert i ihendehaverobligasjoner. I alt utgjorde fondets nettoobligasjonskjøp 1,9 milliarder kroner, dvs. 300 mill. kroner mer enn i 1982. Av obligasjonsveksten gjaldt 70 prosent stats- og statsbankobligasjoner.

Låneformidling utenom det ordinære kredittmarked

Markedslån — dvs. organiserte lån der «publikum» står som så vel långiver som låntaker — kommer ikke til uttrykk i kreditt-budsjettet. Men kreditt i dette markedet vil ha samme etterspørselsvirkning som om den var gitt via regulære kilder. Bestående lån vil også kunne overføres fra de ordinære kredittinstitusjoner til markedslån — og motsatt — uten at det vil ha noen betydning for etterspørselen. I slike situasjoner vil registrerte endringer i kredittvolumet fra regulære kilder bli vanskelige å tolke med mindre en har god statistikk over omfanget av markedslån. Det registrerte omfanget av garantier for markedslån viste liten endring i 1983, dvs. siden regulering av garantier ble innført. Ved utgangen av fjerde kvartal utgjorde utestående garantimasse 9,6 milliarder kroner, det samme beløp som ved forrige årsskifte. Slik reguleringen generelt var utformet, kunne garantiene øke med 70% fra tredje kvartal 1981 til fjerde kvartal 1983. Dette tilsvarte en garantimasse på 10,3 milliarder kroner.

Selv om statistikken viser at garantiomfanget endret seg lite i 1983, gir dette likevel et mangelfullt bilde av utviklingen i det såkalte gråmarkedet. Oppgaver fra meklerne tyder nemlig på at markedslån *uten* garanti viste en forholdsvis sterk vekst i 1983, anslagsvis 1,5–2,0 milliarder kroner. De samme oppgavene tyder også på en sterk økning i formidlete lån fra publikum til offentlig forvaltning,

det vil blant annet si til kommuner og fylkeskommuner. I prinsippet er også slike lån, som økte fra 50 til 750 mill. kroner i 1983, en del av gråmarkedet.

Når det gjelder ikke-garanterte lån som bankene har formidlet selv, har vi ikke noen pålitelig statistikk. Men i forbindelse med bankenes tilpasning til Kredittlovens §8 må vi regne med at det i stor grad fant sted en kanalisering av kreditt utenom finansinstitusjonene.

Fra og med tredje kvartal 1983 ble oppgaveplikten for bankene utvidet til å omfatte hele publikumssektoren, det vil si at garantier for lån fra/til kommuner og statsforetak kom i tillegg. Disse garantiene som i 1983 var holdt utenom reguleringen, beløp seg til om lag 650 mill. kroner på første oppgavetidspunkt. Ved utgangen av fjerde kvartal var beløpet 740 mill. kroner.

I januar 1984 ble det fastsatt nye forskrifter for garantireguleringen i 1984. (Rundskriv nr. 2/6. januar 1984 fra Norges Bank til finansinstitusjonene.) Garantireguleringen ble for bankene utvidet til også å omfatte sektor 14, Statsforetak. Samtidig sendte Bankinspeksjonen ut en presisering av selve garantibegrepet (Rundskriv nr. 1/1984 fra Bankinspeksjonen). I Rundskriv nr. 7/7. mai 1984 fra Norges Bank er videre skadeforsikrings- og finansieringsselskapenes oppgaveplikt utvidet slik at disse også skal gi en mer fullstendig statistisk sektorspesifikasjon av garantivirk-somheten. De nye oppgavene skal gis senest pr. 31/12 1984. I forbindelse med Norges Banks brev til Finansdepartementet om virkemiddelbruken i annet halvår 1984, er det foreslått at reguleringen av garantiene skal opphøre.

Renteutviklingen i 1983

Tabellene 30–38 i tabellvedlegget gir en oversikt over ulike rente- og provisjonssetser på innskudd og utlån i forretnings- og sparebanker og livsforsikringsselskaper. Tabellene viser tre typer rentestatistikk.

Tabellene 30-33 bygger på kvartalsrentestatistikken og viser vanlig laveste og høyeste rente- og provisjonssats på nye utlån og innskudd. Denne statistikken er beheftet med en viss usikkerhet og gir derfor ingen presis informasjon om *rentenivået*, men indikerer relativt godt utviklingen for bankgruppene samlet. Statistikken for rentesatser på nye bankinnskudd er under omlegging, og tall for 1983 vil bli publisert senere.

I tabell 34 gis en oversikt over viktige kortsiktige pengemarkedsrenter fra måned til måned. Disse renter er i hovedsak bestemt av den likviditetspolitikk myndighetene fører overfor bankene.

Tabellene 35-38 viser tall fra årsrentestatistikken for livsforsikringselskaper og for forretnings- og sparebanker. Det er denne statistikken som legges til grunn ved kontrollen av om hver enkelt banks og livsforsikringselskaps utlånsrenter er i samsvar med finansministerens renteerklæring. Ifølge denne skulle rentenivået for kortsiktige utlån i bankene begrenses til 13,1% p.a. ved siste årsskifte, mens nivået for mellomlange/langsiktige utlån i banken og for livsforsikringselskapene ikke skulle overstige 12% p.a. Vi viser forøvrig til den aktuelle kredittoversikten foran i dette nummeret for en nærmere omtale av rentekontrollen.

Obligasjonsmarkedet

Utviklingen på obligasjonsmarkedet i 1983 adskilte seg vesentlig fra de foregående år. Tre utviklingsstrekk var særlig fremtredende. For det første ble det solgt ordinære statsobligasjoner for betydelige beløp, jfr, teksttabell 11. Inklusive Norges Banks kjøp på 4 milliarder kroner ble samlede salg vel 21 milliarder kroner, mot 8,5 milliarder kroner i 1982 og vel 3 milliarder i 1981. For det andre ble de plasseringspliktige finansinstitusjoners overoppfylling av plasseringsplikten betydelig større, fra ca. 2,2 milliarder kroner ved utgangen av 1982 økte den til ca. 8,4 milliarder kroner ved utgangen av 1983. Sist — men ikke minst

— kom nye kjøpergrupper inn på markedet. Således økte ikke-plasseringspliktige finansinstitusjoner, bedrifter og institusjoner så vel som privatpersoner sine kjøp av obligasjoner betydelig. Sistnevnte gruppe kjøpte særlig obligasjoner utstedt av private kredittforeninger. I en viss utstrekning kjøpte de også ordinære statsobligasjoner i tillegg til Spar'83-obligasjoner og premieobligasjoner for 7-800 mill. kroner. Mens kjøp av obligasjoner fra den private sektor og ikke-plasseringspliktige finansinstitusjoner var nær null i 1981, var de om lag 2,5 milliarder kroner i 1982 (i det vesentlige Verdi-Spar'82) og om lag 4,5 milliarder i 1983 (i det vesentlige ordinære statsobligasjoner og obligasjoner utstedt av private kredittforeninger).

Teksttabell 11. Bruttoemisjoner av ihendehaverobligasjoner, fordelt på låntakergrupper (Mill. kroner)

	1981	1982	1983
Statsforvaltningen	3 297	5 819	21 549
Statsbankene	3 597	2 225	1 650
Private	13 136	11 613	11 934
Herav:			
Kredittforetak	6 934	6 886	7 806
Statsforetak	750	940	764
Kommuner og kommuneforetak	2 877	3 328	3 013
Private foretak	2 575	459	351
Andre			22
I alt	20 030	19 657	35 155

Den sterke økningen i salget av ordinære statsobligasjoner kan særlig tilskrives at staten som tilnærmet eneste låntaker, tilbød obligasjoner med lang løpetid til fast rente. Forventninger om rentefall gjorde denne type obligasjoner særlig attraktive.

De sterke forventningene om rentefall var også hovedårsaken til langt større bruk av rentejusteringsklausuler på andre obligasjonslån.

Teksttabell 12. Rentenivået på obligasjonsmarkedet (Prosent p.a.)

	Mai 1981	1. kvartal 1982	4. kvartal 1982	1. kvartal 1983	2. kvartal 1983	4. kvartal 1983
Statslån						
5 års lån	11 1/2	12 1/2	12 1/2	12 3/8	12 1/8	12 1/8
10 års lån	12	13	13	13	12 1/2	12 1/2
Private lån						
Kraftverkslån	12 1/2 ¹⁾	13 1/2	13 1/2-13 3/4	13 1/2	13	12 3/4-13
Andre private lån	12 3/4	13 3/4	13 3/4-14 1/2	12 3/4-13 1/2	12 3/4-13 1/4	12 3/4-13 3/8 ²⁾

¹⁾ Rentereguleringsklausul innføres

²⁾ Bevegelig rente knyttet til 6-månders pengemarkedsrente.

Obligasjonsutstedende kredittforetak

Til tross for at kvotereguleringen ble videreført, fikk kredittforetakene noe friere spillerom i 1983 enn tidligere. Prosjektlån på 25 mill. kroner eller mer kunne emitteres utenom den ordinære kvoten. Foretakene konkurrerte i stor grad om disse prosjektlånene, men inngikk også avtaler der lånebeløpet ble delt mellom to foretak (oftest et 1. og et 2. prioritetsinstitutt).

Salget til publikum (personer og bedrifter) ble rekordhøyt i 1983 — hele 1780 mill. kroner. Dette salget var opprinnelig ikke kvoteregulert. Det ble imidlertid ganske tidlig klart at salget ville overskride budsjettanslaget. I brev av 13. september 1983 ble derfor kredittforetakenes adgang til å selge obligasjoner til publikum innskrenket til bare å gjelde den personlige sektor.

Teksttabell 13. Kredittforetak. Emisjon av ihendehaverobligasjoner (Mill. kroner)

	1981	1982	1983
Realkredittforeninger	2 331	2 471	4 327
Skipsfinansieringsinst.	1 949	1 982	537
Andre kredittforetak	2 654	2 434	2 942
I alt	6 934	6 887	7 806

Utlån fra kredittforetakene utgjorde ved utgangen av 1983 48 087 mill. kroner. Tabellen viser at den største økningen var i gruppene «andre næringer», «varehandel» og «lønnstakere». «Andre næringer» omfatter i hovedsak hotell- og restaurantdrift, eieomsdrift og tjenesteyting til næringslivet.

Teksttabell 14. Kredittforetak. Utlånsmassen fordelt på låntakergrupper (Mill. kroner)

	1981	1892	1983
Utlån i alt:	35 536	41 374	48 087
Utlandet	6 006	7 048	7 540
Offentlig forvaltning	1 394	983	1 156
Finansinstitusjoner	237	285	341
Andre innenlandske sektorer	27 899	33 058	39 050
<i>Herav:</i>			
Statlige og private foretak og personlig næringsdrivende	23 942	28 119	32 647
<i>Herav:</i>			
Jordbruk og skogbruk	1 208	1 610	1 950
Verkstédproduksjon (inkl. fartøyer og oljerigger)	7 781	8 781	9 373
Annen industri	3 434	3 884	4 165
Bygge- og anleggsvirksomhet	473	584	779
Varehandel	2 513	3 294	4 297
Utenriks sjøfart	5 115	5 627	5 703
Andre næringer	3 418	4 339	6 380
Lønnstakere (inkl. boliglån)	3 730	4 679	6 118
Andre private sektorer	227	260	285

Bankstrukturen

Antall forretningsbanker var konstant i 1983, – 22 banker.

I 1983 ble det foretatt 27 sammenslutninger av sparebanker. Antallet sparebanker ble redusert til 253. Følgende sparebanksammenslutninger ble godkjent i 1983. (Forvaltningskapital pr. 31. desember 1982 i mill. kroner i parentes):

		Navn etter sammenslutningen
Aukra Sparebank	(58)	Sparebanken Romsdal
Eid Sogns Sparebank	(6)	
Isfjordens Sparebank	(11)	
Molde Sparebank	(200)	
Otroy Sparebank	(58)	
Rauma Sparebank	(75)	
Romsdal Sparebank	(71)	
Vigra Sparebank	(61)	Borgund
Borgund Sparebank	(1.002)	Sparebank
Avaldnes Sparebank	(60)	Sparebanken
Ølen Sparebank	(112)	Rogaland
Sparebanken Rogaland	(4.370)	
Øst-Finnmark Sparebank	(318)	Tromsø
Tromsø Sparebank	(1.725)	Sparebank
Aas Sparebank	(155)	Sparebanken Oslo
Sparebanken Oslo Akershus	(12.014)	Akershus
Singsås Sparebank	(36)	Sparekillings-
Sparekillingsbanken	(906)	banken Trøndelag
Fjære Sparebank	(90)	Sparebanken
Sparebanken Vest	(4.603)	Vest
Rødøy Sparebank	(15)	Mo
Mo Sparebank	(564)	Sparebank
Straumsnes Sparebank	(20)	Nordmore
Nordmore Sparebank	(744)	Sparebank
Valsøfjord Sparebank	(15)	
Fjære Sogns Sparebank	(116)	Aust-Agder
Aust-Agder Sparebank	(1.496)	Sparebank

Følgende oppstilling viser sammenslutning av sparebanker fra 1960 (en sammenslutning er her definert ved at en sparebank er gått sammen med en annen sparebank. Hvis f.eks. tre sparebanker samtidig er gått inn i en større sparebank, regnes dette som tre sammenslutninger):

1960	2	598	1972	21	444
1961	5	593	1973	16	428
1962	3	590	1974	17	411
1963	12	578	1975	27	384
1964	20	558	1976	18	366
1965	22	536	1977	8	358
1966	8	528	1978	6	352
1967	2	526	1979	10	342
1968	8	518	1980	20	322
1969	16	502	1981	26	296
1970	16	486	1982	26	270
1971	21	465	1983	17	253

De største fusjonsbanker i tiden 1960–1983 er:

27 sparebanker sammensluttet med	Sparebanken Rogaland
25 " " "	" Sparebanken Vest
23 " " "	" Sparebanken Oslo Akershus
15 " " "	" Trondhjems og Strindens Sparebank
15 " " "	" Aust-Agder Sparebank
12 " " "	" Sparebanken Vestfold
11 " " "	" Sparebanken Nord
10 " " "	" Sparebanken Buskerud
9 " " "	" Gudbrandsdal Sparebank
9 " " "	" Tromsø Sparebank
9 " " "	" Nord-Møre Sparebank
7 " " "	" Sparebanken Hedmark
7 " " "	" Sunnfjord Sparebank
6 " " "	" Sparebanken Romsdal

Følgende oppstilling viser nedgangen i antall sparebanker fra 1971. (Tallene refererer seg til forvaltningskapitalens størrelse i den eller de minste sparebanker som omfattes av hver fusjon):

	Under 20 mill. kroner	20 – 100 mill. kroner	Over 100 mill. kroner	Sum
1971	17	4		21
1972	11	8	2	21
1973	9	6	1	16
1974	6	9	2	17
1975	16	11		27
1976	8	9	1	18
1977	6	2		8
1978	1	2	3	6
1979	3	6	1	10
1980	5	11	4	20
1981	2	14	10	26
1982	1	13	12	26
1983	4	9	4	17
	89	104	40	233

I 1983 fikk sparebankene tillatelse til å opprette tre filialer utenfor sin kontorkommune. Innenfor kontorkommunene ble det gitt tillatelse til å opprette 14 filialer. Forretningsbankene fikk tillatelse til å etablere seks filialer utenfor sin kontorkommune og fire filialer innenfor kontorkommunen.

Følgende syv banker forhøyet sin aksjekapital i 1983 (Mill. kroner):

	Fra	Til
Bergen Bank	512,5	685,0
Christiania Bank og Kreditkasse	606,25	810,0
Den norske Creditbank	672,0	896,0
Vestlandsbanken	72,0	108,0
Sunnmørsbanken A/S	77,6	93,6
A/S Bergens Skillingsbank	18,25	27,3
A/S Voss Veksel og Landmandsbank	3,15	6,3

Oversikt over gjeldende kredittpolitiske bestemmelser i henhold til kredittloven av 25. juni 1965

§§ 4– 6	Likviditetsreserver
§ 8	Tilleggsreserver
§§ 9–10	Plasseringsplikt
§ 11	Oppgaveplikt
§ 12	Utlånsregulering for private finansieringsselskaper og skadeforsikringselskaper
§ 13	Oppgaveplikt over rente- og provisjonssatser
§ 15	Utstedelse av ihendehaverobligasjoner Godkjenning av låneopptak hvor flere långivere deltar

Norges Banks diskonto: 8% fra 6. juni 1983

Oppstillingen på de følgende sider har bare til formål å gi en oversikt over gjeldende kredittpolitiske bestemmelser. All praktisk anvendelse av bestemmelsene bør skje på grunnlag av rundskrivene fra Norges Bank. Listen er ajourført pr. 25. juni 1984.

Kredittlovens §§4–6. Likviditetsreserver for banker og finansieringsselskaper

Primære likviditetsreserver

	Primærreserver i prosent av beregningsgrunnlaget ¹⁾		Resolusjon
	Sør-Norge	Nord-Norge	
<i>Sparebanker</i>	7	0	1984–03–02
<i>Forretningsbanker</i>	7	0	1984–03–02
<i>Private finansieringsselskaper</i>	7	0	1984–06–22

1) Beregningsgrunnlaget:

Sum eiendeler (kode 191)	– Forfalte renter og andre inntekter (kode 1721)
– Valutainnskudd (kode 115 1241 – 1242 – 1243), hode 03	– Opptjente, ikke forfalte renter på utlån (kode 17221)
– Valutalån etter lisens (kode 169), hode 03	– Opptjente, ikke forfalte andre renter (kode 17222)
– Utlån i norske kroner til oljevirksomhet (kode 168) hode 01	– Opptjente, ikke forfalte andre inntekter (kode 17223)
– Obligasjonslån i norske kroner for finansi- ering av oljevirksomhet (kode 14138)	– Betalte, ikke påløpne renter (kode 17231)
– Utgifter (kode 19)	– Betalte, ikke påløpne andre utgifter (kode 17232)
– PSV-grunnlån (kode 1662)	= Beregningsgrunnlag (ved utgangen av måneden)
– En bloc-avskrivninger (kode 262)		
– Oppskrivning av fast eiendom (kode 277)		
– PSV-topplån (kode 155) hode 02, skjema 02		

Beregningsgrunnlag for finansieringsselskapene:

Leasing og factoringsutlån til sektorene 03,14–20 iflg. skjema 104.

Kredittlovens §8. Tilleggsreserver for banker

Tilleggsreserve	Opphevet	Resolusjon: 1983–12–23
------------------------	----------	------------------------

Kredittlovens §§9–10. Plasseringsplikt for banker, livsforsikringselskaper, pensjonskasser og fond

Plasseringsplikt

	Utgangspunkt for beregning (forvaltningskapital)	Plasserings- plikt	Tillatt reduksjon	Resolusjon
<i>Forretnings- og sparebanker¹⁾</i>				
i Sør-Norge		0%	0%	} 1983–12–23
i Nord-Norge		0%	0%	
Bankene pålegges likevel minst å opprettholde den pliktige aksje- og obligasjonsbeholdningen ved utgangen av 1983.				
Dersom faktiske obligasjonsbehold- ning er under 60% av forvaltningskapitalen				
<i>Livsforsikringselskaper, private og kommunale pensjons- kasser og -fond</i> med forvaltningskapital over 5 mill. kroner				
i Sør-Norge	} September 1983	30%	30%	} 1983–12–23
i Nord-Norge		15%	15%	

Oppgjørstidspunkt:

Forretnings- og sparebanker: To-månedersperioder (utgangen av februar, april osv.)

Øvrige: Kvartalsvis.

Den tilpliktete økning i obligasjonsbeholdningen beregnes med utgangspunkt i den *pliktige* obligasjonsbeholdning ved utgangen av desember 1983.

¹⁾ Beregningsgrunnlaget, se §§ 4–6.

Ved kgl. resolusjon av 21. mars 1980 er det bestemt at aksjer kan sidestilles med obligasjoner ved oppfylging av plasseringsplikten.

Aksjer i kredittinstitusjoner eller datterselskaper av kredittinstitusjoner, aksjer selskaper som har til formål å eie eller utnytte fast eiendom, og aksjer i selskaper som har direkte tilknytning til driften av kredittinstitusjoner, kan ikke medregnes.

Kredittlovens § 11. Oppgaveplikt for private finansieringsselskaper, livs- og skadeforsikringselskaper

Oppgaveplikt

for <i>private finansieringsselskaper</i>	Diverse oppgaver	Finansdepartementets bestemmelse 1966–03–15
	Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1984–03–23
for <i>livsforsikringselskaper</i>	Diverse oppgaver	Finansdepartementets bestemmelse 1972–08–10
for <i>skadeforsikringselskaper</i>	Diverse oppgaver	Finansdepartementets bestemmelse 1972–08–10
	Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1984–03–23

Kredittlovens §12. Utlånsregulering for private finansieringsselskaper og skadeforsikringsselskaper

Utlånsregulering

	Resolusjon
<p>For <i>private finansieringsselskaper</i> som ved kontrolltidspunktet har utlån¹⁾ over 10 mill. kroner:</p> <p>Utlån skal ved utgangen av 3. og 4. kvartal 1984 ikke være høyere enn: 8% over faktiske utlån til andre formål enn leasing og factoring 12 måneder tidligere eller: 8% over faktiske utlån til andre formål enn leasing og factoring 31. desember 1983.</p> <p>For <i>skadeforsikringsselskaper</i> med <i>utlån</i>²⁾ over 10 mill. kroner:</p> <p>Utlån kan fram til utgangen av 2. halvår 1984 økes med:</p> <p>a) 4% av det laveste av faktiske og tillatte utlån ved utgangen av 1983 og i tillegg b) 25% av økningen i premieinntekt for egen regning fra gjennomsnittet for årene 1979 og 1980 til gjennomsnittet for årene 1981 og 1982, men ikke utover det firedobbelte av det som er fastsatt under a).</p> <p>Selskaper med negativ premievekst kan øke sine utlån i samsvar med punkt a).</p>	<p>1984-06-22</p> <p>1984-06-22</p>

¹⁾ Utlån til leasing, factoring, andre kredittinstitusjoner og til utlandet regnes ikke med. Hvis et selskaps faktiske utlån har oversteget tillatte utlån ved kontrolltidspunktene i 1983, skal tillatte utlån legges til grunn for beregning av selskapets tillatte utlån ved kontrolltidspunktene i 1984.

²⁾ Utlån til statsforvaltningen, til andre kredittinstitusjoner og til utlandet regnes ikke med. Dersom de faktiske utlån 31. desember 1983 overstiger det tillatte utlånsnivå, skal det tillatte utlånsnivå 31. desember 1983 danne utgangspunkt for beregning av utlånsrammen.

Oppgaveplikt

Oppgaveplikt for forretnings- og sparebanker, livs- og skadeforsikringsselskaper samt kreditt- og hypotekforeninger til Norges Bank over hvilke rente- og provisjonssatser som nyttes ved inn- og utlån. Oppgaveplikten for disse institusjoner omfatter også melding til Norges Bank om enhver *endring* av de rente- og provisjonssatser som blir nyttet.

Finansdepartementets forskrift av 6. juli 1965, rundskriv av 15. juli 1965 fra Norges Bank.

Oppgaveplikten ble ved Finansdepartementets bestemmelse av 23. mars 1966 utvidet til også å gjelde private finansieringsselskaper.

Kredittlovens §15. Utstedelse av ihendehaverobligasjoner

Med hjemmel i lov av 25. juni 1965 nr. 2 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene har Finansdepartementet 10. februar 1983 fastsatt nye forskrifter for obligasjonsmarkedet.

Forskriftene er i sin helhet referert i Norges Banks rundskriv nr. 10/14. februar 1983.

Nedenfor følger enkelte hovedbestemmelser:

- §1 Obligasjonslån kan utstedes til valutainnledninger uten forhåndssamtykke av Finansdepartementet hvis lånebeløpet utgjør 25 mill. kroner eller mer og legges ut til offentlig tegning.
For prosjekter som delfinansieres over obligasjonsmarkedet, er det investeringskostnadene som kan delfinansieres.
- §2 Lån mot utstedelse av konvertible obligasjoner kan tas opp uten samtykke av Finansdepartementet selv om lånebeløpet er mindre enn 25 mill. kroner.
- §4 Samtykke kreves av Finansdepartementet når – lånet skal finansiere boliger eller når boliger stilles som pant,
- lånet skal finansiere bygg, unntatt industribygg, som er ferdigbygget før 1. januar 1980,
 - lånet skal finansiere oljeleting, oljeproduksjon eller virksomhet som har sammenheng med dette,
 - lånet skal finansiere skip, fiskebåter eller bore-rigger,
 - lånet skal finansiere kommunale bedrifter eller foretak med kommunale eierinteresser eller når lånet skal nyttes av en kommune,
 - lånet skal finansiere prosjekter som er helt eller delvis garantert av en kommune eller et kommunalt foretak,
 - lånet skal finansiere prosjekter som er garantert av staten.

Lån til vernede bedrifter og ideelle organisasjoner er unntatt fra bestemmelsene i §4, pkt. 5, 6 og 7.

Det settes en maksimal grense for det enkelte låneopp-tak på obligasjonsmarkedet til 300 mill. kroner. Samme låntaker kan ikke ta opp lån på obligasjonsmarkedet med mindre enn seks måneders mellomrom. Begrensningene på 300 mill. kroner og seks måneder gjelder ikke for kredittforetakene eller når det er gitt emisjonstillatelse etter §4.

- §10 Ved opptak av ihendehaverobligasjonslån og ved utlån fra kredittforetak som skal nyttes til næringsvirksomhet, forutsettes det at avdragstiden ikke settes lengre enn prosjektenes tekniske/økonomiske levetid.

Tabeller

1.	Norges Banks balanse	15.	Sparebankenes utlån til publikum
2.	Spesifikasjon av Norges Banks innenlandske utlån	16.	Sparebanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer
3.	Spesifikasjon av innenlandske folioinnskudd i Norges Bank	17.	Sparebankenes utlån fordelt på næringer
4.	Internasjonale reserver og andre valutabeholdninger	18.	Sparebanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter. Bevilgede og disponerte lån
5.	Utenriksregnskap for Norge	19.	Sparebankenes likviditet
6.	Salgskurser for en del valutaer notert på Oslo Børs	20.	Balanse for statsbanker
7a.	Bankenes kronelikviditet	21.	Balanse for private finansierings- og forsikrings-selskaper
7b.	Bankenes valutalikviditet	22.	Balanse for private kredittforetak
8.	Forretningsbankenes balanse	23.	Balanseutdrag for livsforsikrings-selskaper
9.	Forretningsbankenes utlån til publikum	24.	Balanseutdrag for skadeforsikrings-selskaper
10.	Forretningsbanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer	25.	Beholdning av norske ihendehaverobligasjoner fordelt på långivere
11.	Forretningsbankenes utlån fordelt på næringer	26.	Kreditttilførsel til private og kommuner
12.	Forretningsbanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter. Bevilgede og disponerte lån	27.	Garantier for lån fra/til publikum
13.	Forretningsbankenes likviditet	28a.	Endringer i publikums likviditet
14.	Sparebankenes balanse	28b.	Sammensetningen av publikums likviditet

29.	Utvalgte økonomiske indikatorer	35.	Livsforsikringsselskaper.
Gjennomsnittlige rentesatser etter
utlånsform pr. utgangen av året
30.	Forretningsbanker. Rente- og
provisjonssatser på nye utlån i
norske kroner	36.	Gjennomsnittlige rente- og
provisjonssatser på disponerte utlån
i norske kroner pr. utgangen av året
31.	Sparebanker. Rente- og provisjons-
satser på nye utlån i norske kroner	37.	Forretningsbankenes utlån etter
utlånsform og rentesats
inkl. løpende provisjoner
32.	Forretningsbanker. Rentesatser på
nye bankinnskudd fra kunder i
norske kroner	38.	Sparebankenes utlån etter
utlånsform og rentesats inkl.
løpende provisjoner
33.	Sparebanker. Rentesatser på nye
bankinnskudd fra kunder i norske
kroner	<i>Standard tegn:</i>	
34.	Kortsiktige rentesatser	.	Tall kan ikke forekomme
		..	Oppgave mangler
		—	Null
		0	Mindre enn en halv av den
		0,0 }	brakte enhet

Tabell 1. Norges Banks balanse (Mill. kroner)

	31/3 1983	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983	31/3 1984	31/5 1984
Internasjonale reserver	41 893	46 822	44 283	51 272	51 289	59 820
Innskudd i norske banker	1 433	1 247	1 360	1 402	1 401	1 267
Norske statskasseveksler	9 806	1 281	2 778	6 958	6 291	593
Norske ihendehaverobligasjoner	2 425	3 413	3 399	4 885	6 879	6 718
Innenlandske utlån	1 804	13 067	9 605	3 653	3 127	4 104
Andre innenlandske fordringer etc.	608	505	1 043	621	586	582
Andre fordringer på utlandet	845	806	890	2 434	2 366	2 288
Diverse reguleringer	—	2	—	—	—	—
Utgifter	195	581	809	—	607	1 155
Fordringer i alt	59 009	67 724	64 167	71 225	72 546	76 527
Sedler og mynt i omlop	20 944	21 279	22 376	23 014	21 716	21 842
Innenlandske folioinnskudd	8 849	15 547	6 645	21 790	21 370	26 501
Norges Banks markedspapir	156	—	2 462	1 456	3 007	—
Skattefrie fondsavsetninger	476	721	709	686	1 114	1 377
Utenlandske kroneinnskudd m.v.	212	277	256	620	275	286
Annen gjeld til utlandet	872	829	901	2 455	2 354	2 222
Annen innenlandsk gjeld	312	505	517	158	390	875
Motverdi av SDR i IMF	1 305	1 305	1 305	1 353	1 353	1 353
Aksjekapital, fond etc.	24 038	23 982	23 916	19 693	19 551	19 488
Diverse reguleringer	12	—	267	—	104	274
Inntekter	1 833	3 279	4 813	—	1 312	2 310
Gjeld og egenkapital i alt	59 009	67 724	64 167	71 225	72 546	76 527

Kilde: Norges Bank.

Tabell 2. Spesifikasjon av Norges Banks innenlandske utlån (Mill. kroner)¹⁾

	31/3 1983	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983	31/3 1984	31/5 1984
Statsforvaltningen	—	8 500	8 763	—	—	—
Forretningsbanker	568	3 048	165	1 648	1 620	2 088
Herav:						
A-lån (inkl. buffertransjen)	312	2 388	2	1 420	1 491	1 921
Betingede lån (B-lån)	—	619	110	—	—	—
Lån på særvilkår (S-lån)	256	41	53	228	129	167
Sparebanker	811	1 034	191	1 573	1 076	1 579
Herav:						
A-lån (inkl. buffertransjen)	719	997	153	1 533	1 033	1 566
Betingede lån (B-lån)	7	5	—	—	—	—
Lån på særvilkår (S-lån)	85	32	38	40	43	13
Private finansieringsselskaper	59	56	59	55	55	60
Næringsliv og privatpersoner	366	429	427	377	377	377
Herav:						
Statsgaranterte fiskelån	139	156	149	147	152	151
I alt	1 804	13 067	9 605	3 653	3 127	4 104

1) Tallene kan avvike noe fra tilsvarende tall i Norges Banks balanse.
Kilde: Norges Bank.

Tabell 3. Spesifikasjon av innenlandske folioinnskudd i Norges Bank (Mill. kroner)

	31/3 1983	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983	31/3 1984	31/5 1984
Statskassen	4322	11 766	2944	17 446	17 184	21 037
Statens regnskapsforere	2437	2037	1663	1829	2329	2963
Annen offentlig forvaltning	65	73	158	174	159	191
Forretningsbanker	171	44	128	245	107	117
Sparebanker	244	168	573	512	314	868
Statsbanker	174	427	239	329	272	303
Andre finansinstitusjoner	41	45	132	114	135	61
Postverket (inkl. Postgiro)	1072	542	411	496	457	605
Andre statsforetak	226	395	351	574	373	301
Andre innenlandske sektorer	97	50	46	71	41	55
I alt	8849	15547	6645	21 790	21 370	26 501
Herav:						
Statens og andre offentlige konti ifølge tidligere balanseoppstilling	8296	15240	5766	20 848	20 773	25 400

Kilde: Norges Bank.

Tabell 4. Internasjonale reserver og andre valutabeholdninger (Mill. kroner)

	31/12 1982	31/3 1983	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983	28/2 1984
Norges Banks internasjonale reserver netto (a-b)	48287	41536	46402	43895	50510	53119
a) Offisielle internasjonale reserver	48742	41884	46811	44273	51263	53532
Herav:						
Gull ¹⁾	285	285	285	285	285	285
Reserveposisjon i IMF	1918	2711	2749	2665	3315	3360
Lån til IMF	63	18	—	—	—	—
Spesielle trekkrettigheter i IMF	2213	2224	2419	2668	2074	2081
Bankinnskudd i utlandet og utenlandske verdipapirer	44326	36646	41358	38655	45589	47806
b) Utenlandske kroneinnskudd i Norges Bank	455	348	409	378	753	413
Herav:						
Banker	151	137	132	122	133	86
Andre innskytere	304	211	277	256	620	327
Forretnings- og sparebankers valutabeholdninger netto (a-b)	-14311	-16384	-18877	-15828	-20125	-21776
a) Bankinnskudd i utlandet	11228	7753	10694	9725	9187	7751
b) Kortsiktig gjeld i utlandet	25539	24137	29571	25553	29312	29527
Norges Banks internasjonale reserver og forretnings- og sparebankers valuta- beholdninger netto	33976	24152	27525	28067	30385	31343
Andre sektors valutabeholdninger netto (a-b)	5802	10252	7288	9643	9047	10706
a) Bankinnskudd i utlandet og utenlandske verdipapirer	15594	18911	15652	18201	16582	16665
Herav:						
Rederier	3161	3418	3011	2848	3116	2984
Forsikringsselskaper	2128	2242	2337	2373	2657	2720
Handels- og industriselskaper o.a.	10328	13251	10304	12980	10809	10961
b) Kortsiktige valutalån fra utlandet	9815	8659	8364	8558	7535	5959
Internasjonale reserver og valutabeholdninger i alt	39778	35404	34813	37710	39492	42049

¹⁾ Etter endringer pr. 1. april 1978 i avtalen om Det internasjonale valutafond er den offisielle pris på gullet avskaffet. I likhet med de fleste andre sentralbanker vil imidlertid Norges Bank fortsatt nytte den tidligere offisielle pris på 35 SDR pr. unse ved bokforingen av gullet.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 5. Utenriksregnskap for Norge (Mill. kroner)

	1982	1983	1/1-28/2	
			1983	1984
Eksport av tradisjonelle varer	53 459	60 912	8 764	10 949
Import av tradisjonelle varer	-91 573	-91 765	-13 650	-16 085
Tradisjonell varebalanse	-38 114	-30 853	-4 886	-5 136
Eksport av råolje og naturgass	53 472	63 803	10 462	13 627
Eksport av oljeplattformer (netto)	-238	621	-598	-550
Direkte eksport ved oljevirksomheten ¹⁾	342	445	28	61
Direkte import ved oljevirksomheten	-769	-3 454	-858	-153
Eksport av nye skip	1 551	1 871	261	52
Eksport av eldre skip	4 531	3 986	467	1 418
Import av skip	-6 567	-5 207	-1 776	-1 850
Varebalansen	14 208	31 212	3 100	7 469
Nettoinntekter ved skipsfart	9 861	10 043	1 955	1 662
Nettoinntekter ved oljeboring og annen oljevirksomhet ²⁾	2 427	1 15	217	327
Reisetrafikk, netto	-5 856	-6 676	-756	-745
Andre tjenester, netto	-262	-2 088	-110	228
Vare- og tjenestebalansen	20 378	32 606	4 406	8 941
Rente- og stonadsbalansen	-16 171	-16 327	-3 446	-2 794
A. Driftsbalansen	4 207	16 279	959	6 147
Herav:				
Skipsfart ³⁾	5 074	6 596	376	851
Oljevirksomhet ³⁾	45 422	52 445	6 940	11 694
Andre sektorer	-46 289	-42 762	-6 357	-6 398
B. Langsiktige kapitaltransaksjoner, netto	2 686	-11 278	-2 640	-157
Herav:				
Statsforvaltningen	-9 156	-11 940	-1 569	-2 067
Kommuner, inkl. kommuneforetak	292	-58	-57	-179
Statsbanker	-365	-1 019	-264	-195
Forretnings- og sparebanker	-1 235	-38	-300	504
Andre finansinstitusjoner inkl. Norges Bank	139	392	-166	195
Skipsfart	4 270	756	1 319	325
Oljevirksomhet	7 391	885	-1 302	929
Andre private og statlige foretak	1 350	-256	-301	331
C. Grunnbalansen A+B)	6 893	5 001	-1 681	5 990
D. Kortsiktige kapitaltransaksjoner ekskl. Norges Bank	-2 698	-5 691	-1 568	-3 466
Herav:				
Statsforvaltningen	191	-226	10	-38
Kommuner, inkl. kommuneforetak	-256	426	-8	9
Statsbanker	-30	-76	69	-62
Forretnings- og sparebanker	831	1 113	600	2 179
Andre finansinstitusjoner, ekskl. Norges Bank	23	-726	-160	-254
Skipsfart	-310	-589	-481	-178
Oljevirksomhet	-725	-1 417	-39	-3 648
Andre private og statlige foretak	-1 413	-4 333	-1 361	391
Andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	-1 009	137	-198	-1 865
E. Endring i Norges Banks kortsiktige netto fordringer overfor utlandet (C+D)	4 195	-690	-3 249	2 524
F. Tildelte SDR	-	-	-	-
G. Diverse reguleringer og poster som ikke inngår i internasjonale reserver	7 754	2 913	-5	-85
Endring i Norges Banks internasjonale reserver netto (E+F+G)	11 949	2 223	-3 254	2 609

¹⁾ Korreksjonspost for delte olje- og gassfelt.

²⁾ Inkl. eksport av rørtjenester.

³⁾ Utvalgte poster beregnet av Norges Bank.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 6. Salgskurser for en del valutaer notert på Oslo Børs

		100	100	1	1	1	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
		Danske	Svenske	Pund	U.S.	Canadisk	Tyske	Schw.	Gylden	Belgiske	Franske	100	100	100	100	100	
		kr.	kr.	sterling	dollar	dollar	mark	frs.		frs.	frs.	frs.	frs.	frs.	frs.	frs.	Lire
1978	Gjennomsnitt	95,4976	116,4418	10,0751	5,2501	4,6110	261,7173	295,7602	242,9771	16,7234	116,8504	0,6205					
	Høyest	99,15	119,65	10,565	5,4940	4,9450	275,85	350,60	255,30	17,47	123,00	0,642					
	Lavest	88,55	110,00	9,755	4,6750	4,0035	242,35	254,90	226,20	16,525	104,20	0,588					
1979	Gjennomsnitt	96,6685	118,5765	10,7651	5,0731	4,3322	277,0114	305,2255	253,0594	17,3368	119,4910	0,6147					
	Høyest	99,70	120,75	11,68	5,2290	4,5535	290,30	316,60	263,00	17,845	124,30	0,625					
	Lavest	92,05	116,30	10,105	4,8805	4,1925	270,75	298,95	247,75	16,88	117,00	0,600					
1980	Gjennomsnitt	88,1168	117,7678	11,5152	4,9473	4,2364	272,7022	295,7974	249,3958	16,9736	117,4607	0,5829					
	Høyest	92,65	119,45	12,3950	5,2545	4,4110	288,15	313,60	260,65	17,7250	123,15	0,619					
	Lavest	84,15	115,70	10,95	4,8080	4,1420	257,25	279,25	238,15	16,09	111,95	0,551					
1981	Gjennomsnitt	81,025	114,000	11,5969	5,7570	4,8046	254,782	293,927	230,927	15,5315	106,242	0,5113					
	Høyest	86,45	119,40	13,000	6,2960	5,1110	266,75	332,80	244,35	16,515	114,90	0,562					
	Lavest	78,05	104,05	10,595	5,1255	4,3160	245,10	270,10	220,90	14,975	100,75	0,480					
1982	Gjennomsnitt	77,481	103,039	11,2797	6,4728	5,2473	266,220	318,304	242,045	14,1458	98,260	0,4774					
	Høyest	84,20	111,70	12,440	7,3250	6,000	296,95	353,85	268,95	15,250	104,85	0,515					
	Lavest	73,15	94,40	10,700	5,7865	4,7700	250,35	293,95	227,85	13,230	91,20	0,450					
1983	Gjennomsnitt	80,203	95,57	11,088	7,3128	5,9373	286,42	348,27	256,44	14,34	96,40	0,486					
	Høyest	85,05	97,05	11,525	7,8200	6,2735	300,90	364,10	271,60	15,74	106,90	0,524					
	Lavest	76,95	94,25	10,530	6,9440	5,6675	276,95	340,95	247,70	13,69	91,45	0,462					
Endring:																	
		-0,6	0,2	-3,4	1,1	-2,9	0,8	-2,4	0,5	1,0	0,4	-0,9					
		1/1-31/5 1984 (i prosent)															
1984	Mai																
	Gjennomsnitt	77,957	97,092	10,8759	7,8251	6,0480	284,64	345,18	253,023	14,0146	92,898	0,4653					
	Høyest	78,27	97,40	10,961	7,9120	6,1110	286,09	346,74	254,02	14,087	93,21	0,467					
Lavest	77,59	96,75	10,792	7,7120	5,9858	282,44	343,44	251,48	13,943	92,36	0,462						

Kilde: Oslo Børs, Norges Bank.

Tabell 7a. Bankenes kronelikviditet. Endringsanalyse¹⁾ (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel+/inndragning-	1/1-30/4		Siste 3 mndr. pr. 30/4		Siste 12 mndr. pr. 30/4	
	1983	1984	1983	1984	1983	1984
1. Staten og andre offentlige konti	-10207	-13 108	-16373	-18983	-10045	-13245
2. Publikums kassehold (oppgang -)	1316	1403	347	474	-517	-650
3. Nettosalg av valuta til Norges Bank	3885	15416	4416	12877	8947	21615
4. Bankenes beholdninger av markeds- papirer (oppgang -)	0	1456	1962	4448	112	0
5. Sjekk-kreditter i Norges Bank	-21	98	-108	61	-141	222
6. Likviditetsslån i Norges Bank	4499	-238	4610	2531	1639	-2906
7. Norges Banks andre transaksjoner enn kreditt til banker og kjøp av valuta og markedspapirer fra banker	-900	339	-609	-90	-1529	-617
A. Primærlikvider (1+2+3+4+5+6+7)	-1428	5366	-5755	1318	-1534	4419
Herav:						
a) Kassebeholdning	9	46	-121	46	161	260
b) Folio i Norges Bank	423	-49	493	-608	437	-701
c) Folio i Postgiro	59	111	-67	76	-22	124
d) Statskasseveksler	-1919	5258	-6060	1804	-2110	4736
B. Pliktige primærlikvider ²⁾ (oppgang -)	2840	-6701	2763	-4553	6460	-4856
C. Disponible primærlikvider (A+B)	1412	-1335	-2992	-3235	4926	-437
D. Likviditetsslån i Norges Bank	4499	-238	4610	2531	1639	-2906
E. Frie primærlikvider (C-D)	-3087	-1097	-7602	5766	3287	2469
Beholdningstall, gjennomsnitt i april						
Frie primærlikvider					-4746	-4482
I mill. kroner					-2,1	-1,5
I prosent av forvaltningskapital						

¹⁾ Tallene bygger hovedsakelig på Norges Banks regnskap. Blant annet på grunn av ulik periodisering i forhold til forretnings- og sparebankenes egne oppgaver kan det oppstå avvik fra Statistisk Sentralbyrås bankstatistikk.

²⁾ For banker uten primærreservekrav i henhold til kredittloven antar en at egne krav utgjør 1,4% av forvaltningskapitalen.
Kilde: Norges Bank.

Tabell 7b. Bankenes valutalikviditet. Endringsanalyse (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel+/inndragning-	1/1-30/4		Siste 3 mndr. pr. 30/4		Siste 12 mndr. pr. 30/4	
	1983	1984	1983	1984	1983	1984
1. Gjeld etc. i utlandet	-1211	5619	-2307	5689	9388	7220
2. Tilførsel av valuta fra andre norske sektorer	4215	10132	4892	9395	-1005	13571
3. Nettokjøp av valuta fra Norges Bank	-3885	-15416	-4416	-12877	-8947	-21615
A. Innskudd i utenlandske banker (1+2+3)	-881	335	-1831	2207	-564	-824
B. Innskudd fra utenlandske banker	206	4391	-955	3248	6868	6470
C. Netto valutalikvider (A-B)	-1087	-4056	-876	-1041	-7432	-7294
Beholdningstall pr. utgangen av april						
Netto valutalikvider					-12550	-19844
I mill. kroner					-5,5	-7,4
I prosent av forvaltningskapital						

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 8. Forretningsbankenes balanse (Mill. kroner)

	31/12 1982	31/3 1983	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983	31/3 1984
Eiendeler:						
Primærlikvider	5 344	10 175	4 849	6 446	3 848	9 408
Stats- og statsbankobligasjoner	15949	16132	17326	16767	19503	19771
Private og kommunale obligasjoner	13618	13649	13474	13755	14635	14708
Innskudd i forretningsbanker	1 151	1 255	1 127	1 693	1 301	1 417
Innskudd i sparebanker	462	435	434	429	304	382
Innskudd i utenlandske banker	9754	5979	8890	8527	8355	7690
Lån til utlandet	3 129	3 547	4 212	4 175	6 619	5 947
Utlån til publikum ¹⁾	63 169	66 130	69 098	70 624	70 253	76 851
Lisensierte valutalån til innlendinger	8 545	8 926	9 708	8 929	10 503	10 305
Kronelån til oljevirksomhet	177	319	608	1 150	1 477	1 309
Øvrige eiendeler	7 618	8 190	9 068	11 407	11 194	12 890
Forvaltningskapital	128 916	134 737	138 794	143 902	147 992	160 678
Gjeld og egenkapital						
Innskudd fra kunder i norske kroner	81 446	82 190	82 965	83 532	91 834	94 053
Innskudd fra norske kunder i utenlandsk valuta	5 642	6 008	5 763	6 509	6 870	7 790
Innskudd fra forretningsbanker	1 263	1 421	1 304	2 180	857	816
Innskudd fra sparebanker	2 319	2 235	2 112	3 457	2 835	2 566
Innskudd fra statsbanker	624	507	404	457	470	490
Lån og innskudd fra Norges Bank	1 293	885	3 204	325	1 825	1 852
Lån og innskudd fra utlandet	25 123	23 376	28 418	25 153	29 646	30 290
Annen gjeld	5 597	12 171	8 154	14 720	6 472	11 367
Aksjekapital	2 773	3 030	3 098	3 368	3 546	3 778
Avsetninger, fond etc.	2 829	2 914	3 372	4 201	3 638	4 139
Spesifikasjoner:						
Nettofordringer på utlandet	-11 307	-12 919	-14 199	-11 284	-13 154	-14 631
Total valutaposisjon (inkl. terminforretninger)	469	1 076	-218	678	570	-589
Markedspapirer	0	50	0	1 655	955	2 500

¹⁾ Inkl. utlån via omsetningsdokumenter.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 9. Forretningsbankenes utlån¹⁾ til publikum (Mill. kroner)

	1983			1984		
	Månedlig utlåns- økning	Kumulert utlånsøkning		Månedlig utlåns- økning	Kumulert utlånsøkning	
		Faktiske tall	Sesong- korrigerede tall		Faktiske tall	Sesong- korrigerede tall
Januar	-689	-689	600	1 492	1 492	3 007
Februar	1 029	340	1 142	1 770	3 262	4 226
Mars	2 514	2 854	2 024	2 252	5 514	4 658
April	-105	2 749	2 308			
Mai	1 516	4 265	3 072			
Juni	1 460	5 725	4 354			
Juli	-644	5 081	4 576			
August	954	6 035	5 739			
September	1 109	7 144	5 798			
Oktober	-1 024	6 120	6 434			
November	155	6 275	6 157			
Desember	397	6 672	6 701			

¹⁾ Ekskl. valutalån med lisens, kronelån til oljevirksomhet og PSV-lån.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 10. Forretningsbanker. Utlån¹⁾ og innskudd fordelt på publikumssektorer (Mill. kroner)

	30/9 1982	31/12 1982	31/3 1983	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983
Utlån til:						
Kommuner	2793	2809	2810	2940	3167	3119
Næringslivet	33641	31901	33920	35192	34988	32680
Lønnstakere	26727	28280	29237	30836	32254	34138
Andre private sektorer	182	179	163	130	215	316
Utlån til publikum i alt	63343	63169	66130	69098	70624	70253
Innskudd fra:						
Kommuner	4389	5501	5149	4810	4660	5627
Næringsliv	33962	36024	36675	34915	37133	41303
Lønnstakere	32817	34786	35885	38103	38046	40112
Andre private sektorer	943	970	963	884	852	964
Innskudd fra publikum i alt	72111	77281	78672	78712	80691	88006

¹⁾ Ekskl. valutalån med lisens og kronelån til oljevirksomhet.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 11. Forretningsbankenes utlån¹⁾ fordelt på næringer (Mill. kroner)

	30/9 1982	31/12 1982	31/3 1983	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983
Utlån til:						
Jordbruk og skogbruk	1152	1141	1073	1157	1136	1188
Fiske og fangst	511	557	596	618	602	616
Oljeutvinning og bergverksdrift	288	242	238	167	222	222
Industri	9562	7967	9232	9256	8767	7797
Herav:						
Næringsmidler etc.	1530	1378	1600	1678	1455	1433
Trevarer	992	906	1005	1097	1031	917
Treforedling	897	676	726	730	628	650
Kjemisk produksjon etc.	1045	865	1089	963	834	699
Metaller	698	533	805	590	645	527
Bygging av fartøyer	739	670	575	640	676	624
Verkstedproduksjon	1987	1527	1846	1900	1801	1557
Kraft- og vannforsyning	103	101	92	86	105	70
Bygg og anlegg	2575	2225	2436	2627	2736	2490
Engros-, agentur- og detaljhandel	10340	10264	11020	11398	11213	10246
Hotell- og restaurantdrift	807	815	810	883	918	895
Utenriks sjøfart	495	512	470	502	511	453
Transport, lagring, post- og telekommunikasjon	1769	1843	1933	1995	2065	1990
Finansiering, eiendomsdrift og tjenesteyting til næringslivet	3802	3825	3617	4066	4230	4327
Sosial og personlig tjenesteyting	2237	2410	2403	2437	2483	2385
Utlån til næringslivet i alt	33641	31901	33920	35192	34988	32680

¹⁾ Ekskl. valutalån med lisens og kronelån til oljevirksomhet.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 12. Forretningsbanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter.
Bevilgede og disponerte lån (Mill. kroner)

	Bevilget		Disponerte lån		
	Kassekreditt	Byggelån	Kassekreditt	Byggelån	Nedbetalingslån
1982 Desember	28 656	11 884	14 325	7 712	41 132
1983 Mars	29 359	11 450	16 700	7 416	42 014
1983 Desember	31 280	10 825	15 121	7 150	47 982
1984 Mars	33 421	11 129	18 379	7 656	50 816
Endring i perioden					
1982 Januar/desember	1 828	444	115	167	6 297
1983 " "	2 624	-1 059	796	-562	6 850
1983 1. kvartal	703	-343	2 375	-295	881
1984 " "	2 140	304	3 258	507	2 833

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 13. Forretningsbankenes likviditet¹⁾ (Mill. kroner)

Ved utgangen av måneden	Primær- likvider	Pliktige primær- likvi- der ²⁾	Lån og innskudd fra Norges Bank	Frie primærlikvider (1-2-3)		Netto innskudd i utenlandske banker	Netto innskudd i spare- banker
				I alt	1 % av forv.kap.		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1982 Desember	5 344	7 902	1 294	-3 852	-3,0	-10 974	-1 857
1983 Januar	8 749	7 114	1 022	613	0,5	-10 319	-1 975
Februar	5 659	7 019	1 705	-3 066	-2,4	-11 045	-1 928
Mars	10 175	7 195	885	2 095	1,6	-12 697	-1 800
April	2 933	4 092	4 121	-5 280	-4,0	-11 106	-1 354
Mai	5 556	4 360	325	871	0,6	-16 434	-982
Juni	4 849	4 109	3 204	-2 464	-1,8	-14 101	-1 679
Juli	4 417	4 323	444	-350	-0,3	-9 509	-2 133
August	3 327	4 341	1 271	-2 285	-1,7	12 004	-1 919
September	6 446	4 346	325	1 775	1,2	-10 559	-3 028
Oktober	3 327	4 262	2 263	-3 198	-2,3	-8 374	-3 332
November	6 566	4 570	382	1 614	1,1	-11 212	-2 820
Desember	3 848	4 330	1 825	-2 307	-1,6	-13 934	-2 531
1984 Januar	6 634	5 649	412	573	0,4	-15 756	-1 813
Februar	5 352	5 642	630	-920	-0,6	-14 652	-1 800
Mars	9 408	8 302	1 852	-746	-0,5	-14 132	-2 184
Endring i perioden					(Prosent- poeng)		
1982 Januar/desember	-1 000	-786	-139	-95	0,4	-2 657	-849
1983 " "	-1 496	-3 572	531	1 545	1,4	-2 960	-674
1983 1. kvartal	4 831	-707	-408	5 946	4,6	-1 723	57
1984 " "	5 560	3 972	28	1 560	1,1	-198	347

¹⁾ Tallene bygger på Statistisk Sentralbyrås bankstatistikk. På grunn av ulik periodisering kan det oppstå avvik i forhold til Norges Banks regnskap. Se note 1, tabell 7a.
²⁾ Se note 2, tabell 7a.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 14. Sparebankenes balanse (Mill. kroner)

	31/12 1982	31/3 1983	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983	31/3 1984
Eiendeler:						
Primærlikvider	4 121	5 604	4 640	4 030	3 081	5 989
Stats- og statsbankobligasjoner	8 593	8 610	9 156	8 988	9 511	8 935
Private og kommunale obligasjoner	14 209	14 595	14 839	15 242	16 116	16 148
Innskudd i forretningsbanker	2 207	1 906	1 895	2 966	2 724	2 248
Innskudd i sparebanker	667	769	698	878	1 127	863
Innskudd i utenlandske banker	1 474	1 775	1 804	1 198	834	1 117
Lån til utlandet	570	770	922	1 028	1 155	1 067
Utlån til publikum ¹⁾	53 308	56 168	60 198	57 961	59 958	64 732
Lisensierte valutalån til innlendinger	472	623	833	960	1 057	891
Kronelån til oljevirksomhet	516	590	668	747	869	828
Øvrige eiendeler	2 541	3 667	3 257	6 131	5 252	5 295
Forvaltningskapital	88 678	95 077	98 910	100 129	101 683	108 113
Gjeld og egenkapital:						
Innskudd fra kunder i norske kroner	76 285	78 413	80 535	80 090	85 205	88 303
Innskudd fra norske kunder i utenlandsk valuta	52	135	269	138	77	164
Innskudd fra forretningsbanker	356	647	452	399	556	623
Innskudd fra sparebanker	529	737	691	837	1 118	781
Innskudd fra statsbanker	35	23	19	19	20	14
Lån og innskudd fra Norges Bank	1 229	1 689	1 816	980	2 406	1 919
Lån og innskudd fra utlandet	2 440	3 060	4 060	3 879	3 370	4 301
Annen gjeld	1 943	4 278	4 303	6 533	2 376	4 191
Avsetninger, fond etc.	5 809	6 095	6 765	7 254	6 555	6 844
Spesifikasjoner:						
Nettofordringer på utlandet	-263	-207	-864	-1 133	-843	-1 665
Total valutaposisjon (inkl. terminforretninger)	420	642	64	124	833	403
Markedspapirer	0	105	0	802	495	507

¹⁾ Inkl. utlån via omsetningsdokumenter.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 15. Sparebankenes utlån¹⁾ til publikum (Mill. kroner)

	1983			1984		
	Månedlig utlånsøkning	Faktiske tall	Sesong-korrigerte tall	Månedlig utlånsøkning	Faktiske tall	Sesong-korrigerte tall
Januar	1 222	1 222	1 761	3 444	3 444	4 024
Februar	237	1 459	2 060	-24	3 420	4 167
Mars	1 283	2 742	3 079	1 148	4 568	4 906
April	517	3 259	3 767			
Mai	588	3 847	4 531			
Juni	2 776	6 623	5 825			
Juli	-313	6 310	6 366			
August	-221	6 089	6 969			
September	-1 831	4 258	5 276			
Oktober	-395	3 863	5 654			
November	-88	3 775	5 547			
Desember	2 302	6 077	6 008			

¹⁾ Ekskl. valutalån med lisens, kronelån til oljevirksomhet og PSV-lån.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 16. Sparebanker. Utlån¹⁾ og innskudd fordelt på publikumssektorer (Mill. kroner)

	30/9 1982	31/12 1982	31/3 1983	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983
Utlån til:						
Kommuner	3234	3291	3963	3860	3205	3023
Næringslivet	17386	17970	18949	20472	19419	20112
Lønnstakere	29566	31657	32874	35453	34920	36410
Andre private sektorer	354	373	382	413	416	413
Utlån til publikum i alt	50540	53291	56168	60198	57960	59958
Innskudd fra:						
Kommuner	5125	6282	5692	5966	5486	6841
Næringslivet	14174	14072	15161	14798	15363	15628
Lønnstakere	48350	50998	52504	54931	54265	57246
Andre private sektorer	1495	1578	1623	1652	1608	1031
Innskudd fra publikum i alt	69144	72930	74980	77347	76722	81346

¹⁾ Ekskl. valutalån med lisens og kronelån til oljevirksomhet.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 17. Sparebankenes utlån¹⁾ fordelt på næringer (Mill. kroner)

	30/9 1982	31/12 1982	31/3 1983	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983
Utlån til:						
Jordbruk og skogbruk	4290	4696	4441	5069	4725	5116
Fiske og fangst	385	428	437	486	478	512
Oljeutvinning og bergverksdrift	104	126	216	197	135	123
Industri	2380	2346	2570	2692	2415	2354
Herav:						
Næringsmidler etc.	618	658	726	759	645	640
Trevarer	486	470	506	540	488	465
Treforedling	26	19	33	31	35	31
Kjemisk produksjon etc.	89	84	91	93	94	90
Metaller	31	30	40	39	38	45
Bygging av fartøyer	161	146	162	171	167	158
Verkstedproduksjon	463	472	500	541	487	467
Kraft- og vannforsyning	120	121	119	117	103	104
Bygg og anlegg	1674	1685	1861	2020	1861	1837
Engros-, agentur- og detaljhandel	3580	3371	3880	3907	3806	3916
Hotell- og restaurantdrift	701	694	722	769	691	730
Utenriks sjøfart	16	16	49	15	10	12
Transport, lagring, post- og telekommunikasjon	1120	1201	1183	1390	1221	1274
Finansiering, eiendomsdrift og tjenesteyting til næringslivet	1410	1667	1766	1985	2082	2187
Sosial og personlig tjenesteyting	1606	1619	1705	1825	1892	1946
Utlån til næringslivet i alt	17386	17970	18949	20472	19419	20112

¹⁾ Ekskl. valutalån med lisens og kronelån til oljevirksomhet.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 18. Sparebanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter.
Bevilgede og disponerte lån (Mill. kroner)

	Bevilget		Disponerte lån		
	Kassekreditt	Byggelån	Kassekreditt	Byggelån	Nedbetalingslån
1982 Desember	9 708	9 607	5 713	6 696	40 882
1983 Mars	10 290	9 363	6 089	6 971	43 108
1983 Desember	11 182	9 582	6 694	6 688	46 576
1984 Mars	11 977	9 483	7 081	6 983	50 668
Endring i perioden					
1982 Januar/desember	1 140	-41	523	-36	5 021
1983 " "	1 474	-25	981	-8	5 694
1983 1. kvartal	582	-245	376	275	2 226
1984 " "	794	-99	387	295	4 092

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 19. Sparebankenes likviditet¹⁾ (Mill. kroner)

Ved utgangen av måneden	Primær- likvider	Pliktige primær- likvi- der ²⁾	Lån og innskudd fra Norges Bank (3)	Frie primærlikvider (1-2-3)		Netto innskudd i utenlandske banker	Netto innskudd i forretn.- banker
				I alt	I % av forv.kap.		
	(1)	(2)		(4)	(5)	(6)	(7)
1982 Desember	4 121	4 551	1 229	-1 659	-1,9	-489	1 861
1983 Januar	5 318	5 262	1 267	-1 211	-1,3	-1 355	1 354
Februar	4 996	5 340	1 384	-1 728	-1,9	-1 344	1 727
Mars	5 604	5 502	1 689	-1 587	-1,7	-802	1 259
April	4 888	5 521	2 073	-2 706	-2,8	-1 444	1 034
Mai	5 701	5 622	1 311	-1 232	-1,3	-2 628	678
Juni	4 640	5 613	1 816	-2 789	-2,8	-1 721	1 443
Juli	3 388	3 318	1 232	-1 162	-1,2	-2 020	2 143
August	3 014	3 418	1 906	-2 311	-2,3	-1 376	2 011
September	4 030	3 408	980	-358	-0,4	-2 143	2 567
Oktober	3 387	3 384	1 277	-1 274	-1,3	-1 263	3 295
November	3 771	3 432	1 087	-748	-0,7	-1 814	2 375
Desember	3 081	3 438	2 406	-2 763	-2,7	-1 854	2 168
1984 Januar	4 555	4 267	1 242	-954	-0,9	-3 046	1 359
Februar	4 483	4 366	1 508	-1 391	-1,3	-2 777	1 730
Mars	5 989	6 192	1 919	-2 123	-2,0	-2 450	1 625
Endring i perioden				(Prosent- poeng)			
1982 Januar/desember	-1 181	-2 168	-105	1 092	1,6	-572	1 333
1983 " "	-1 040	-1 113	1 177	-1 104	-0,8	-1 365	307
1983 1. kvartal	1 483	951	460	72	0,2	-313	-602
1984 " "	2 908	2 754	-487	641	0,7	-597	-543

¹⁾ Se note 1, tabell 13.

²⁾ Se note 2, tabell 7a.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 20. Balanse for statsbanker¹⁾ (Mill. kroner)

	30/9 1982	31/12 1982	31/3 1983	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983
Kassebeholdning og bankinnskudd	1 155	972	727	998	858	805
Utlån i alt	102 842	104 964	106 652	107 234	109 159	110 011
Herav:						
Til publikum	99 574	101 924	103 935	104 861	106 498	108 357
Andre fordringer på statskassen	3 191	13 208	3 191	3 191	3 191	3 225
Andre aktiva, inkl. utgifter	8 001	4 443	4 346	8 187	8 942	5 747
Aktiva i alt	115 189	113 587	114 916	119 610	122 150	119 788
Ihendehaverobligasjonslån						
Herav:						
I norske kroner	12 028	11 852	11 706	11 819	12 182	11 963
I utenlandsk valuta	13 950	15 345	15 148	14 689	14 541	14 630
Andre lån	74 573	77 254	77 633	79 792	79 784	83 335
Aksjekapital, fond m.v.	6 779	6 874	6 966	7 080	7 170	7 294
Andre passiva, inkl. inntekter	7 859	2 062	3 463	6 230	8 473	2 566
Passiva i alt	115 189	113 587	114 916	119 610	122 150	119 788

¹⁾ Eksklusive Postgiro og Postsparebanken.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 21. Balanse for private finansieringsselskaper (Mill. kroner)

	30/9 1982	31/12 1982	31/3 1983	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983
Bankinnskudd	697	774	873	993	858	1 175
Utlån til publikum	4 483	4 587	4 655	4 795	4 953	4 973
Utlån til andre sektorer	644	1 051	940	780	824	956
Leasing	3 572	4 279	4 616	5 076	5 611	6 485
Andre aktiva	1 903	1 879	1 066	1 449	1 911	2 661
Aktiva i alt¹⁾	11 299	12 570	12 150	13 093	14 157	16 250
Lån fra andre enn banker	7 106	7 634	8 369	9 018	9 214	8 889
Lån fra banker	1 169	1 446	1 147	1 143	1 300	2 902
Kapital, fond m.v.	1 149	1 170	1 245	1 232	1 231	1 423
Andre passiva	1 875	2 320	1 389	1 700	2 412	3 036
Passiva i alt	11 299	12 570	12 150	13 093	14 157	16 250

¹⁾ Utlån er ført netto.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 22. Balanse for private kredittforetak (Mill. kroner)

	31/12 1982	31/3 1983	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983
Innskudd i norske banker	2553	2437	2898	2695	3315
Andre kortsiktige plasseringer ¹⁾	1657	1714	1775	2398	2055
Utlån til:					
Statskassen	449	335	60	170	0
Publikum ²⁾	33647	35344	36589	37905	40202
Andre	7286	7336	7616	8124	7885
Andre aktiva	367	347	405	375	516
Sum eiendeler	45959	47516	49343	51668	53973
Kortsiktig gjeld ³⁾	1527	1720	1995	2383	1878
Langsiktig gjeld	41237	42394	43934	45547	48190
Herav i.h.h.obl.lån i NOK ⁴⁾	37320	38518	39802	40987	42909
Egenkapital	1340	1485	1509	1511	1654
Andre passiva	868	856	832	1165	1094
Sum gjeld og egenkapital	44972	46455	48270	50606	52816

¹⁾ Omfatter bl.a. opptjente, ikke innbetalte inntekter og forskuddsbetalte kostnader.

²⁾ For avskrivning.

³⁾ Omfatter bl.a. påløpne, ikke forfalte kostnader og innbetalte, ikke opptjente inntekter.

⁴⁾ Egne oppkjøpte ihendehaverobligasjoner er trukket fra.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 23. Balanseutdrag for livsforsikringselskaper (Mill. kroner)

	30/9 1982	31/12 1982	31/3 1983	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983
Aktiva:						
Kassebeholdning og bankinnskudd	2546	2682	2866	2433	2009	2086
Statsobligasjoner	4718	5009	5271	6140	6178	6462
Statsbankobligasjoner	376	343	343	324	342	333
Andre norske ihendehaverobligasjoner	15598	16215	16910	17431	17906	18489
Utlån til publikum	16804	17778	18225	19201	19939	21184
Utlån til andre sektorer	714	764	1033	1083	1201	1300
Andre spesifiserte aktiva	2417	2625	2671	2810	2960	3083
Balanseutdrag i alt	43173	45416	47319	49422	50535	52937

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 24. Balanseutdrag for skadeforsikringselskaper (Mill. kroner)

	30/6 1982	30/9 1982	31/12 1982	31/3 1983	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983
Kassebeholdning og bankinnskudd	4079	4164	4206	3662	3528	3852	3993
Stats- og statsbankobligasjoner	1	1	0	26	58	63	129
Andre norske ihendehaverobligasjoner	145	140	211	193	259	201	286
Utlån til publikum	3741	3958	4108	4371	4280	4744	4620
Utlån til andre sektorer	1341	1527	1427	1480	1357	1557	1583
Andre spesifiserte aktiva	2709	2834	3134	3408	3699	3894	3860
Aktiva i alt	12016	12624	13086	13140	13181	14311	14473

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 25. Beholdning av norske ihendehaverobligasjoner fordelt på långivere (Mill. kroner)

	30/9 1982	31/12 1982	31/3 1983	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983
Folketrygdfondet	19389	19946	20148	20952	21209	21809
Postsparebanken og Postgiro	4954	4978	5174	5284	5327	5922
Livsforsikringselskaper	20692	21567	22524	23895	24426	24348
Forretningsbanker	27464	29570	29782	30800	30522	34279
Sparebanker	22016	22830	23206	23997	24230	25733
Norges Bank	967	977	2425	3413	3399	4885
Private og kommunale pensjonskasser og -fond	3700	3786	4191	4337	4526	4762
Andre (Residual)	4489	5687	9686	7312	7730	10805
I alt ¹⁾	103671	109341	117136	119990	121369	132543

¹⁾ Her satt lik den samlede ihendehaverobligasjonsgjeld i norske kroner, pålydende verdi. Siden institusjonenes beholdninger er oppført med bokført beløp, vil eventuelle kursjusteringer slå ut i restposten.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 26. Kredittilførsel til private og kommuner (Mill. kroner)

	1.-4. kvartal		Budsjett for 1983 fra:	
	1982	1983	nasjonal- budsjett 1983	nasjonal- budsjett 1984
Forretnings- og sparebanker i alt (ekskl. utlån med valutalisens og kronelån til oljevirksomhet) ¹⁾	12088	13740	12200	14000
PSV-lån	900	1002	1500	1500
Forretningsbanker, ekskl. PSV-lån	6175	6678	5800	6750
Sparebanker, ekskl. PSV-lån	5013	6060	4900	5750
Private finansieringsselskaper	2676	2557	1875	2500
Livsforsikring	2062	3400	2800	2800
Pensjonskasser og -fond ²⁾	360	650		
Skadeforsikring	481	525	475	475
Statsbanker ³⁾	7353	6979	7640	7436
Private kredittforetak	5444	6555	8500	9400
Obligasjonsmarkedet	3793	3200		
A. Sum spesifisert kredittilførsel fra innenlandske kilder	34257	37606	33490	36811
B. Statens lån til Statoil	500	2300	9270	5260
C. Forretnings- og sparebankenes utlån med valutalisens og kreditt til oljevirksomhet	4422	4198		
D. Direkte kapitalinngang fra utlandet	9593	-4450		
1) Direkte kapitalinngang til oljeutvinning og rørtransport	5331	-957	12000 ⁴⁾	200 ⁴⁾
2) Annen direkte nettokapitalinngang	4262	-3493		
a) Sjøfart og oljeboring	5298	591		
b) Andre «private og kommuner»	-27	-4221		
c) Annen kapitalinngang og statistiske feil	-1009	137		
E. Sum spesifisert kredittilførsel (A+B+C+D)	48772	39654	54760	42271

¹⁾ Inkl. spesialkvote, i budsjettet for 1983 200 mill. kroner, som er skjønnsmessig fordelt med 100 mill. kroner på forretningsbanker og 100 mill. kroner på sparebanker.

²⁾ Anslag.

³⁾ Inkl. Postgiro, Postsparebanken og Norges Bank.

⁴⁾ Direkte kapitalinngang i alt, samt utlån med valutalisens og kreditt til oljevirksomhet.

Tabell 27. Garantier for lån fra/til publikum (Milliarder kroner)

Pr. utgangen av	1981	1982				1983					1984
	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	4.kv.	1.kv.
Garantert av:											
Private finansieringsselskaper	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
Skade-/kredittforsikrings- selskaper	3,3	3,3	3,5	3,9	4,2	4,3	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
Forretningsbanker	1,8	1,9	2,4	2,7	2,9	2,8	2,7	2,8	2,8	3,4	3,0
Sparebanker	1,6	1,6	1,7	2,2	2,3	2,2	2,0	2,2	2,2	2,7	2,3
I alt	6,8	6,9	7,7	8,9	9,6	9,5	9,3	9,6	9,5	10,8	10,0
Lån fra/til publikum formidlet av megler ifølge oppgaver fra meglerne til Bankinspeksjonen	4,6	5,1	5,5	6,2	7,6	7,3	7,4	8,9	10,3	10,3	10,1

Note:

Bruddet i statistikken er en følge av at garantibegrepet er presisert i henhold til rundskriv fra Bankinspeksjonen. Dessuten er garantier til/fra kommuner og statsforetak inkludert i tallene for bankene. For de øvrige institusjonene skal ny sektorspesifikasjon benyttes senest pr. 31/12-84.

Tabell 28a. Endringer i publikums likviditet (Mill. kroner)³⁾

Likviditetstilførsel (+) Inndragning (-)	1/1-31/12		1/1-30/4	
	1982	1983	1983	1984
I Sentralmyndighetenes inntektsoverskudd m.v. ekskl. oljeskatter ¹⁾ (-)	10274	13381	1149	3338
II Sentralmyndighetenes lånetransaksjoner ²⁾ Herav:	9441	4790	1965	882
Statsbankenes utlånsøkning	6615	6450	2290	2874
III Forretnings- og sparebankenes kredittilførsel (+) og inntektsoverskudd (-)	15093	18213	2563	7838
IV Økning i skattefrie fondsavsetninger og banksparing med skattefradrag (-)	-2711	-4091	-988	-2008
V Innenlandsk likviditetstilførsel (I+...IV)	32097	32293	4504	10045
VI Statens lån til Statoil	500	2300	-	2690
VII Forretnings- og sparebankenes utlån med valutalisens og kronelån til oljevirkksomhet	3168	2840	1214	-283
VIII Publikums netto valutasalg til de private banker, ekskl. salg i forbindelse med oljeskatter	-15731	-17640	-7721	-8034
IX Endring i publikums likviditet i alt (V+VI+VII+VIII) Herav:	20034	19793	-2003	4418
Sedler og mynt	779	817	-1252	-1532
Innskudd på anfordring	6108	6870	1549	3900
Ubenyttede kassekreditter og byggelån	2607	1805	-1905	-1597
Tidsinnskudd ekskl. banksparing med skattefradrag	10540	10301	-395	3647
X Endring i publikums likviditet i prosent av likviditetssmassen	10,5	9,4	8,1	12,6
(Oljeskatter)	29882	30321	12787	18754

Merk: Publikum er i prinsippet definert som andre innenlandske sektorer enn staten, sosiale trygder og banker.

¹⁾ Post I er restbestemt og inkluderer således «Uspesifisert tilførsel og statistiske feil». Videre omfatter posten den del av statens overskudd for lånetransaksjoner og statsbankenes inntektsoverskudd som gir innenlandsk likviditetsvirkning, trygdeforvaltningens inntektsoverskudd samt økning i innstående på skattekonti i banker og Postgiro. Fra anslaget over statens inntektsoverskudd har en, for å komme fram til den innenlandske likviditetsvirkning, korrigert for statens oljeskatter og statens netto renter og stønader til utlandet. Trygdeforvaltningens inntektsoverskudd er antatt å svare tilnærmet til fondsopplegg i folketrygden (inkl. ufordelte renteinntekter) og økning i Rikstrygdeverkets plasseringer i form av kontolån til statskassen og innskudd på Postgiro. Økning i Folketrygdfondet som følge av innlemmelse av andre trygder er holdt utenfor.

²⁾ Omfatter publikums nettokjøp av stats- og statsbankobligasjoner (-), Folketrygdfondets nettokjøp av private og kommunale obligasjoner (+), statsbankenes utlånsøkning (+), statens spesifiserte utlånsøkning og aksjekjøp (+), kontolån til statskassen fra publikum (-) og kreditttilførsel fra Norges Bank, Postgiro og Postsparebanken (+).

³⁾ Tabellen er under revisjon.

⁴⁾ Ekskl. banksparing med skattefradrag og Folketrygdfondets innskudd på termin.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå, Norges Bank samt diverse spesialoppgaver.

Tabell 28b. Sammensetningen av publikums likviditet (Mill. kroner)

Beholdningstall ved utgangen av perioden	Sedler og mynt	Innskudd på anfordring	Ubenyttede kasse-kreditter og byggelån	Sum	Tids-innskudd ⁴⁾	Publikums likviditet i alt	Endring siste 12 mndr. i publikums likviditet i alt		
							Beløp	%	
1970	7284	8270	6420	21974	28050	50024	5708	12,9	
1971	7999	9448	7525	24972	31162	56134	6110	12,2	
1972	8754	11321	8355	28430	34310	62740	6606	11,8	
1973	9444	12890	8901	31235	38511	69746	7006	11,2	
1974	10779	14581	9821	35181	42243	77424	7678	11,0	
1975	12392	16746	11868	41006	48210	89216	11792	15,2	
1976	14257	19760	13663	47680	56782	104462	15246	17,1	
1977	16089	22929	14743	53761	67364	121125	16663	15,9	
1978	17060	24930	15796	57786	76774	134560	13435	11,1	
1979	17731	27839	18804	64374	88805	153179	18619	13,8	
1980	18822	32324	19769	70315	100128	170443	18237	12,0	
1981	20150	34710	22804	77664	113185	190849	20406	12,0	
1982	Januar	19490	37629	23724	80843	115025	195868	20351	11,6
	Februar	19213	35418	22791	77422	115164	192586	19064	11,0
	Mars	18981	37238	22216	78435	116258	194693	23532	13,8
	April	19047	36745	22236	78028	115263	193291	19829	11,4
	Mai	19074	36970	22399	78443	114924	193367	21934	12,8
	Juni	19339	40703	22864	82906	114389	197295	19835	11,2
	Juli	19595	39251	24276	83122	116351	199473	20148	11,2
	August	19141	38466	23667	81274	116468	197742	17270	9,6
	September	20461	40377	23559	84397	116173	200570	17541	9,6
	Oktober	20561	40627	24514	85702	116310	202012	16228	8,7
	November	20038	40540	24894	85476	113304	198780	17061	9,4
	Desember	20929	40818	25411	87158	123725	210883	20034	10,5
1983	Januar	19997	42377	25128	87502	124884	212386	16518	8,4
	Februar	20142	43179	24143	87464	125637	213101	20515	10,7
	Mars	19747	42317	23285	85350	125337	210687	15994	8,2
	April	19677	42367	23506	85550	123330	208880	15589	8,1
	Mai	19465	42486	23698	85649	121735	207384	14017	7,3
	Juni	20066	45828	24285	90197	123774	213971	16676	8,5
	Juli	20040	46437	26175	92652	126773	219425	19952	10,0
	August	19585	44411	25242	89238	126702	215940	18198	9,2
	September	21038	46519	25420	92977	124758	217735	17165	8,6
	Oktober	20912	47096	26743	94751	126761	221512	19500	9,7
	November	20562	47488	26975	95025	123238	218263	19483	9,8
	Desember	21746	47688	27216	96650	134026	230676	19793	9,4
1984	Januar	20655	49506	26203	96364	136515	232879	20493	9,7
	Februar	20626	50428	26232	97286	138349	234981	21880	10,3
	Mars	20443	50387	25910	96740	139061	235147	24460	11,6
	April	20214	51588	25619	97421	137673	235094	26214	12,6

Se noter for tabell 28a.

Tabell 29. Utvalgte økonomiske indikatorer (Sesongkorrigerede tall 1975=100¹⁾)

	1981				1982				1983				1984			
	1981	1982	1983	K2	K3	K4	K1	1984	%-vis endring siste 4 kvartaler	Mars	April	Mai				
Eiterspørsel-Produksjon																
Detailformsetningsvolum 1979=100	101,9	101,7	100,8	100,2	100,1	100,4	101,8		-0,8	102,9	100,1	-				
Ulførte industriinvesteringer, verdi 1975=100	154,0	137,5	114,0	111,2	110,8	118,0	-		-1,9	-	-	-				
Bygg igangsatt, i alt, 1000 kvm	486,9	518,6	499,2	531,1	526,8	458,2	468,3		-2,9	480,6	359,8	-				
Herav: Bøliger	299,3	308,8	262,8	289,4	268,5	215,4	226,6		-21,2	215,4	173,5	-				
Bergverk og industri	52,0	55,7	44,0	45,2	46,9	4109	34,3		-20,1	36,3	28,1	-				
Produksjon i bergverk m.v., industri og kraftforsyning 1975=100	99,0	98,7	106,2	104,4	109,7	109,7	109,3		6,8	107,3	111,5	-				
Utvinning av råolje og gass 1975=100 ²⁾	96,2	97,8	112,4	109,0	102,9	123,1	130,1		13,7	128,4	125,3	-				
Industriproduksjon i alt 1975=100	99,2	97,2	96,5	96,0	95,7	97,7	97,1		0,7	96,0	98,9	-				
Herav: Skjermet 1975=100	92,7	93,3	93,9	94,7	92,8	92,6	95,1		0,3	93,0	96,1	-				
Utekonkurrerende 1975=100	103,2	97,4	104,1	104,4	104,7	110,5	111,3		14,9	111,2	107,9	-				
Hjemmekonkurrerende 1975=100	99,1	97,1	93,8	92,8	92,0	94,6	92,5		-3,5	91,0	94,9	-				
Arbeidsmarked																
Registrerte arbeidsløse, 1000	28,44	41,39	63,55	61,96	66,11	64,55	69,76		13,3	67,15	68,36	64,30				
Ledige plasser, 1000	6,52	5,04	3,26	3,23	2,69	3,19	4,40		12,8	4,53	3,18	-				
Sysselsatte i alt, millioner	1,934	1,946	1,956	1,963	1,965	1,975	1,979		2,9	-	-	-				
Priser - Kostnader																
Konsumpriser, 1979=100	126,0	140,3	152,1	150,8	153,0	156,3	157,9		6,5	158,7	159,9	160,6				
Lønnskostnader pr. produsert enhet (LPE) i industrien	111,3	121,6	126,2	127,2	125,5	129,0	-		1,0	-	-	-				
Herav: Timekostnader	112,6	126,0	136,8	136,4	135,5	140,8	-		7,1	-	-	-				
Timeproduktivit	101,3	103,8	108,5	107,2	108,0	109,1	-		6,0	-	-	-				
Utenrikshandel - Markedsvekst																
Eksportvolum, trad. varer ³⁾	103,3	102,0	111,6	110,3	113,3	114,3	119,6		10,1	-	-	-				
Importvolum, - " -	96,2	96,9	91,7	85,5	96,2	96,8	101,3		14,9	-	-	-				
Eksportpriser, - " -	107,0	110,2	114,6	112,5	115,3	118,5	122,4		9,5	-	-	-				
Importpriser, - " -	107,2	111,6	117,2	116,7	117,2	117,9	121,0		3,5	-	-	-				
Bytteforhold, - " -	99,8	98,7	97,8	96,4	98,4	100,5	101,2		5,8	-3,00	-3,13	-				
Varebalanse, - " - , mrd.kr.	-33,41	-39,26	-32,26	-8,02	-7,97	-7,79	-8,60		-	2,83	3,06	-				
Varebalanse, u/skip og plattform, mrd.kr.	14,68	14,21	31,59	7,93	7,87	9,24	10,40		-	-	-	-				
Ind.prod. viktigste markedsland	98,7	97,1	99,5	99,6	99,7	101,4	-		5,3	-	-	-				
Imp.volum, viktigste markedsland	94,6	96,9	100,5	100,2	101,1	102,6	-		7,5	-	-	-				
Konkurransesevneindikatorer⁴⁾																
Relative LPE i industrien,	103,0	106,3	103,1	102,3	102,3	103,9	-		-1,1	-	-	-				
Relative eksp.priser, bearb... varer	97,3	93,2	92,3	90,7	91,7	93,8	-		3,9	-	-	-				
Relative konsumpriser	97,2	98,2	-	-	-	-	-		-0,7	-	-	-				

1) 1980 er basissår for alle serier der ikke noe annet er angitt.

2) Ikke sesongkorrigerede tall.

3) Uten skip, plattformer, råolje og gass.

4) To kvartalers glennomsnitt av sesongkorrigerede tall.

Kilde: Originaltallene er i hovedsak hentet fra Statistisk Sentralbyrå, IMF og OECD. De er sesongkorrigeret ved hjelp av X-11 Census Method, multiplikativ metode. Registrerte arbeidsledige er sesongkorrigeret ved additiv metode.

Tabell 30. Forretningsbanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner¹⁾

	1. kvartal 1983		2. kvartal 1983		3. kvartal 1983		4. kvartal 1983		1. kvartal 1984	
	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest
Veksler										
Rente	12,6	14,4	12,7	14,4	12,5	14,2	12,5	14,2	12,5	14,3
Provisjon	1,1	1,9	1,1	1,9	1,2	1,9	1,3	1,9	1,2	1,9
Engangsprovisjon	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3	0,3	0,4
Utlån mot avbetalingskontrakter										
Rente	13,3	14,9	13,3	14,9	13,3	14,9	13,2	14,9	13,2	14,9
Provisjon	0,7	1,1	0,7	1,1	0,8	1,1	0,7	1,1	0,8	1,1
Engangsprovisjon	0,2	0,5	0,2	0,5	0,2	0,5	0,2	0,5	0,3	0,6
Kassekreditter										
Rente	12,8	12,9	12,8	12,9	12,3	12,4	12,1	12,5	12,1	12,5
Provisjon	0,8	1,5	0,8	1,5	0,8	1,4	0,8	1,3	0,8	1,4
Engangsprovisjon	0,4	0,6	0,4	0,6	0,4	0,6	0,4	0,6	0,5	0,7
Boligbyggelån godkjent av statens boligbanker										
Rente	9,9	10,7	10,0	10,7	10,0	10,7	10,0	10,1	10,0	10,0
Provisjon	1,3	1,4	1,3	1,4	1,3	1,4	1,3	1,4	1,3	1,4
Engangsprovisjon	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4	0,5	0,6
Byggelån i alt ekskl. boligbyggelån godkjent av statens boligbanker										
Rente	12,0	12,5	12,0	12,5	11,7	12,1	11,8	12,3	11,8	12,3
Provisjon	1,4	1,8	1,4	1,9	1,4	1,9	1,4	1,8	1,4	1,7
Engangsprovisjon	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4	0,4	0,5
Andre utlån under ett år										
Rente	11,8	15,8	12,2	15,7	12,0	15,6	12,2	15,7	12,2	15,6
Provisjon	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,2
Engangsprovisjon	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,5	0,5	0,6
Parter i ansvarlig lånekapital										
Rente	11,8	14,7	11,9	14,8	11,8	14,8	11,9	14,8	11,9	14,9
Provisjon	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Engangsprovisjon	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,4	0,4
PSV-lån										
Rente	10,9	11,9	11,0	12,2	11,0	12,1	11,1	12,0	11,1	12,0
Provisjon	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Engangsprovisjon	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4	0,4	0,5
Andre utlån ett år og over										
Rente	11,6	16,1	11,6	16,1	11,6	15,9	11,6	15,6	11,6	15,7
Provisjon	0,0	0,3	0,0	0,3	0,0	0,3	0,0	0,0	0,1	0,4
Engangsprovisjon	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,5	0,5	0,6
Utlån i alt										
Rente	12,0	14,3	12,1	14,3	11,8	14,0	11,8	14,0	11,8	14,0
Provisjon	0,5	1,0	0,5	1,0	0,5	0,9	0,5	0,9	0,5	0,9
Engangsprovisjon	0,4	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,5	0,6
Kortsiktige utlån²⁾										
Rente	12,6	13,1	12,6	13,1	12,2	12,7	12,1	12,9	12,1	12,8
Provisjon	0,9	1,4	0,9	1,5	0,8	1,4	0,8	1,3	1,0	1,2
Engangsprovisjon	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,4	0,5
Mellomlange og langsiktige utlån²⁾										
Rente	11,5	16,1	11,6	16,1	11,6	15,9	11,6	15,6	11,6	15,7
Provisjon	0,0	0,3	0,0	0,3	0,0	0,3	0,0	0,3	0,1	0,4
Engangsprovisjon	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,5	0,5	0,6

1) Rente og provisjon i prosent p.a.

Engangsprovisjon i prosent av lånebeløp.

Rente- og provisjonssatsene er veide gjennomsnitt av det de enkelte banker oppgir som vanlig laveste, henholdsvis høyeste sats for de forskjellige arter av utlån. Provisjonssatsene for kassekreditt og byggelån refererer seg til bevilgede beløp.

2) Refererer seg til tilsvarende begrep i finansministerens renteerkklæring.

Kortsiktige utlån omfatter: Veksler, utlån mot avbetalingskontrakter, kassekreditter, byggelån i alt ekskl. boligbyggelån godkjent av statens boligbanker, og andre utlån med løpetid under ett år.

Mellomlange og langsiktige utlån omfatter: Parter i ansvarlig lånekapital og andre utlån med løpetid ett år og over.

Note: Endret primærmateriale medfører at tallene avviker noe fra tidligere publiserte tall.

Merk: Oppgavene fra bankene er for øvrig beheftet med en viss usikkerhet, og små endringer i tallene må ikke tillegges noen vekt.

Kilde: Norges Bank.

Tabell 31. Sparebanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner¹⁾

	1. kvartal 1983		2. kvartal 1983		3. kvartal 1983		4. kvartal 1983		1. kvartal 1984	
	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest
Veksler										
Rente	13,5	14,4	13,5	14,6	13,4	14,6	13,5	14,4	13,1	14,2
Provisjon	0,9	1,0	0,8	1,0	0,6	0,7	0,8	0,8	0,9	1,0
Engangsprovisjon	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Utlån mot avbetalingskontrakter										
Rente	14,8	15,7	14,3	15,3	14,0	15,4	14,9	15,7	14,8	15,6
Provisjon	0,3	0,6	0,3	0,6	0,3	0,7	0,5	0,7	0,6	0,7
Engangsprovisjon	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,5
Kassekreditter										
Rente	11,9	12,8	11,9	12,8	11,4	12,4	11,6	13,2	11,6	12,6
Provisjon	0,5	1,3	0,5	1,3	0,5	1,3	0,4	1,3	0,4	1,3
Engangsprovisjon	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,2	0,2
Boligbyggelån godkjent av statens boligbanker										
Rente	9,5	9,5	9,6	9,6	9,9	9,9	10,0	10,0	10,0	10,0
Provisjon	1,1	1,3	1,1	1,4	1,1	1,3	1,2	1,3	1,2	1,3
Engangsprovisjon	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2
Byggelån i alt ekskl. boligbyggelån godkjent av statens boligbanker										
Rente	11,6	12,5	11,6	12,5	11,5	12,3	11,6	12,2	11,6	12,4
Provisjon	1,3	1,9	1,3	1,9	1,4	1,9	1,5	1,9	1,5	1,8
Engangsprovisjon	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
Andre utlån under ett år										
Rente	12,3	15,6	12,0	15,7	12,1	15,9	12,3	16,1	12,3	15,6
Provisjon	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
Engangsprovisjon	0,3	0,7	0,3	0,8	0,3	0,8	0,3	0,8	0,7	0,8
Parter i ansvarlig lånekapital										
Rente	10,7	14,3	10,7	14,3	10,7	14,3	12,4	14,5	12,3	14,4
Provisjon	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Engangsprovisjon	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
PSV-lån										
Rente	10,7	11,8	10,7	11,8	11,1	12,0	11,1	12,0	11,1	12,2
Provisjon	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Engangsprovisjon	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,5	0,5
Andre utlån ett år og over										
Rente	10,2	15,6	10,2	15,7	11,2	15,7	10,9	15,5	10,9	15,5
Provisjon	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Engangsprovisjon	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,6	0,6
Utlån i alt										
Rente	10,6	14,4	10,6	14,6	11,2	14,5	11,2	14,5	11,1	14,4
Provisjon	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,4
Engangsprovisjon	0,2	0,4	0,2	0,4	0,2	0,4	0,2	0,4	0,4	0,5
Kortsiktige utlån²⁾										
Rente	11,7	13,0	11,9	13,0	11,6	12,8	11,9	13,2	11,7	12,9
Provisjon	0,8	1,4	0,8	1,4	0,7	1,3	0,6	1,4	0,7	1,3
Engangsprovisjon	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,3
Mellomlange og langsiktige utlån²⁾										
Rente	10,2	15,6	10,2	15,7	11,2	15,7	10,9	15,5	11,0	15,5
Provisjon	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Engangsprovisjon	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,6	0,6

¹⁾ og ²⁾ Se noter til tabell 30.

Note: Se tabell 30.

Se for øvrig merknad til tabell 30.

Kilde: Norges Bank.

Tabell 32. Forretningsbanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner (Prosent p.a.)¹⁾

	Follo- innskudd	Lønns- konti	Anfor- dring i alt	3mndr. oppsigelse	12 mndr. oppsigelse	Langtids- sparing	Termin og andre vilkår under 1 år	1 år og over	Bundne innskudd i alt	Tids- innskudd	Alle innskudd
1. kvartal 1983											
Lavest
Høyest
2. kvartal 1983											
Lavest
Høyest
3. kvartal 1983											
Lavest
Høyest
4. kvartal 1983											
Lavest
Høyest
1. kvartal 1984											
Lavest	0,4	5,0	2,4	5,2	6,2	9,0	7,8	9,3	8,1	7,5	6,4
Høyest	2,3	8,7	5,0	5,3	8,4	10,8	13,4	11,7	8,7	11,2	9,9

¹⁾ Se merknad til tabell 30.
Tall for 1983 vil bli publisert senere.
Kilde: Norges Bank

Tabell 33. Sparebanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner (Prosent p.a.)¹⁾

	Folio- innskudd	Lønns- konti	Anfor- dring i alt	3 mndr. oppsigelse	12 mndr. oppsigelse	Langtids- sparing	Termin og andre vilkår under 1 år	1 år og over	Bundne innskudd	Tids- innskudd i alt	Alle innskudd
1. kvartal 1983											
Lavest
Høyest
2. kvartal 1983											
Lavest
Høyest
3. kvartal 1983											
Lavest
Høyest
4. kvartal 1983											
Lavest
Høyest
1. kvartal 1984											
Lavest	2,1	5,0	3,9	4,8	7,0	8,9	7,4	8,5	8,6	7,3	6,6
Høyest	3,7	8,1	6,4	5,8	8,3	10,8	12,9	11,7	8,6	9,7	9,0

¹⁾ Se merknad til tabell 30.

Tall for 1983 vil bli publisert senere.

Kilde: Norges Bank

Tabell 34. Kortsiktige rentesatser (Prosent p.a.)

		Interbankrenten – dagslån Gjennomsnitt	Renter på NOK, beregnet på grunnlag av terminkurser. Gjennomsnitt		Marginalren- ten på banke- nes lån i Norges Bank pr. utgangen av måneden ¹⁾	Gjennomsnitts- renten på bankenes lån i Norges Bank		
			1 mnd.	3 mnd.				
1982	Januar	11,8	12,0	13,3	13,8	11,9	10,7	
	Februar	12,1		13,0	14,0	12,6		
	Mars	13,0		15,1	15,2	12,5		
	April	18,0	15,5	20,4	16,9	12,5		11,8
	Mai	16,9		19,8	17,1	12,2		
	Juni	12,5	14,7	15,0	15,5	12,6		9,0
	Juli	17,1		17,9	16,5	10,9		
	August	13,0	15,1	14,7	14,9	11,1		9,6
	September	12,1		13,4	14,8	10,9		
	Oktober	15,3	13,7	16,3	15,6	11,0		9,4
	November	14,1		15,8	15,4	11,0		
	Desember	11,0	12,6	14,6	14,7	11,0		9,2
1983	Januar	12,1	11,8	13,6	13,6	11,0	9,1	
	Februar	11,4		13,1	13,7	11,0		
	Mars	12,3		14,0	14,0	10,6		
	April	12,9	12,6	13,7	13,4	10,8		9,1
	Mai	13,7		14,2	13,7	10,0		
	Juni	11,9	12,8	13,1	13,2	10,7		8,7
	Juli	11,9		13,1	13,1	11,8		
	August	12,6	12,3	13,0	13,0	12,5		10,1
	September	11,6		12,9	13,1	8,9		
	Oktober	12,1	11,9	13,4	13,2	11,9		9,6
	November	12,4		13,3	13,0	10,5		
	Desember	12,3	12,4	12,8	12,6	13,4		10,0
1984	Januar	13,1	12,4	13,1	13,0	11,1	9,9	
	Februar	11,7		13,1	13,1	12,2		
	Mars	13,3	13,1	13,4	13,4	10,4		
	April	12,9		13,4	13,3	12,9		
	Mai	13,0		13,1	12,9	11,3		

¹⁾ Marginalrenten er renten på bankenes dyreste lån i Norges Bank.
Kilde: Norges Bank

Tabell 35. Livsforsikringselskaper. Gjennomsnittlige rentesatser etter utlansform pr. utgangen av året (Prosent p.a.)

	Pantelån		Poliselån	Andre utlån	Utlån i alt
	I alt	Herav til boligformål			
Alle utlån:					
1972	6,4	6,0	6,2	6,4	6,4
1973	6,5	6,0	6,5	6,6	6,5
1974	7,0	6,5	7,5	7,3	7,1
1975	7,3	6,8	7,5	7,4	7,3
1976	7,6	7,3	7,5	7,8	7,7
1977	7,8	7,5	8,9	8,4	7,9
1978	8,9	8,7	9,0	9,6	9,0
1979	9,0	8,8	9,0	9,6	9,2
1980	9,5	9,2	9,9	9,9	9,6
1981	10,4	9,9	9,9	11,5	10,6
1982	11,2	10,8	10,9	12,0	11,3
1983	11,9	11,5	11,9	12,4	12,0
Nye utlån:					
1976					
Lavest	7,8	7,5	7,5	7,5	7,8
Høyest	8,6	8,4	7,8	9,8	8,8
1977					
Lavest	9,3	9,0	9,3	9,0	9,2
Høyest	9,5	9,1	9,3	10,6	9,7
1978					
Lavest	9,3	9,0	9,3	10,0	9,5
Høyest	9,6	9,1	9,3	11,0	9,9
1979					
Lavest	9,4	9,0	9,1	9,9	9,5
Høyest	9,7	9,0	9,1	11,0	9,9
1980					
Lavest	10,5	10,0	10,0	10,0	10,4
Høyest	10,9	10,1	10,0	11,9	11,0
1981					
Lavest	11,0	10,0	10,3	10,1	10,4
Høyest	11,7	10,1	10,3	12,0	11,1
1982					
Lavest	12,1	11,6	10,9	12,0	12,1
Høyest	12,4	11,8	10,9	14,5	12,8
1983					
Lavest	12,1	11,6	11,9	12,5	12,1
Høyest	12,3	11,8	11,9	12,6	12,3

Kilde: Norges Bank

Tabell 36. Gjennomsnittlige rente- og provisjonssatser på disponerte utlån i norske kroner pr. utgangen av året¹⁾

	1980		1981		1982		1983	
	Renter	Renter og provisjoner	Renter	Renter og provisjoner	Renter	Renter og provisjoner	Renter	Renter og provisjoner
Veksler								
Forretningsbanker	12,2	13,1	12,7	13,6	13,5	14,6	13,3	14,2
Sparebanker	12,6	13,1	13,5	14,1	13,7	14,2	13,9	14,2
I alt	12,3	13,1	12,8	13,7	13,5	14,5	13,3	14,2
Utlån mot avbetalingskontrakter								
Forretningsbanker	13,0	13,2	13,4	13,5	13,9	14,1	14,2	14,3
Sparebanker	13,2	13,5	14,2	14,4	14,8	14,9	14,8	15,1
I alt	13,0	13,2	13,6	13,7	17,4	14,2	14,4	14,5
Kassekreditter								
Forretningsbanker	11,1	14,0	12,6	14,9	12,7	14,7	11,8	13,6
Sparebanker	10,9	12,9	12,2	14,1	12,5	14,3	12,3	13,8
I alt	11,1	13,7	12,5	14,7	12,6	14,6	12,0	13,6
Boligbyggelån godkjent av statens boligbanker								
Forretningsbanker	8,2	10,4	8,5	10,9	9,7	12,2	10,1	12,3
Sparebanker	8,0	10,0	8,1	10,2	9,7	11,8	10,2	12,1
I alt	8,1	10,2	8,3	10,5	9,7	11,9	10,2	12,2
Byggelån i alt ekskl. boligbyggelån godkjent av statens boligbanker								
Forretningsbanker	10,7	13,2	11,6	14,0	11,7	14,1	11,6	13,8
Sparebanker	10,6	12,8	11,3	13,5	11,7	13,8	11,9	14,0
I alt	10,6	13,0	11,5	13,8	11,7	14,0	11,7	13,9
Andre utlån under ett år								
Forretningsbanker	9,0	9,0	11,3	11,3	12,4	12,4	11,5	11,5
Sparebanker	12,7	12,7	13,6	13,6	13,9	13,9	13,5	13,5
I alt	10,1	10,1	11,9	11,9	12,8	12,8	12,1	12,1
Parter i ansvarlig lånekapital								
Forretningsbanker	.	.	11,0	11,0	12,2	12,2	11,7	11,7
Sparebanker	.	.	11,7	11,7	9,2	9,2	10,0	10,0
I alt	.	.	11,1	11,1	11,4	11,4	11,0	11,0
PSV-lån								
Forretningsbanker	.	.	9,3	9,3	10,6	10,6	11,6	11,6
Sparebanker	.	.	9,8	9,8	10,9	10,9	11,7	11,7
I alt	.	.	9,6	9,6	10,8	10,8	11,7	11,7
Andre utlån ett år og over								
Forretningsbanker	.	.	12,2	12,2	12,8	12,8	12,6	12,6
Sparebanker	.	.	11,9	11,9	12,5	12,5	12,7	12,7
I alt	.	.	12,1	12,1	12,6	12,6	12,6	12,6
Utlån i alt								
Forretningsbanker	11,4	12,5	12,1	13,1	12,6	13,4	12,2	12,8
Sparebanker	11,3	11,8	11,7	12,3	12,3	12,8	12,5	12,9
I alt	11,4	12,2	12,0	12,7	12,4	13,1	12,4	12,9
Kortsiktige utlån²⁾								
Forretningsbanker	11,1	13,4	12,4	14,3	12,6	14,3	11,9	13,3
Sparebanker	11,1	12,9	12,1	13,8	12,5	14,1	12,5	13,9
I alt	11,1	13,2	12,3	14,1	12,5	14,3	12,1	13,5
Mellomlange og langsiktige utlån²⁾								
Forretningsbanker	11,9	11,9	12,2	12,2	12,7	12,7	12,6	12,6
Sparebanker	11,7	11,7	11,9	11,9	12,5	12,5	12,7	12,7
I alt	11,8	11,8	12,1	12,1	12,6	12,6	12,6	12,6

¹⁾ Rente- og provisjonssatsene er veide gjennomsnitt i prosent p.a. Provisjonssatsene for kassekreditter og byggelån er beregnet ved å ta hensyn til utnyttingsgraden av bevilgede beløp i de enkelte banker. Foreløpige tall.

²⁾ Tilsvarende henholdsvis «kortsiktige» og «mellomlange og langsiktige» utlån i finansministerens renteerklæring. Se fotnote 2 til tabell 30.

Kilde: Norges Bank.

Tabell 37. Forretningsbankenes utlån etter utlånsform og rentesats inkl. løpende provisjoner¹⁾.
Pr. 31. desember 1983

Rente- intervall	Kassekreditter		Kortsiktige utlån ²⁾		Mellomlange og langsiktige utlån ³⁾		Utlån i alt	
	Gj.sn. rente- og prov.sats	Andel av utlån	Gj.sn. rente- og prov.sats	Andel av utlån	Gj.sn.- rente- og prov.sats	Andel av utlån	Gj.sn. rente- og prov.sats	Andel av utlån
0-4,99	1,56	3,4	0,96	5,0	2,98	2,0	1,65	3,2
5,0-5,99	5,72	0,2	5,36	0,4	5,45	0,6	5,42	0,5
6,0-6,99	6,03	0,2	6,19	0,3	6,46	1,2	6,42	0,8
7,0-7,99	7,48	0,3	7,35	0,1	7,42	0,8	7,41	0,5
8,0-8,99	8,57	0,0	8,05	0,6	8,29	1,0	8,22	0,8
9,0-9,99	9,43	0,2	9,37	0,2	9,39	1,2	9,37	0,8
10,0-10,99	10,17	0,4	10,18	1,5	10,58	5,5	10,49	3,9
11,0-11,99	11,46	1,6	11,4	2,2	11,55	17,1	11,55	11,2
12,0-12,99	12,77	23,1	12,67	20,1	12,42	21,8	12,48	22,7
13,0-13,99	13,61	41,9	13,55	34,4	13,33	21,2	13,45	25,7
14,0-14,99	14,38	13,9	14,39	15,9	14,25	17,0	14,31	16,0
15,0-15,99	15,24	6,6	15,30	8,8	15,24	7,9	15,27	8,0
16,0-16,99	16,38	1,6	16,33	3,9	16,07	2,5	16,21	3,0
17,0-17,99	17,40	2,0	17,37	2,4	17,11	0,2	17,35	1,1
18,0-18,99	18,45	1,1	18,33	1,6	18,03	0,0	18,32	0,7
19,0-19,99	19,67	0,5	19,60	0,4	19,37	0,0	19,59	0,2
20,0 og over	21,47	3,0	21,43	2,2	20,31	0,0	21,45	0,9
I alt	13,57	100,0	13,31	100,0	12,57	100,0	12,84	100,0

¹⁾ Rente- og provisjonssatsene er veide gjennomsnitt i prosent p.a. Provisjonssatsene for kassekreditter og byggelån er beregnet ved å ta hensyn til utnyttingsgraden av bevilgede beløp i de enkelte banker. Refererer seg til tilsvarende begrep i finansministerens renteerklæring.

²⁾ Kortsiktige utlån omfatter: Veksler, utlån mot avbetalingskontrakter, kassekreditter, byggelån ialt ekskl. boligbyggelån godkjent av statens boligbanker, og andre utlån med løpetid under ett år.

³⁾ Mellomlange og langsiktige utlån omfatter: Parter i ansvarlig lånekapital og andre utlån med løpetid ett år og over. Kilde: Norges Bank (foreløpige tall).

Tabell 38. Sparebankenes utlån etter utlånsform og rentesats inkl. løpende provisjoner¹⁾.
Pr. 31. desember 1983

Rente- intervall	Kassekreditter		Kortsiktige utlån ²⁾		Mellomlange og langsiktige utlån ³⁾		Utlån i alt	
	Gj.sn. rente- og prov.sats	Andel av utlån	Gj.sn. rente- og prov.sats	Andel av utlån	Gj.sn.- rente- og prov.sats	Andel av utlån	Gj.sn. rente- og prov.sats	Andel av utlån
0-4,99	1,00	0,1	0,75	0,3	0,73	0,2	0,74	0,2
5,0-5,99	5,00	0,0	5,01	0,2	5,11	0,1	5,05	0,1
6,0-6,99	6,00	0,0	6,17	0,1	6,26	0,5	6,25	0,4
7,0-7,99	7,33	0,0	7,41	0,3	7,37	0,9	7,37	0,7
8,0-8,99	8,43	0,0	8,35	0,3	8,39	1,3	8,38	1,0
9,0-9,99	9,06	0,1	9,08	0,2	9,13	0,7	9,12	0,6
10,0-10,99	10,47	0,2	10,41	0,6	10,39	2,6	10,35	2,3
11,0-11,99	11,45	1,1	11,48	1,8	11,28	13,2	11,40	12,9
12,0-12,99	12,47	23,5	12,49	17,2	12,24	32,0	12,26	29,7
13,0-13,99	13,49	44,9	13,45	40,8	13,17	25,2	13,27	26,9
14,0-14,99	14,40	21,2	14,39	22,0	14,14	14,1	14,22	14,9
15,0-15,99	15,23	2,0	15,33	8,5	15,09	7,0	15,15	6,9
16,0-16,99	16,39	1,3	16,28	3,1	16,04	2,0	16,11	2,2
17,0-17,99	17,39	1,2	17,29	1,2	17,01	0,2	17,20	0,4
18,0-18,99	18,13	1,6	18,10	1,6	18,07	0,0	18,09	0,4
19,0-19,99	19,37	0,7	19,36	0,4	19,00	0,0	19,37	0,1
20,0 og over	22,84	2,1	22,94	1,4	20,5	0,0	22,9	0,3
I alt	13,82	100,0	13,85	100,0	12,69	100,0	12,89	100,0

Noter, se foregående tabell.

Kilde: Norges Bank (foreløpige tall).

Norges Bank Oslo

	<i>Postadresse</i>	<i>Telefon</i>	<i>Telex</i>
Hovedsetet	Postboks 336 Sentrum, 0101 Oslo 1	(02) 41 21 20	71369 nbank n
Valutaavdelingen	Postboks 735 Sentrum, 0101 Oslo 1	(02) 41 01 50	71375 nbfdp n

Norges Banks seddel- og myntproduksjon

Norges Banks Seddeltrykkeri	Nedre Slottsgt. 1 b, 0101 Oslo 1	(02) 42 70 80	19888 nbs n
Den Kongelige Mynt	Postboks 53, 3601 Kongsberg	(03) 73 14 86	17211 mynt n

Norges Banks avdelinger

Arendal	Postboks 23, 4801 Arendal	(041) 26 11 0	21760 nba n
Bergen	Postboks 699, 5001 Bergen	(05) 31 81 50	42155 nbber n
Bodo	Postboks 114, 8001 Bodo	(081) 21 06 0	64353 nbbo n
Drammen	Postboks 2278, Strømso, 3001 Drammen	(03) 83 74 91	19790 nbd n
Fredrikstad	Postboks 158, 1601 Fredrikstad	(032) 16 57 5	19820 nbfd n
Gjøvik	Postboks 13, 2801 Gjøvik	(061) 75 10 0	19830 nbjk n
Halden	Postboks 278, 1751 Halden	(031) 80 51 1	19840 nbhdn n
Hamar	Postboks 115, 2301 Hamar	(065) 27 75 4	19860 nbhm n
Hammerfest	Postboks 55, 9601 Hammerfest	(084) 11 34 4	64354 nbhf n
Haugesund	Postboks 233, 5501 Haugesund	(047) 28 50 0	42893 nbhd n
Kristiansand S.	Postboks 204, 4601 Kristiansand S.	(042) 23 07 0	21880 nbch n
Kristiansund N.	Postboks 80, 6501 Kristiansund N.	(073) 72 91 1	55261 nbcs n
Larvik	Postboks 140, 3251 Larvik	(034) 81 30 0	21890 nbl n
Lillehammer	Postboks 370, 2601 Lillehammer	(062) 50 04 5	71834 nblil n
Skien	Postboks 87, 3701 Skien	(035) 27 54 0	21107 nbks n
Stavanger	Postboks 18, 4001 Stavanger	(04) 52 00 00	33047 nbsta n
Tromsø	Postboks 475, 9001 Tromsø	(083) 81 62 4	64141 nbtrm n
Trondheim	Postboks 564, 7001 Trondheim	(07) 52 80 60	55056 nbtrh n
Vardø	Postboks 68, 9951 Vardø	(085) 87 62 1	64355 nbvar n
Ålesund	Postboks 380, 6001 Ålesund	(071) 21 71 0	42894 nbaal n

